

A

ADVOCATENBLAD

Kantoorlasten zijn in de advocatuur torenhoog. Zo kunt u besparen

Alle verplichtingen voor declareren en incasseren op een rij

Theo de Roos: 'Mensenrechten zijn *corebusiness* van de orde'

'WE MOETEN ANDERS TEGEN MIGRATIE AANKIJKEN'

Asieladvocaten adviseren de regering

Sdu

oprecht
de beste
keuze

Niehoff Werning & Kooij
financieel adviseurs voor advocatuur en notariaat

Een eigen kantoor starten?

De meeste starters starten bewust hun eigen kantoor vanuit passie. Je wilt vol gas vooruit. Maar voor iedere startende ondernemer zijn er ook valkuilen. Hoe herken je deze? En nog belangrijker: hoe voorkom je dat je daar in valt?

Bijvoorbeeld door een reële liquiditeitsbegroting waarin niet alleen de aanschaf van inventaris en briefpapier voorkomen, maar ook de kosten voor softwarelicenties, huur, verzekeringen en kredietfaciliteiten. Kortom; een goed doortimmerd ondernemingsplan.

Met onze kennis van de advocatuur helpen we al ruim 35 jaar starters op weg.

Vraag het starterspakket van Niehoff Werning & Kooij aan, zodat je snel 'up and running' bent.

Alvast succes!

www.nwk.nl

REDACTIONEEL

Robert Stiphout

Geld en moed

Om te spreken van een demasqué van de advocatuur gaat te ver, maar het onderzoek *Werken in de advocatuur* biedt wel verrassende inkijkjes in de beroepsgroep. Voor het tweede jaar op rij onderzocht uitgever Sdu in samenwerking met organisatieadviesbureau Berenschot het werkende bestaan van advocaten (zie de bijlage *Werken in de advocatuur* bij dit nummer). Wat blijkt? Partners zijn leergieriger dan stagiaires/junioren, een op de vijf advocaten wil opstappen, mannelijke advocaten werken nagenoeg even veel thuis als vrouwelijke en geld is voor advocaten niet alles.

Gevraagd naar wat advocaten het allerbelangrijkst vinden op hun werk, antwoordden verreweg de meesten: sfeer. Sfeer is ook de meest genoemde reden om op zoek te gaan naar een andere baan. Pas op de derde plaats, na opleidingsmogelijkheden en uitdagende projecten, komt inkomen.

De advocaat is dus niet de geldwolf voor wie hij nog weleens wordt versleten. Nu kan het natuurlijk zijn dat advocaten het zo vanzelfsprekend vinden dat ze veel verdienen dat geld niet eens bij ze opkomt wanneer hen wordt gevraagd naar wat ze belangrijk vinden. Maar dan is het toch opmerkelijk dat bijna de helft van de advocaten elders in de enquête aangeeft dat ze (veel) minder dan marktconform verdienen. Advocaten zijn zich dus wel bewust van hun (in eigen ogen niet zelden magere) inkomen. Blijkbaar malen ze gewoon niet zo om centjes.

Het is overigens niet voor het eerst dat advocaten sfeer hoger aansloegen dan geld. Het is de tweede keer dat Sdu en Berenschot het werken in de advocatuur onder de loep namen en vorig jaar bleken advocaten ook al sfeer te verkiezen boven geld. Best mogelijk dat advocaten met *soft skills* het langzamerhand gaan winnen van meer machtsbeluste *hardliners* (zie daartoe ook 'Hoe kom je hogerop' in de bijlage). Jaap Bosman, auteur van *Death of a Law Firm* zou het toejuichen. De reden dat technologie nooit een advocaat kan vervangen, schuilt volgens hem juist in die *soft skills* (zie 'Verstandig boek' op pagina 7).

Een andere opmerkelijke uitkomst van het onderzoek schuilt in de zorgen van de advocatuur. Advocaten liggen het meest wakker van wegblijvende klanten, een ongunstig economisch klimaat en angst voor concurrentie van rechtsbijstandverzekeraars. Opvallende afwezige was de angst voor negatieve publiciteit, vorig jaar nog fier in de top drie van zorgen. Blijkbaar zijn advocaten zelfverzekerder geworden over hun eigen kunnen. Zo zelfverzekerd dat ze nieuwsgierige journalisten niet langer bedreigend vinden, al maakt het *Advocatenblad* nog weleens anders mee.

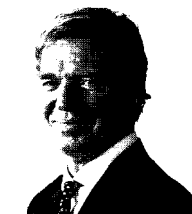
Zelfverzekerd zijn ook de asieladvocaten op pagina 28. Zo zelfverzekerd dat ze de regering, staatssecretaris van Asiel Klaas Dijkhoff (VVD) in het bijzonder, durven te adviseren. 'We moeten anders denken over migratie', stellen ze.

Matthijs Kaaks

'Wordt het niet hoog tijd voor een Nederlandse vereniging van advocaten?'

PAG. 5

Walter Hendriksen

'De discussie over hoe, waarom en wanneer innoveren zal nooit af zijn'

PAG. 52

14 SERVICE

Winst uit stenen

Advocaten zijn duur gehuisvest. Ze geven de voorkeur aan eigen kamers in statige panden. Welke goedkopere alternatieven zijn er?

18 INTERVIEW

Hoeder rechtsstaat

Voorzitter Commissie-Meijers Theo de Roos over immigratie en rechtsstatelijkheid. 'Je bent als advocaat ook hoeder van de rechtsstaat.'

28 COVER

Niks ver van ons bed

Asieladvocaten zien het aantal immigranten groeien. Hoe ervaren zij deze situatie en wat adviseren zij de politiek?

INTERACTIE

- 3 Mail, @Advocatenblad, Poll
- 4 Kort, Advocatenblad.nl
- 5 Citaat, Cijfers, Column Matthijs Kaaks
- 6 Intussen op het Binnenhof
- 7 Gezien

- 9 Ter zitting, Agenda
- 11 Lawyers for Lawyers

FRISSE NEUS

- 12 'Wij willen de advocatuur toegankelijk maken'

ANALYSE

- 22 De reikwijdte van het verschoningsrecht

- 32 Zo moet u declareren en incasseren

IN BEELD

- 27 In het hoofd van de klant

EVEN OPFRISSEN

- 37 De blijvende onmogelijkheid

JONGE BALIE

- 39 Agenda, Mededelingen, Column

OPINIE

- 41 Expertgroep Alimentatienormen hield zich doof

HISTORIE

- 43 Voor stad en orde

PRAKTIJK

- 44 Schrijven voor de klik

VAN DE ORDE

- 47 Ordeberichten
- 48 Transfers
- 50 Uitspraken
- 52 Ten slotte, column Algemeen deken Walter Hendriksen

COLOFON

95e jaargang

Het *Advocatenblad*, het maandblad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 12 keer per jaar (elke laatste donderdag van de maand) en wordt uitgegeven door Sdu Uitgevers. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdredacteur

Robert Stiphout

Redactie

Sabine Droogleevert Fortuyn en Nathalie Gloudemans-Voogd

Advocaat-redactieleden:

Halime Celik, Anneke Groenewoud, Jack Linssen, Martijn Maathuis, Robert Malewicz, Christiaan Oberman, Marc Padberg, Theo van Schagen, Bart van Tongeren, Christiane Verfuurden.

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Vormgeving

Dimdim, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Senefelder Misset, Doetinchem

Citeerwijze

Adv.bl. 2015-11, p.

Aan dit nummer werken mee

Erik Jan Bolsius, Ronald Brokke, Noëlle Bynoe, Emiel van Dongen, Regien de Graaff, Anneke Groenewoud, Ariane Hendriks, Walter Hendriksen, Matthijs Kaaks, Peter Kos, Lars Kuipers, Martijn Loth, Kim van der Meulen, Leonie Rammeloo, Tatiana Scheltema, Trudeke Sillevis Smitt, Otto Sleeking,

Jacques Sluysmans, Marian Verburgh en Ingrid Vledder

Redactionele bijdragen

Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Sdu Uitgevers

Gert Jan Schinkel (uitgever)

Advertenties

Fenneke Rosier en Angela Bruins (media adviseurs) 070-378 05 62 www.sduadvertieren.nl, sdu.advertieren@sdu.nl, Inzendtermijn: nr. 12/1, 25 november 2015 nr. 2, 6 januari 2016

Abonnementen

Per jaar: 240 euro (incl. verzend- en administratiekosten). Studenten: 99 euro. Jaarbanden: 39,95 euro (excl. verzendkosten). Alle bedragen zijn excl. btw.

Adreswijzigingen

Sdu Uitgevers klantenservice, 070-378 98 80, Postbus 20014, 2500 EA Den Haag, www.sdu.nl/service; adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Bureau van de orde

Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag Postbus 30851, 2500 GW Den Haag info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35 Helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070-335 35 54

ISSN 0165-1331

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veeelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en veeelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

Omslagfoto: ANP

HOE
KEURMERK

MAIL

VORMVERZUIMEN

Naar aanleiding van de oproep van Robert Malewicz aan strafpleiters om ervaringen te delen over vormverzuimen in het voorbereidend onderzoek wil ik u wijzen op de opvallende uitspraak van het Hof Arnhem-Leeuwarden van 6 oktober jl., ECLI:NL:GHARL:2015:7633, waarin het hof het OM zelfs niet-ontvankelijk heeft verklaard nadat onherstelbare vormverzuimen zijn vastgesteld.

In deze zaak is verdachte bijgestaan door mijn kantoorgenoot mr. Cem Polat. In de bewuste zaak bleek de politie op vrij schokkende wijze te hebben 'gesjoemeld' bij het opstellen van een proces-verbaal van aanhouding.

Mr. Polat kwam daar achter doordat er twee, op meerdere punten van elkaar verschillende, processen-verbaal van bevindingen in het voorgeleidingsverbaal en einddossier bleken te zitten. Er werd gedaan alsof dit hetzelfde proces-verbaal betrof, maar dat was zeker niet het geval. Het 'eerste' proces-verbaal van bevindingen bleek doelbewust te zijn aangepast door de politie, om discussie te vermijden over de vraag of er wel een redelijk vermoeden van schuld en een verkapte aanhouding was toen men overging tot onderzoek aan de persoon van verdachte en de door hem bestuurde auto. Op verzoek van de verdediging zijn de verbalisanten gehoord bij de Raadsheer-Commissaris. Eerder herhaalde verzoeken om deze verbalisanten te mogen horen werden afgewezen, totdat het hof gelaste dat deze verbalisanten wel moesten worden gehoord. Op de vragen hoe, door wie en waarom de pv's waren aangepast konden de drie betrokken verbalisanten niet echt antwoord geven.

Bij de inhoudelijke zitting is, onder verwijzing van vrijwel alle jurisprudentie op het gebied van vormverzuimen, primair niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie bepleit. Het hof heeft vervolgens tussenarrest gewezen en geoordeeld dat nader onderzoek door (bij voorkeur) de Rijksrecherche noodzakelijk is. Uiteindelijk is dit onderzoek verricht door de afdeling Veiligheid, Integriteit en Klachten van politie Noord-Holland. De conclusie van het onderzoek is dat ook na het horen (zij noemen het overigens een interview en geen verhoor) van de meerdere verbalisanten, de teamleider binnen de politie en de officier van justitie en digitaal onderzoek in BVH (systeem van de politie), nog steeds niet te achterhalen is door wie, wanneer en waarom het proces-verbaal is aangepast.

Bij de voortzetting van de zaak heeft de verdediging opnieuw niet-ontvankelijkheid bepleit. Naar mening van de verdediging onderschreven de resultaten van het onderzoek de lezing de verdediging. Een ander woord dan *sjoemelen* kan voor het handelen van de politie niet worden gevonden.

Het hof heeft op 6 oktober 2015 niet alleen het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk verklaard in haar vervolging, zij heeft ook nog eens overwogen 'dat doelbewust een proces-verbaal van bevindingen is aangepast om de juiste gang van zaken te maskeren'.

Annemieke Quak, advocaat te Breukelen

Naar aanleiding van de oproep van advocaat-redactielid Robert Malewicz ontving het Advocatenblad meerdere voorbeelden van vormverzuimen. U kunt uw ervaring ook nog steeds insturen op redactie@advocatenorde.nl en malewicz@cleerdin-hamer.nl.

Reacties mogen in principe niet langer zijn dan 150 woorden en zijn voorzien van naam, functie en adres. Afzenders verlenen toestemming voor redigeren en openbaar maken. Adres: redactie@advocatenorde.nl

@ADVOCATENBLAD

De Bossche torpedo...?
@Advocatenblad: 'Pleidooi bij Hof Den Bosch: datum in 2017' ow.ly/STgrZ
@HofDenBosch

Stefan van der Horst
@SvdrHorst

Het is ook best een stap...
RT @Advocatenblad Het afscheid van de fax lijkt @rb_limburg toch te zwaar vallen: <http://ow.ly/SSLJ9> #update

ChristianeVerfuurden
@ChristianeV2

Zou jammer zijn als @advocatenblad wordt uitgekleeft tot armetierig blaadje. Vind het huidige format erg goed.

Jeroen Veldhuis
@JMVeldhuis

'Guilty bij association.' Goede column in @Advocatenblad over het jihadproces

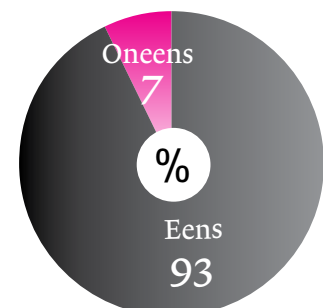
Jelle Klaas
@AdvocaatKlaas

@Advocatenblad Grappig te lezen (p. 51 Special, oktober 2015): de 25-jarige Marjolein is gespecialiseerd (!) in vastgoed- en huurrecht.

Rob Müller
@debelegger

POLL

Het Openbaar Ministerie beweert dat advocaten regelmatig misbruik maken van het verschoningsrecht. Het OM moet die bewering staven met cijfers.

Geef ook uw mening op advocatenblad.nl.

KORT

Haagse deken Bas Martens treedt af

Sabine Droogleevers Fortuyn

Bas Martens treedt op 29 oktober af als Haagse deken en voorzitter van het dekenberaad. Martens keert weer volledig terug naar zijn praktijk bij Delissen Martens in Den Haag. Emilie van Empel, deken van Breda-Middelburg, volgt Martens op als voorzitter van het dekenberaad. David de Knijff (Ekelmans & Meijer) neemt naar alle waarschijnlijkheid het Haagse dekenaat over.

Terugblikkend op zijn dekenaat wijst Martens erop dat de organisatie van de orde zich de afgelopen jaren volop heeft ontwikkeld. Hij noemt de herindeling van de gerechtelijke kaart, per 1 januari 2013. Het aantal arrondissementen werd van negentien naar elf teruggebracht.

‘Dat ging gepaard met de nodige organisatorische veranderingen.’

Om de kwaliteit van het toezicht te verbeteren, is het dekenberaad, dat in zijn huidige vorm sinds 2011 bestaat, geprofessionaliseerd. ‘Inmiddels wordt het dekenberaad ondersteund door een eigen staf, het secretariaat en de unit Financieel Toezicht Advocatuur. De elf dekens vergaderen maandelijks aan de

hand van een jaarprogramma en ontwikkelen het beleid en de strategie voor het toezicht en de klachtbehandeling.’

Verbeterpunten voor het toezicht op advocaten zijn er volgens Martens ook. ‘Er wordt door de dekens en hun staf gewerkt aan een nieuw landelijk automatiseringssysteem voor de registratie van klachten en toezichtacties.’ Daarnaast kunnen de verschillende bureaus volgens Martens meer gaan samenwerken in de behandeling van klachten en op het gebied van strategisch toezicht. En de tuchtrechtspraak is onlangs gedigitaliseerd. Als de lokale orden daarbij aanhaken, kunnen de werkprocessen binnen het toezicht op de advocatuur een stuk efficiënter worden uitgevoerd, zegt Martens.

ADVOCATENBLAD.NL

INNOVATIEWEDSTRIJDEN De Brauw start op 2 december de eerste editie van een juridische innovatiewedstrijd voor studenten. Zij mogen een innovatief idee insturen: ‘Een plan dat de wereld van het recht vernieuwt’. De Brauw financiert de uitvoering van het winnende idee tot maximaal 25.000 euro.

KEI (1) Vanaf maandag 19 oktober kunnen alle vreemdelingenadvocaten hun asiel- en bewaringszaken digitaal indienen. Een van de zeven rechtbanken die digitaal werkt, zal de zaak dan behandelen. Dat blijkt uit een bericht op rechtspraak.nl. Dit digitaal procederen, onderdeel van het programma Kwaliteit en Innovatie (KEI), is nu nog op vrijwillige basis.

KEI (2) Wat betekent het KEI-voorstel voor het stuk waarmee procedures straks gestart worden, de procesinleiding, en de verdere civiele procedure? Die vraag beantwoordt Sharon Heeroma in haar boek *De uniforme procesinleiding* (Celsus, 2015). ‘Volgens mij leidt het KEI-wetsvoorstel eerder tot complicaties,’ stelt Heeroma.

PLATFORM Op 13 oktober had de aftrap plaats van het Innovatieplatform van de Nederlandse orde van advocaten. De NOvA organiseert een serie bijeenkomsten waarbij advocaten en experts discussiëren over ‘ontwikkelingen die de advocatuur raken’. De algemeen deken Walter Hendriksen: ‘Doen de redenen van de belemmeringen die we onszelf hebben opgelegd zich nog wel voor?’

COMMERCIAL COURT De PvdA keert zich tegen de oprichting van het Netherlands Commercial Court in Amsterdam. ‘De rechtspraak moet niet gaan meedoen op de markt,’ meent PvdA-Kamerlid Jan Vos.

VERTRAGING Partijen die een verzoek om pleidooi indienen bij het Gerechtshof 's-Hertogenbosch moeten er rekening mee houden pas een datum te krijgen in 2017. Dat blijkt uit een brief die het hof deze week verzond aan de lokale dekens.

STRAFVORDERING Het ministerie van Veiligheid en Justitie wil aan de ene kant het Wetboek van Strafvordering verbeteren en aan de andere kant bezuinigingen doorvoeren. Verschillende bronnen binnen de advocatuur waarschuwen hiervoor. Het dreigt ten koste te gaan van organisaties binnen de strafrechtketen, zoals de politie, het Openbaar Ministerie, de rechtspraak en de advocatuur. Daarnaast brengt het nieuwe Wetboek van Strafvordering volgens critici de positie van de verdediging in gevaar.

De Brauw start met innovatiewedstrijd

> Lees meer op advocatenblad.nl en schrijf u in voor de nieuwsbrief.

CITAAT

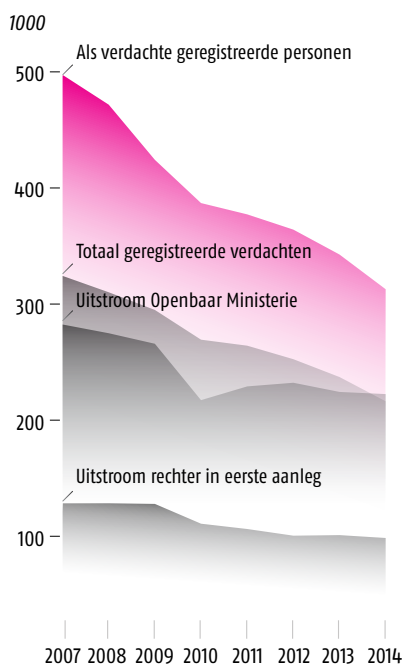
“**Ideaal zou zijn als we op alle locaties meteen een advocaat kunnen inzetten, maar dat kost geld**”

Plaatsvervangend hoofdofficier in Amsterdam Chris van Dam benadrukt dat het Openbaar Ministerie graag op alle tien ZSM-locaties advocaten integreert. Het ministerie wacht de evaluatie van de proef met ZSM af en beslist dan. (*de Volkskrant*, 20 oktober)

CIJFERS

Minder zaken

Geregistreerde verdachten en zaken in de het strafrecht

Bron: CBS

COLUMN

Matthijs Kaaks

Onze vereniging

De Nederlandse orde van advocaten is een openbaar lichaam ex artikel 134 Gw., net als het Productschap Vee en Vlees en het Productschap Pluimvee en Eieren dat tot voor kort waren. Een openbaar lichaam heeft een overheidstaak. Zo zorgden de productschappen bijvoorbeeld voor gezond vlees en een professionele pluimveesector.

De orde omschrijft haar taak zo: ‘Wij stellen de regels voor de advocatuur, dragen zorg voor de beroepsopleiding, leveren een bijdrage aan de kwaliteit van en het toezicht op de advocatuur en behartigen de belangen van de advocatuur en de rechtzoekende.’ Deze duale rol – toezicht houden en belangen behartigen – betekent dat de orde met de ene hand kan slaan en de andere als helpende hand kan uitsteken. Die helpende hand is echter zelden zichtbaar. Ziet de advocaat de orde wel als behartiger van zijn belangen?

De greep van de orde op de balie is toegenomen. De opleidingseisen zijn zwaarder, het toezicht strenger. Lokale dekens kunnen sinds kort boetes uitspreken voor overtredingen op het gebied van vakbekwaamheid, administratie, klachten- en geschillenregeling, stage en beroepsaansprakelijkheidsverzekering. De orde wordt zo vooral een waakhond die naar de eigen balie blaft. Wie behartigt dan eigenlijk onze belangen?

De afgelopen maanden bleken advocatenkantoren te zijn afgeluisterd door de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst. Het leidde tot een kort geding tegen de staat. De orde stond

aan de zijlijn en beperkte zich tot commentaar. Dat was opvallend. Zoals de NVJ voor haar journalisten op de bres springt, zo had de orde in de rechtszaal het voortouw moeten nemen. Maar een dergelijke vakbondsmentaliteit zal in de Haagse burelen niet worden aangetroffen. Een openbaar lichaam zal niet snel tegen de overheid procederen. En daar wringt dan ook de schoen. Een publiekrechtelijke beroepsorganisatie waarvan de leden verplicht lid zijn, is geen ideale belangenvereniging.

Gelukkig is er het *Advocatenblad* dat door de repressieve tolerantie van de orde de afgelopen vijftien jaar heeft kunnen uitgroeien tot een tamelijk onafhankelijk magazine met ruimte voor kritische beschouwing en juridische journalistiek. Maar ook dat is niet langer vanzelfsprekend. De orde ziet het *Advocatenblad* vanaf volgend jaar liever veranderen in een baliebulletin; in een orgaan ten dienste van de eigen communicatie, waarbij ‘de gewenste positionering’ van de orde leidend is.

De productschappen zijn in 2015 opgegaan in het ministerie van Economische Zaken. De orde zou over enkele jaren weleens net als de Raad voor de rechtspraak een afdeling kunnen worden van het ministerie voor Veiligheid en Justitie. De rechters hebben echter hun Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak. Inderdaad, een belangenvereniging waar 75 procent van alle rechters vrijwillig lid van is.

Wordt het niet hoog tijd voor een Nederlandse vereniging van advocaten?

INTUSSEN OP HET BINNENHOF

Voor advocaten relevante Haagse voornemens en nieuwe wetten.

Marian Verburgh

PRIVAATRECHTELIJKE HANDHAVING MEDEDINGINGSRECHT

STATUS Eenieder kan tot 8 november 2015 via internetconsultatie.nl reageren op een voorontwerp van een Implementatiewet richtlijn privaatrechtelijke handhaving mededingingsrecht.

INHOUD Het wetsvoorstel implementeert Richtlijn 2014/104/EU van het Europees parlement en de Raad van 26 november 2014 betreffende bepaalde regels voor schadevorderingen volgens nationaal recht wegens inbreuken op de bepalingen van het mededingingsrecht van de lidstaten en van de Europese Unie (PbEU L 349/1). De richtlijn heeft een tweeledig doel. Ten eerste het garanderen dat benadeelden van mededingingsinbreuken daadwerkelijk schadevergoeding kunnen vorderen. Ten tweede bevat de richtlijn maatregelen om te voorkomen dat de privaatrechtelijke handhaving van het mededingingsrecht de publiekrechtelijke handhaving door de Europese Commissie en nationale mededingingsautoriteiten doorkruist. De regels worden neergelegd in aparte afdelingen van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

IN WERKING Beoogd 1 februari 2017. Einde implementatietermijn 26 december 2016.

TEGENGAAN HUWELIJKSDWANG

STATUS Wetsvoorstel 33 488 (Wijziging van Boek 1 en Boek 10 van het Burger-

lijk Wetboek betreffende de huwelijksleeftijd, de huwelijksbeletselen, de nietigverklaring van een huwelijk en de erkenning van in het buitenland gesloten huwelijken (Wet tegengaan huwelijksdwang) is op 7 oktober 2015 tot wet verheven (Stb. 354).

INHOUD Deze wet bemoeilijkt het sluiten van gedwongen huwelijken. Minderjarigen mogen niet meer trouwen. Zogenaamde neef/nichthuwelijken worden moeilijker, dit mede ter uitvoering van het regeerakkoord (TK 33 410 nr. 15). Bij huwelijksdwang krijgt het Openbaar Ministerie de mogelijkheid om het voorgenomen huwelijk niet door te laten gaan. Onder dwang gesloten huwelijken kunnen eerder nietig worden verklaard. De erkenning van in het buitenland gesloten polygame huwelijken wordt beperkt.

IN WERKING 5 december 2015.

SPOEDWET MENSNSMOKKEL

STATUS De bewindslieden van Veiligheid en Justitie hebben 16 oktober 2015 bekendgemaakt dat zij bij de Tweede Kamer een spoedwet gaan indienen om per 1 januari 2016 de gevangenisstraffen voor mensensmokkel te verhogen.

INHOUD Doel is om deze criminele activiteiten beter te kunnen bestrijden en om meer recht te doen aan de ernst van het delict. Het strafmaximum wordt verhoogd van vier naar zes jaar. Als er sprake is van beroepsmokkel bij de uitoefening van een ambt of beroep gaat de gevangenisstraf omhoog van zes naar maximaal acht jaar. Gaat het om beroepsmatige activiteiten of activiteiten in georganiseerd verband, dan wordt de gevangenis-

straf tien in plaats van de huidige acht jaar. Bij ernstig lichamenlijk letsel of overlijden als gevolg van mensensmokkel komen de maximumstraffen op respectievelijk vijftien jaar of achttien jaar.

IN WERKING Beoogd 1 januari 2016.

WET KWALITEIT, KLACHTEN EN GESCHILLEN ZORG

STATUS Wetsvoorstel 32 402 (Regels ter bevordering van de kwaliteit van zorg en de behandeling van klachten en geschillen in de zorg (Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg)) is na een jarenlang wetgevingsproces op 6 oktober 2015 aanvaard door de Eerste Kamer. Het CDA stemde, op één lid na, tegen.

INHOUD Dit wetsvoorstel (Wkkgz) is de voortzetting van het in juni 2010 ingediende wetsvoorstel Wet cliëntenrechten zorg (Wcz). Ten gevolge van de derde nota van wijziging heeft het wetsvoorstel Wkkgz slechts betrekking op de onderdelen kwaliteit, klachten en geschillen. In de derde nota van wijziging zijn die onderdelen van het oorspronkelijke wetsvoorstel Wcz die betrekking hadden op goed bestuur, medezeggenschap, de 'Wgbo-bepalingen' en de Wet toelating zorginstellingen uit het voorstel geschrapt. Ook het gewijzigde voorstel stuitte in het veld nog op veel weerstand. Naar aanleiding van een motie-Don (SP) c.s. heeft de minister van WVS aan de Eerste Kamer toegezegd de mogelijke uitbreiding van de werkingsfeer van de Wkkgz naar de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015 te 'sonderen bij de Tweede Kamer'.

IN WERKING Beoogd in 2016.

advertenties

VAN HOUT ADVOCATEN

Als aanvulling op onze praktijk in het centrum van Hilversum zijn wij op zoek naar een ondernemende

advocaat

om op basis van kostendeling een samenwerking aan te gaan. De voorkeur gaat uit naar een advocaat met kennis van één of meer van de navolgende rechtsgebieden: strafrecht, erfrecht, bestuursrecht, familierecht of ondernemingsrecht, hoewel het voeren van een algemene praktijk ook geen enkel probleem is.

Van Hout advocaten is een gespecialiseerde praktijk die voldoet aan de kwaliteitsnormen van de vereniging LSA en Vereniging voor Arbeidsrecht. Vanwege de vraag van cliënten is een aanvulling op breder terrein meer dan welkom.

Reacties naar H.M. van Hout: hvhout@vanhoutadvocaten.nl - Tel. 06-13843713
Website: www.vanhoutadvocaten.nl

Het sluitende puzzelstuk

CAMINADA & VAN LEEUWEN
gerechtsdeurwaarders & incasso

Ondernemingsweg 2D
2404 HN Alphen aan den Rijn
T 0172 44 36 34
F 0172 44 36 50
E info@cvi-incasso.nl
I www.cvi-incasso.nl

GEZIEN

Verstandig boek

Voormalig marketingdirecteur en business developer Jaap Bosman legt in *Death of a Law Firm* (JBLH, 2015) de vinger op zere plekken en geeft Big Law handvatten om te overleven.

De inkt van *Death of a Law Firm* was nauwelijks droog of website *Advocatie* riep auteur Jaap Bosman uit tot Susskind van de lage landen (met het verschil dat Bosman gelijk had en Susskind niet). Bosman, tot voor kort business developer en marketingdirecteur, zal er zijn schouders over ophalen. Juist met goeroes als Susskind – ‘paardenfluisteraars’ – maakt hij korte metten. Technologie bijvoorbeeld maakt advocaten volgens Bosman helemaal niet overbodig, zoals Susskind beweert. Maar als advocaten nu een verkeerde strategische keuze maken dan wacht hen volgens Bosman wel hetzelfde lot als de ooit supersuccesvolle, nu zeer failliete kantoren waarmee *Death of a Law Firm* begint: de zakelijke dood.

Bosman schetst het wereldwijde concurrentieveld van de advocaat, de bedreigingen voor kantoren en legt in een aangename no-nonsense stijl de vinger op de zere plekken. Partners die zaken liever overlaten aan andere kantoren omdat ze vinden dat binnen het eigen pand niemand capabel genoeg is. Junioren die met een MBA-cursus van twee weken de M&A-loopgraven in worden gestuurd. HR-afdelingen die, de wens van veeleisende cliënten negerend, modegril work-life-balance propageren. Kantoren die partners benoemen zonder hun winstgevendheid voorop te stellen. Partners die een betere hoes rond hun iPhone belangrijker vinden dan het risico via USB-sticks hackers en virussen binnen te laten. Met anekdotes en observaties uit zijn jarenlange carrière in de advocatuur trekt Bosman het masker van het gezicht van Big Law. De zakelijk onderlegde lezer kan haast niet anders dan denken: rare jongens, die advocaten.

Een toverformule voor een gegarandeerd succesvolle toekomst heeft Bosman niet. Hij haalt Nobelprijswinnaar en natuurkundige Niels Bohr aan die ooit stelde dat voorspellen een hachelijke zaak is, zeker als het gaat om de toekomst. Wel geeft de voormalig marketingdirecteur handvatten voor partners die willen voorkomen dat hun kantoor het onderspit delft. Het winstmodel, de organisatiestructuur, de positionering, de omgang met personeel, de rekrutering; Bosman geeft rake en ware waarschuwingen en adviezen. Enkele schoonheidsfoutjes in Bosmans tekst nemen niet weg dat zijn woorden als vetgedrukte tegelwijsheden een centrale plek verdienen aan de wanden van partnerkantoren. Als al zijn inzichten tezamen als visie zouden gelden dan zou die visie zich laten samenvatten in het predicaat: gezond verstand.

Robert Stiphout

Wat is een goede bio?

Lawyerist.com publiceerde over de ‘bio’ van advocaten op hun website. Die kan vaak een stuk beter.

In het artikel ‘How to write an engaging lawyer bio?’ staan tips voor iedere advocaat die zichzelf beter wil presenteren op zijn website. De ‘onze advocaten’-pagina’s worden heel vaak bezocht, dus zorg dat daar meer op staat dan een saaie cv-opsomming, adviseert de Amerikaanse site Lawyerist. Wat precies? In elk geval een professionele foto (geen *selfie*). Geef ook persoonlijke informatie. Beschrijf wat u levert aan uw cliënten en vertel wat u drijft in uw vak. *Prospects* zoeken namelijk ook naar een persoonlijke klik. Vergeet ook niet om er contactinformatie bij te zetten: een mobiel nummer, e-mailadres en links naar social media, zoals uw LinkedIn-profiel.

Erik Jan Bolsius

Winformule

Peter de Weerd leerde specialisten van Berenschot en Deloitte en verschillende advocaten hoe ze pitches binnen kunnen halen. Nu deelt hij zijn 3V-filosofie (verleggen, verbinden, verkopen) met de wereld.

Hoe win je een offertetraject? Volgens Peter de Weerd, gespecialiseerd in inhoudelijke acquisitie, verwerft u blijvend commercieel succes als u een betere oplossing biedt dan waar de klant om heeft gevraagd. Hoe u dat voor elkaar krijgt en hoe u uw expertise hierbij inzet, is onderwerp van zijn boek *Offertes winnen* (eigen beheer, 2015). De Weerd trainde specialisten van onder meer adviesbureau Deloitte, organisatieadviesbureau Berenschot en verschillende advocatenkantoren in zijn zogeheten 3V-filosofie. In heldere stappen beschrijft De Weerd, gelardeerd met afkortingen als DMU en MECE en voorbeelden uit zijn eigen praktijk, zijn formule van het creatief-analytisch verleggen, het relationele verbinden en het overtuigend verkopen. *Offertes winnen* biedt zo een gestructureerd stappenplan om eerste te worden in schoonheidswedstrijden.

Nathalie Gloudemans-Voogd

DE PRIVACY OFFICER IS HOT

Als **Privacy Officer** kunt u bij ons terecht voor nieuwe inspiratie. Met opleidingen en cursussen van de hoofdrolspelers op het gebied van privacy. Hoor uit eerste hand wat de privacy regels in de praktijk betekenen.

*kijk voor meer
informatie op*

www.iir.nl/privacy

CURSUS PRIVACY OFFICER 2.0

2015: start 5 november // 2016: start 14 januari

DAG VAN DE PRIVACY OFFICER

9 & 10 december 2015

A

November
2015

TER ZITTING

Spic en span

Een uurtje thuiszorg meer voor de COPD-patiënt

Lars Kuipers

Al een uur zit mevrouw V. op haar scootmobiel te wachten in de gang. Thuis zat ze zich toch alleen maar op te vreten. Je hele leven nog nooit bij een rechter geweest, nog geen verkeersboete, dan is het toch heel wat, zo'n zitting. En bovendien, je weet maar niet of je de rechtbank in komt met je wagentje.

Mevrouw V. lijdt aan COPD, een progressieve longziekte. Je hoort het als ze praat, een kort snuiven na elke zin. Via twee slangetjes in haar neus krijgt ze extra zuurstof uit een tankje dat ze altijd bij zich draagt. In 2012 kreeg ze daarvoor hulp thuis; drieënhalf uur per week. Nadat het Rijk de Wmo-budgetten overdroeg aan de lokale overheid, bracht de gemeente Utrecht dat terug naar tweeënhalf uur. Daartegen tekende mevrouw B. beroep aan.

'In het gespreksverslag van uw indicatiestelling zie ik staan dat u in het begin drie uur kreeg,' zegt de bestuursrechter. 'Blijkbaar is daar later nog een halfuur bijgekomen. Waarom was dat?'

'Ik weet het niet,' zegt meneer B., de vertegenwoordiger van de gemeente Utrecht.

'Ik weet het wel,' zegt mevrouw V. 'Drie uur was niet genoeg. Toen heb ik gebeld met het Wmo-loket van de gemeente en toen kwam er een halfuur bij.'

'Het huis van mevrouw moet spic en span zijn,' verklaart haar advocaat. 'Want haar klachten worden alleen maar erger. Vroeger was de gemeente ruimer met de indicatiestelling. Nu kun

je alleen met een maatwerkvoorziening een voldoende niveau van hygiëne bereiken.'

Zijn kantoor heeft tientallen Wmo-cliënten uit Utrecht. Ze kennen elkaar, de advocaat, de rechter en de vertegenwoordiger van de gemeente – ze hebben al weet niet hoe vaak tegenover elkaar gezeten. Waarschijnlijk hebben ze het scenario van deze zitting in hun hoofd al uitgetekend.

'De nieuwe wetgeving is gebaseerd op het idee van zo veel mogelijk zelfstandigheid: kijken wat je zelf kunt doen, ook samen met je netwerk,' zegt meneer B. 'Laat mevrouw maar aantonen dat tweeënhalf uur per week te weinig is.'

'Vindt u dat nou redelijk?' vraagt de rechter. 'Als u vroeger drieënhalf uur toekende, dat u dan nu de bewijslast bij mevrouw legt dat tweeënhalf uur niet voldoende is? Ik heb daar moeite mee. Kunt u mevrouw nu geen aanbod doen?'

'Misschien kunnen we die drieënhalf uur afspreken voor een jaar, en dan bekijken hoe het gaat,' oppert meneer B.

'Maar als het nou slechter wordt?' vraagt mevrouw V.

'Is het handig om te zeggen: we verlengen het oude indicatiebesluit tot, zeg, 2017?' probeert de advocaat, 'en mevrouw geeft het aan als het slechter gaat?'

'Dat zou kunnen,' zegt meneer B. En dan, beslist: 'We doen het zo.'

'Dank u wel,' zegt mevrouw V. tegen de rechter.

'Ik denk dat u vooral meneer B. moet bedanken,' zegt de rechter. 'Ik wens u heel veel sterkte.'

Meer weten? Lees een langere versie van dit rechtbankverslag op advocatenblad.nl.

AGENDA

GRENZEN AAN VRIJHEID VAN MENINGSUITING

De vrijheid om onze mening te verkondigen is niet absoluut, maar vindt haar grenzen in de rechten van anderen en in het strafrecht. Waar liggen deze grenzen en wanneer vallen uitingen onder de vrijheid van meningsuiting? Deze en andere vragen komen aan de orde tijdens het NJCM-seminar over de strafrechtelijke grenzen van de vrijheid van meningsuiting.

Datum: 5 november 2015 vanaf 18.15 tot 20.15 uur.

Plaats: Het Nutshuis, Riviervismarkt 5, Den Haag.

Ga naar <http://bit.ly/1LOR8Sd> voor meer informatie.

NACHT VAN DE RECHTSSTAAT

Hoe kunnen we het recht gebruiken om uitsluiting te voorkomen? Is iedereen in gelijke mate eigenaar van de rechtsstaat? Tijdens de Nacht van de Rechtsstaat staat het thema uitsluiting en de rechtsstaat centraal. De avond is onder meer gevuld met debat en lezingen.

Datum: 27 november van 19.30 tot 0.30 uur.

Plaats: Felix Meritis, Keizersgracht 324, Amsterdam.

Ga naar www.nachtvanderechtsstaat.nl voor meer informatie.

OPSPOREN VAN VERVALSINGEN

Binnen de serie lezingen Kunst & strafrecht geeft Maarten Hordijk een lezing over *De kunst van het opsporen van vervalsing*. Hij bespreekt aan de hand van talrijke voorbeelden hoe vervalzers kunnen worden ontmaskerd en geeft daarmee een kijkje in de keuken van het NFI.

Datum: 13 december 2015, 12.00 uur.

Plaats: Haags Historisch Museum, Korte Vijverberg 7, Den Haag.

Ga naar www.haagshistorischmuseum.nl voor meer informatie.

ONZE MENSEN

ONZE KENNIS

Samen bereik je het beste resultaat.
 Daarom zijn wij altijd op zoek naar mensen met de &-factor. Wij helpen onze klanten met aandacht & oog voor de zaak. Heb jij dat ook in je? Dan hebben wij oog voor jou.

Momenteel beschikken wij over mooie kansen voor advocaten gespecialiseerd in het Arbeidsrecht, Handelsrecht en Fusies & Overnames. Word jij onze nieuwste advocaat?

Kijk voor de vacatures op www.dvan.nl

Dat brengt jou & DVAN verder.

RIETBERGEN & PARTNERS
 advocaten te Rotterdam

Zoekt

Wegens het vertrek van enige kantoorgenoten

Nieuwe collega's

om op zelfstandige basis het huidige samenwerkingsverband te versterken:

Wij bieden:

- Een uitstekende werklocatie aan een van de markante plaatsen aan de Maas te Rotterdam op 5 minuten loopafstand van de rechtbank.
- Een lang bestaand kantoor met naamsbekendheid in Rotterdam en directe omgeving.
- Nagenoeg volledige kantoorondersteuning inclusief automatisering/digitalisering
- Een prettige en sfeervolle werkomgeving.

Basis van het kantoor is de algemene rechtspraktijk met daarnaast diverse specialismen
 Wij vragen iemand die bekend is met het voeren van een zelfstandige praktijk, die naast advocaat ook ondernemer is en wil werken in een team zonder de eigen identiteit te verliezen.

Voor meer informatie contact opnemen met
 mr. Jordy van den Ende,
 telefoonnummer 0104/111280.
 Email: Jende@rpadvocaten.nl
 Website: www.rpadvocaten.nl

Kansrijke zaak maar geen draagvlak?

Liesker Legal gelooft dat elke zaak, waar u als advocaat achter staat, een kans verdient.

Liesker Legal neemt bij kansrijke zaken, voor alle rechtsgebieden met een vordering vanaf € 150.000, het proceskostenrisico over.

Hierdoor procederen uw cliënten kosteloos.

Wij zijn met trots marktleider in procesfinanciering.

Ceresstraat 4
 4811 CC Breda
 076 - 530 36 00

info@lieskerlegal.nl
www.lieskerlegal.nl

**LIESKER
 LEGAL**

LAWYERS FOR LAWYERS

‘Straffeloosheid in Turkije moet stoppen’

De Koerdische kwestie beheerst de aanloop naar de parlementsverkiezingen in Turkije. Mensenrechten worden op grote schaal geschonden, maar onderzoek door de overheid blijft uit volgens Turks-Koerdische advocaten. Dus doen ze het maar zelf.

Tatiana Scheltema

Het is een gruwelijk detail: Omdat de ouders hun tienjarige dochter, die in haar eigen tuin door scherpschutters is neergeschoten haar niet naar het ziekenhuismortuarium mogen brengen, bewaren ze het lichaam twee dagen in de vrieskist van hun buurman, een slager. Het verhaal komt uit het rapport ‘Cizre, de avondklok’ over de belegering van Cizre, van 4 tot 12 september dit jaar. PKK-sympathisanten in dit Turks-Koerdische stadje hadden eerder dit jaar het zelfbestuur uitgeroepen. De regering greep hard in: de stad werd door veiligheidstroepen omsingeld en beschoten met raketwerpers en mortieren. Ook werd een avondklok ingesteld. Hoewel het stadje hermetisch was afgesloten, sijpelden berichten over ernstige mensenrechtenschendingen door het leger en de politie naar buiten. Het Turkse Openbaar Ministerie weigerde een onderzoek in te stellen. Daarop besloot een groep van ruim driehonderd advocaten om zelf onderzoek te doen, met het rapport als resultaat. Alleen al in Cizre lieten 23 mensen het leven onder wie een baby van drie maanden en bejaarden, zo staat in het rapport. De meesten zouden door scherpschutters zijn doodgeschoten.

Het geweld in Turkije laaide deze zomer hoog op nadat jonge PKK-aanhangers op 22 juli een aanslag pleegden op leden van de Turkse oproerpolitie, die ze verdachten van banden met IS. De belegering van

Het in september belegerde stadje Cizre

Cizre en andere steden was een reactie op die aanslag, aldus de Turkse regering.

Maar advocaat Özgür Erol uit Ankara gelooft er weinig van. ‘Die aanslag wordt als aanleiding gebruikt, maar het lijkt erop dat de overheid al was voorbereid op dit offensief. De verloren verkiezingen, eerder dit jaar, waren de échte aanleiding voor het geweld.’ De AKP-partij van president Tayyip Erdoğan verloor in juni haar twee derde meerderheid in het parlement, en werd gedwongen een coalitie te vormen, maar slaagde daar niet in. Dus moeten de Turken op 1 november opnieuw naar de stembus. ‘Kennelijk vinden ze het passend om de verkiezingen op deze manier in te leiden.’

Anti-Koerdische sentimenten worden in het hele land opgestookt, zegt Erol. Kantoren van HDP werden in brand gestoken. In Ankara werden Koerden op straat door knokploegen in elkaar geslagen. ‘Het waren gecoördineerde acties; ze organiseerden zich via social media en verzamelden zich op

De Turkse advocaat Erol (meest links)

bepaalde plekken. Maar er wordt geen onderzoek naar gedaan.’

Erol was vorige week in Nederland om de kwestie onder de aandacht van het Nederlandse parlement te brengen, en sprak met leden van de Buitenlandcommissie van de Tweede Kamer. ‘De Koerdische kwestie draait niet meer alleen om gewapende groepen die tegen elkaar strijden,’ zegt Erol. ‘De hele bevolking is doelwit. Ook Diyarbakir, Varto, Silvan, Yüksekova, Silopi en Nusaybin – allemaal steden waar de HDP meer dan negentig procent van de stemmen behaalde – werden omsingeld en beschoten. Mensenrechtenschendingen of zelfs oorlogsmisdaden zijn aan de orde van de dag. Jullie horen er weinig over, want media en nieuwsagentschappen worden in hun bewegingen beperkt, onafhankelijke nieuwsgaring is ontzettend lastig. Alleen via social media komt nog informatie naar buiten. Als advocaten proberen we het op te nemen voor de bevolking. Die straffeloosheid moet stoppen.’

‘Wij willen de advocatuur toegankelijk maken’

Op een kantorenpark aan de rand van Utrecht werken de 75 advocaten van Van Benthem & Keulen. Advocaat Pieter Mantel is er partner en bestuurder en maakt er zich druk over de Wwz.

Erik Jan Bolsius

foto: Ronald Brokke

Vanuit kantoor wandelt advocaat en bestuurder Pieter Mantel Park Bloeyendaal in, een postzegel natuur die uit de klauwen van de kantoorkolossen in Rijnsweerd is gebleven. ‘Ik heb een hekel aan arrogantie,’ antwoordt hij op de vraag waarom hij koos voor dit Utrechtse kantoor. Als talentvolle rechtenstudent in Amsterdam had hij toch ook een enkeltje Zuidas op zak? ‘Inmiddels weet ik dat daar ook heel leuke mensen werken. Toch is de sfeer hier echt anders. Bij ons staan saamhorigheid en nuchterheid voorop.’ Mantel spreekt met trots over het kantoor waar hij zeventien jaar geleden zijn carrière startte. Hij leidt er de sectie Arbeidsrecht en is lid van het dagelijks bestuur. ‘Ik vergelijk ons liever met een verzameling van nichekantoren dan met een fullservice kantoor. De nieuwe nichekantoren met vijf tot tien advocaten zie ik zeker als concurrent, die doen het erg goed. Maar wij kunnen ook grensoverschrijdende zaken doen, dat hebben we allemaal in huis. Van grote kantoren kunnen we ons ook goed onderscheiden, omdat we onze dienstverlening op een andere manier neerzetten. Cliënten weten dat ze ons kunnen bellen met een vraag, zonder dat de meter direct begint te lopen. Ze weten dat ze altijd

Wie is Pieter Mantel?

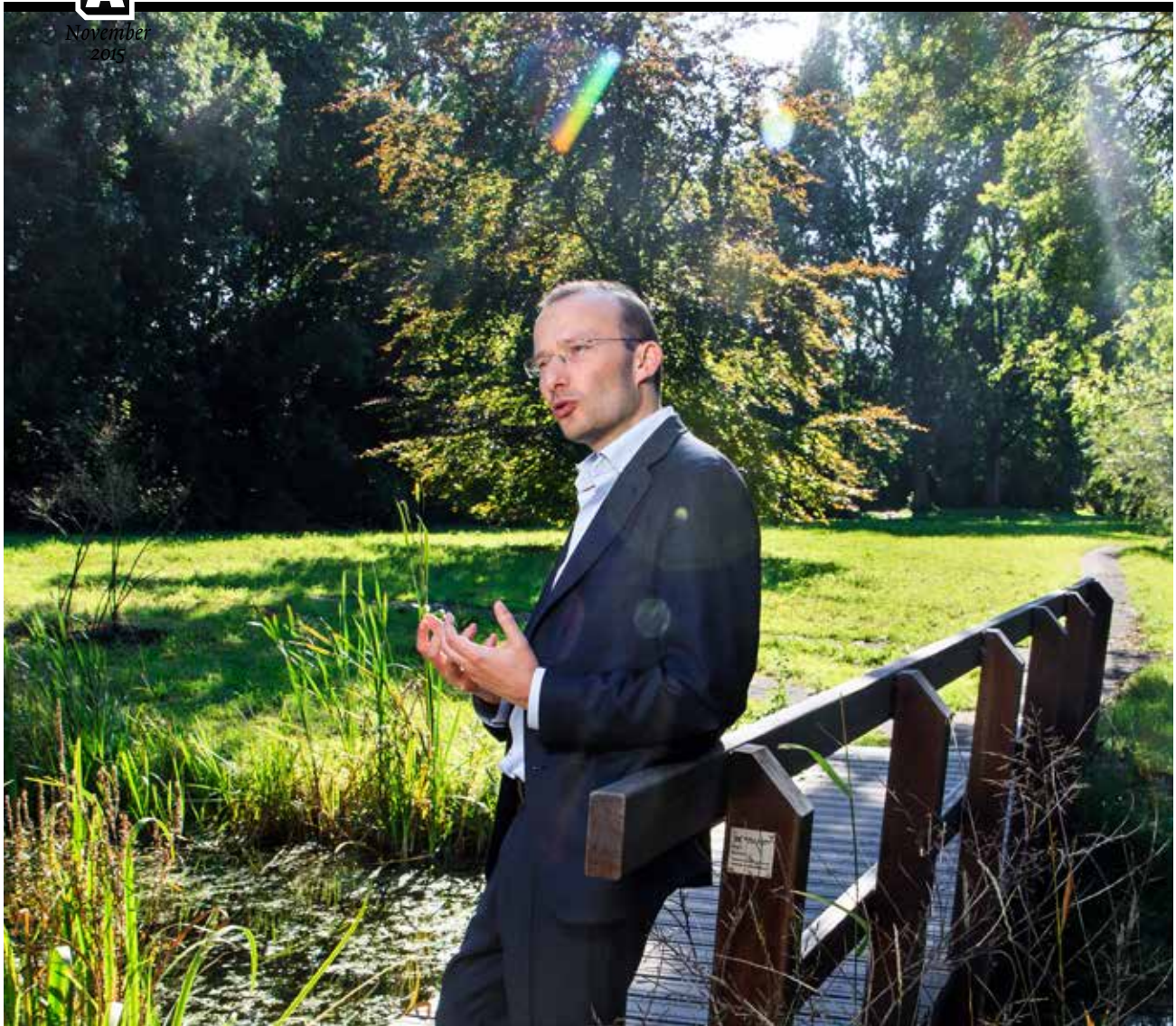
Maandelijks haalt het *Advocatenblad* een frisse neus met een advocaat om al wandelend te praten over werk en leven. Dit keer: Pieter Mantel (1972).

- 1997-1998: onderzoeker Hugo Sinzheimer Instituut
- 1998-2015: advocaat en partner Arbeidsrecht Van Benthem & Keulen Utrecht
- Getrouwd

een partner aan de lijn kunnen krijgen. Wij willen de advocatuur toegankelijk maken, want de perceptie van de *corporate counsel* is dat advocaten nog te veel in een ivoren toren zitten. Mijn primaire motivatie is dat ik voor mijn cliënten problemen wil oplossen.’

Iedereen die wel eens Radio 1 of BNR op heeft staan, kent de radiocommercials van Van Benthem & Keulen. Volgens Mantel vergroten die de naamsbekendheid bij de groepen waar het kantoor nog geen vaste grond aan de voeten

heeft. ‘In de boardroom van de grote bedrijven is er voor ons nog ruimte voor ontwikkeling en die bestuurders bereiken we zo ook.’ In de commercials wordt verwezen naar vanDienst, het ‘serviceconcept’ van het kantoor. Zes verschillende diensten en een app die voortkomen uit de wens om toegankelijk te zijn, zowel voor cliënten als niet-clieënten. ‘Nee, dat is geen oude wijn in nieuwe zakken. We bieden een helpdesk waar je echt telefonisch kunt sparren met een partner, toegang tot kennis via onze bibliotheek en onze modelcontracten en nog meer service, allemaal kosteloos. Cliënten bellen onze helpdesk om even te brainstormen, gesprekken van gemiddeld een kwartiertje. Ik voer dagelijks wel zo’n gesprek. We hebben 450 bedrijfsjuristen, *general counsels* en HR-managers in een permanent bijscholingstraject zitten en niet iedereen is cliënt. De kantoren die zich niet profileren en ontwikkelen of met een goed verhaal komen over hun service, zijn straks allemaal weg. Toen wij hier vijf jaar geleden mee begonnen, hebben we eerst gekeken wat voor positionering bij ons past. We wilden alles in het teken zetten van het toegankelijk maken van ons kantoor. Ik zie zeker een relatie tussen de positionering, dat we goed gereali-

Pieter Mantel: 'In de boardroom van de grote bedrijven is er voor ons nog ruimte'

seerd hebben wie wij zijn, en onze groei van de afgelopen jaren.'

In het kader van de bijscholing van bedrijfsjuristen praat Mantel binnenkort cliënten bij over de nieuwe Wet werk en zekerheid. De ervaren arbeidsrechtadvocaat is niet blij. 'Ik vind de Wwz echt een onding; een wet vol fouten en onduidelijkheid. Het is verkocht als flexibilisering van het arbeidsrecht, maar het tegendeel is waar. Nee, ik lach niet *all the way to the bank* omdat het me meer werk op zou leveren. Het is echt een probleem voor werkgevers geworden om tot beëindiging van de arbeidsovereenkomst te komen. Ik hang

er nu een prijskaartje aan voor mijn cliënt, schets de risico's en adviseer te schikken voor een bepaald bedrag zodat het klaar is, in plaats van de tombola bij de rechter. De politiek zegt dat de ontslagvergoedingen alleen maar naar beneden gaan, maar dat is niet reëel als je überhaupt geen ontslag kunt krijgen.' Mantel wil niet per se procederen, voor zijn cliënt is schikken doorgaans beter. 'Op het moment dat je bij de rechter komt, heeft het duo van advocaten zijn werk niet goed gedaan. Want als jij een goede advocaat bent en ik ook, kunnen we met elkaar inschatten wat de zaak waard is bij de rechter. Dat betekent

ook dat we met elkaar die deal kunnen sluiten op een bepaald bedrag of een bepaalde uitkomst.'

Geïnspireerd door een informatiebord over de natuur in het park vertelt Mantel over zijn passie voor natuurfotografie. Niet de enkele rups of kikker die hier zijn pad kruist, maar in Canada. 'Een paar weken met een camper de natuur in, fotografiespullen in mijn rugzak en kijken waar ik beren kan vinden. Nee, dat is niet eng, zo'n *grizzly* is juist majestueus om te zien.' Als hij nog een keer iets anders gaat doen, wordt hij *tourguide* en fotograaf in Canada. 'Maar ik vind dit veel te leuk.'

Winst uit stenen

In de advocatuur wordt veel gewerkt met eigen kamertjes in statige panden. Gevolg: torenhoge kantoorlasten. Welke goedkopere alternatieven zijn er? 'Telefoontjes handel je af in de belcel.'

Emiel van Dongen

Waar in de rest van de zakelijke dienstverlening de kantoorlasten zo'n twintig procent van de totale overhead zijn, is dit volgens de Berenschot Overhead Benchmark in de advocatuur bijna het dubbele. Advocaten willen nu eenmaal eigen kamertjes, liefst in statige panden. Maar, er zijn advocaten die werken volgens non-conventionele, veel goedkopere huisvestingsvormen zoals een flexkantoor, flexplekken en antikraak. Zouden meer advocaten dat moeten doen?

'Advocaten zijn behoudend. Bij dit soort ontwikkelingen lopen ze in vergelijking met financieel dienstverleners zo'n tien tot vijftien jaar achter', constateert Rick Steinmann, bedrijfshuisvestingsconsultant bij de Hospitality

Group. Een werkplek in Nederland kost zo'n tienduizend euro per jaar, maar binnen de advocatuur is dit volgens Steinmann zo'n twintig- tot dertigduizend euro. Een advocatenkantoor dat bereid is *out of the box* te denken, kan dus veel winst halen.

Grote, gevestigde kantoren zullen wellicht beter af zijn met de traditionele eigen kamertjes in chique panden. Voor veel andere advocatenkantoren kan het, zeker als het huurcontract bijna afloopt, interessant zijn na te denken over alternatieven. Een verkenning van drie vormen.

1 Flexibele kantoorruimte

Volledig ingerichte kantoor- en vergaderruimtes met een hoog service-niveau, doorgaans met korte huur-

contracten; dat is simpel gesteld het idee achter flexibele kantoorruimte. In Nederland zijn er zo'n tien aanbieders van dit concept, waarvan Regus (zestig vestigingen) en Spaces (vijf vestigingen) het bekendst zijn. Flexibele kantoorconcepten worden geleverd in allerlei smaken.

Esther Reijnders heeft een 'membership' bij Spaces. Haar twee compagnons van RVB Advocaten huren een (traditioneel) kantoor in Haarlem, Reijnders opereert vanuit de Spaces-filialen in Amsterdam. Voor 170 euro in de maand (huidige prijs voor nieuwe klanten: 225 euro) kan ze haar laptop openklappen op een flexplek, gebruikmaken van belhokken en kopieerapparaten, en wordt haar post afgehandeld. Voor cliëntafspraken huurt ze een vergader-

ruimte à 7,50 euro per persoon per uur. Tot slot is ze enkele tientjes per maand kwijt voor een telefoonservice.

In nog geen uur werken, heeft ze haar maandelijkse kantoorlasten eruit. Toch was dit voor Reijnders niet de beweegreden: 'Ik werkte bij Beer advocaten. Traditioneel, met ieder een eigen kamertje. Gaandeweg kreeg ik behoefte aan iets heel anders. Hier werk ik niet alleen, terwijl ik op een mooie, representatieve locatie zit met goede koffie en een lekkere lunch. En cliënten reageren uitsluitend enthousiast.'

Zo flexibel als haar werkplek is, moet ook haar werkwijze zijn. De vertrouwelijkheid verlangt dat ze altijd belt in een belhok, geen papieren mag laten slingeren (bij gebrek aan een archief scant ze alles in) en nooit haar laptopscherm aan mag laten staan als ze even weg is. Ze voldoet echter aan alle normen, zo bleek bij het reguliere kantoorbezoek van de orde van advocaten. Reijnders: 'Ze waren nog nooit bij Spaces geweest, maar alles werd oké bevonden.'

Een iets uitgekledere variant van de flexibele kantoorruimte, is het virtueel kantoor. Eenpitter Rob Koopmans betaalt daarvoor bij Regus 185 euro per maand, plus variabele kosten voor bijvoorbeeld telefoon- en postafhandeling. Heeft hij kantoorruimte nodig, dan kan hij daarvoor per uur betalen. Koopmans: 'Ik ben advocaat in deeltijd en werk veel vanuit huis. Een volledig kantoor aanhouden is voor mij niet efficiënt. Cliëntbesprekingen voer ik vaak bij cliënten thuis of op hun kantoor, wat ze erg op prijs stellen. Bovendien zou ik bij elke vestiging van Regus terecht kunnen.'

De Orde ziet in principe geen wettelijke bezwaren tegen deze kantoorvormen, laat woordvoerder Robert Veldhoen weten. Veldhoen: 'Wees wel alert op elementen zoals vertrouwelijkheid, geheimhouding en aansprakelijkheid wanneer je gebruikmaakt van faciliteiten zoals wifi of postafhande-

Het Nieuwe Werken scheelt 20 tot 30 procent in de kosten

ling. Uiteindelijk oordeelt de deken of een advocaat slechts in één arrondissement op één locatie kantoor houdt volgens artikel 12 Advocatenwet. Als advocaat moet je overigens wel vermijden dat er een onjuiste, misleidende of onvolledige voorstelling van zaken wordt gegeven over de wijze van praktijkuitoefening en over enige vorm van samenwerking.'

Tot slot bieden de aanbieders van flexibele kantoorconcepten een vorm aan die nauw verwant is aan het *multi tenant*-gebouw, waarbij bedrijven een eigen kantoorruimte hebben, maar faciliteiten als vergaderruimtes, een receptie, restaurant en ICT delen. Advocate Fernanda Quarles van Ufford van Marqu Intellectual Property Law doet dit in Den Haag. Quarles: 'Per vierkante meter betaal je meer dan bij een traditioneel kantoor. Maar ik huur veel minder oppervlakte omdat ik geen keuken, receptie of vergaderruimte heb. Bovendien hoef ik geen receptionist aan te nemen en worden ICT-problemen voor me opgelost.' Ook handig: wie extra personeel moet inhuren, zit na één belletje over een maand al in een groter kantoor.

2 Ruimte efficiënter gebruiken

Minder vierkante meter per werknemer betekent ook minder betalen. De meest beproefde oplossing om oppervlakte te besparen, is overstappen naar flexplekken – al dan niet binnen het concept van Het Nieuwe Werken. Gemiddeld kunnen bedrijven die overstappen naar nieuw werken volgens bedrijfshuisvestingsconsultant Rick

Steinmann zo'n vijftientig tot dertig procent besparen op hun kantoorkosten.

De advocatuur is wel een ietwat problematische branche, volgens Olivier van Gool, oprichter van bedrijfshuisvestingsspecialist voor huurders Solved. Van Gool: 'Advocaten werken traditioneel, zijn trots op hun eigen kamer en beroepen zich gemakkelijk op de vertrouwelijkheid. In de advocatuur zal het bij lang niet alle kantoren lukken om de geesten mee te krijgen.' Tot nog toe hebben slechts enkele handen vol (bijna uitsluitend kleine) kantoren de sprong naar Het Nieuwe Werken gewaagd.

Operationeel manager Edwin Knoth gidste SOLV Advocaten twee jaar geleden naar nieuw werken. Knoth: 'Of Het Nieuwe Werken iets is voor een kantoor hangt af van cultuur, leeftijd en praktijkgebied. Wij zijn een jong en klein kantoor en werken in de hoek van technologie, media en communicatie. Maar bij grote Zuidas-kantoren zal het lastiger zijn. Die zijn klassieker, met veel partners die gewend zijn aan een eigen kantoorje.'

Voor SOLV draaide het overigens niet primair om besparen. Het oude kantoor, waar ze een huurcontract hadden van vijf jaar, was verdeeld over twee gebouwen en vier verdiepingen. Knoth: 'Het kon gebeuren dat je iemand een dag lang niet tegenkwam, behalve bij de lunch. We wilden kortere lijntjes. Plus innovatiever en zo veel mogelijk digitaal werken.'

Hoewel SOLV met het oog op de bezettingsgraad heeft gekeken naar veel kleinere panden, is het huidige pand even groot als het vorige. Bovendien heeft het kantoor royaal ingezet op het aantal flexplekken. Bedrijven kunnen vaak dertig tot veertig procent bezuinigen op het aantal werkplekken, maar SOLV realiseerde evenveel flexplekken als het medewerkers had. 'We hebben nu wel een eigen seminarruimte, terwijl we voorheen steeds voor veel geld

een congreszaal moesten huren,' aldus Knoth.

Geen muren meer om de advocaten heen. Gebroederlijk naast elkaar zitten. Wringt dat niet met de vertrouwelijkheid? Knoth: 'Papieren laat je niet slingeren op je bureau of in de repropuimte. Ga je van je plek, dan moet het scherm op de sluimerstand. En telefoontjes dien je af te handelen in een belcel. Het was allemaal even wennen, maar het gaat prima.'

3 Goedkoper onroerend goed per vierkante meter

Een monumentaal pand in de binnenstad of een rijzige kantoorcolos: dat is het prototypische beeld van een advocatenkantoor. Maar waarom niet vastgoed betrekken dat veel goedkoper is per vierkante meter, zoals een pand op een industrieterrein of onroerend goed dat wacht op een nieuwe eigenaar?

Consultant Rick Steinmann: 'Klanten uit de top van het bedrijfsleven of de *nouveau riche* zullen luxe kantoren willen. Maar het gros vindt het kostenaspect heel belangrijk en maakt het niet uit dat advocaten minder chic zijn gevestigd. Iedereen is ook meer dan klaar met de belachelijke tarieven. Nu er meer commoditydiensten worden aangeboden in de advocatuur verwacht ik dat advocatenkantoren vaker de wijk zullen nemen naar een wat simpelere

omgeving. Bijvoorbeeld via antikraakconcepten of pop-upachtige constructies.'

Eenpitter Fokalien Cuperus heeft gekozen voor kantoorruimte via antikraakorganisatie Camelot. Voor 825 euro per maand, alles inclusief, betreft ze vier kamers van elk zo'n 25 vierkante meter. Cuperus: 'Ik had eerst een praktijk in Noord-Holland, maar ik wilde terug naar Heerenveen. Dit oude Rabobank-gebouw was de enige geschikte optie die ik kon vinden.'

Als ze wil, kan ze er na een maand alweer uit. De schaduwzijde: als Rabobank zijn pand verkocht krijgt, zou het kunnen dat Cuperus er ook al na 28 dagen – de gangbare opzegtermijn bij bruikleenovereenkomsten – uit moet.

Recent hebben zich een stel potentiële kopers gemeld. Wat als het pand plots wordt verkocht en Cuperus er over vier weken uit moet? 'Ik heb een optie voor een kantoor elders in de stad, daar zet ik dan vaart achter. Daarna bel ik een verhuisbedrijf dat snel kan verhuizen, zet ik mijn VoIP-telefoon over en geef ik mijn adres door aan de Kamer van Koophandel en de Orde,' aldus Cuperus.

Hoewel het onderhoud aan het pand minimaal is, heeft Cuperus absoluut geen spijt van haar antikraaktijd. Cuperus: 'Ik wilde goedkoop uit zijn en flexibel blijven, omdat ik niet wist

Wie betaalt wat?

Uit een steekproef onder twaalf advocatenkantoren blijken de kantoorkosten als deel van de totale overhead sterk te verschillen. Een éénpitter met een kantoor van 15 m² aan huis heeft het laagste percentage (0 procent), een groot kantoor met meer dan honderd juristen het hoogste (36 procent).

Gemiddeld hebben de twaalf bedrijven per jurist 52,5 m² kantoorruimte in gebruik (totale oppervlakte gedeeld door aantal juristen). Tussen het aantal werknemers en de oppervlakte per jurist lijkt weinig verband te zijn. Zo is er een éénpitter met 66 m², twee middelgrote kantoren met 32 m², maar ook een middelgroot kantoor dat maar liefst honderd m² per jurist heeft.

Per jaar kost een vierkante meter kantoorruimte de kantoren gemiddeld 147 euro aan kale huur. De éénpitters met een kantoor aan huis zijn vanzelfsprekend het goedkoopst uit, een middelgroot kantoor uit de Randstad betaalt met 375 euro per vierkante meter per jaar het meest.

hoe mijn verhuizing naar Heerenveen zou uitpakken.' Bovendien groeit haar praktijk dankzij de antikraakvorm. Cuperus: 'Cliënten zien dat ik daardoor mijn uurprijs laag kan houden.'

De permanente onzekerheid, het gebrek aan onderhoud bij antikraak: je moet er volgens Cuperus wel tegen kunnen. 'Het is leuk voor startende kantoren. Heb je echter een traditionele *mindset* en wil je dat alles perfect is georganiseerd, doe het dan vooral niet.' <<

advertentie

VU LAW
ACADEMY

Verder specialiseren en verdiepen in voorjaar 2016?

- Leergang aanbestedingsrecht voor inkopers/juristen
- Leergang arbeidsrecht
- Leergang grondslagen vennootschaps- en ondernemingsrecht **NIEUW**
- Leergang mergers & acquisitions law, finance, skills
- Leergang strafrechtelijk bewijsrecht vanuit verdedigingsperspectief
- Leergang verbintenissenrecht

www.vula.nl

VU
VRIJE
UNIVERSITEIT
AMSTERDAM

IS VERDER KIJKEN

Greenberg Traurig expands its activities.

We are growing, we are hiring!

We are looking to expand our practices with experienced lawyers in the following areas:

- > **Real Estate** – corporate Real Estate; Notarial Real Estate
- > **Tax** – Dutch corporate tax planning and international tax
- > **Intellectual Property** – general Intellectual Property law
- > **Administrative Law** – potential shareholder position; administrative/environmental law

Next to excellent lawyers we are looking for team players, entrepreneurs and people passionate for the law and their clients. If you want to be part of our exciting team please apply to Mirjam de Groot at recruitment@eu.gtlaw.com. For more information about these jobs, please visit www.werkenbijgt.nl.

About Greenberg Traurig

Greenberg Traurig (GT) is an American multi-practice law firm with global reach. Worldwide GT has more than 1900 lawyers and 38 offices in the United States, Latin America, Europe, the Middle East and Asia.

GT Amsterdam is an integrated part of GT and is the home base for its team of experienced lawyers, tax lawyers and (candidate) notaries. GT Amsterdam's global network of legal professionals enables it to provide excellent legal services to clients which are active both nationally and internationally. In addition to its large national and international network, GT is one of the only law firms active in the Netherlands which cooperates directly and on a daily basis with experienced colleagues in the United States, enabling it to respond quickly and effectively to the complex and multijurisdictional needs of its clients.

Hirsch Building, Leidseplein 29 | 1017 PS Amsterdam | P.O. Box 75306, 1070 AH | Amsterdam, The Netherlands | T +31 (0) 20 301 7300 | F +31 (0) 20 301 7350

GREENBERG TRAUIG, LLP | ATTORNEYS AT LAW | WWW.GTLAW.COM

The hiring of a lawyer is an important decision and should not be based solely upon advertisements. Before you decide, ask us to send you free written information about our qualifications and our experience. Prior results do not guarantee a similar outcome. Greenberg Traurig is a service mark and trade name of Greenberg Traurig, LLP and Greenberg Traurig, P.A. ©2015 Greenberg Traurig, LLP, Attorneys at Law. All rights reserved. Contact: Allard A.H.J. Huizing in Amsterdam at +31 (0) 20 301 7300. *These numbers are subject to fluctuation. Images in this advertisement do not depict Greenberg Traurig attorneys, clients, staff or facilities.

Theo de Roos

Geboren:	Tilburg, 15 mei 1948
Studie:	Nederlands Recht, VU Amsterdam
1977-2010	Advocaat in Amsterdam
1987	Promotie Rijksuniversiteit Utrecht
1990-2005	Hoogleraar strafrecht in respectievelijk Maastricht, Leiden en Tilburg
1990-heden	Lid en sinds 2014 voorzitter Commissie-Meijers
2010-heden	(Plaatsvervangend) raadsheer Gerechtshof 's-Hertogenbosch

‘Mensenrechten zijn *corebusiness* van de orde’

De voor velen onbekende Commissie-Meijers bestaat 25 jaar. De Nederlandse orde van advocaten stopt de subsidie voor dit juridisch deskundigenplatform voor mensenrechten, democratische beginselen en rechtsstatelijkheid van EU-regelgeving. Daarmee vergeet de orde haar eigen missie, stelt voormalig strafadvocaat, hoogleraar strafrecht en voorzitter van de Commissie-Meijers Theo de Roos. ‘Een advocaat is ook hoeder van de rechtsstaat.’

Trudeke Sillevs Smitt

Beeld: Ronald Brokke

Velen kennen Theo de Roos als voormalig strafadvocaat en hoogleraar strafrecht. Maar hij is ook al bijna twintig jaar lid, en sinds 2014 voorzitter, van de Commissie-Meijers. De Commissie-Meijers geniet in kleine kring groot aanzien, maar de meeste mensen hebben er nog nooit van gehoord. Dat moet veranderen, vindt De Roos. Bij dezen dus: de Commissie-Meijers is een juridisch deskundigenplatform dat zich richt op mensenrechten, democratische beginselen en rechtsstatelijkheid van EU-regelgeving. Ze trekken aan de bel als die beginselen in het gedrang komen bij Europese wetsvoorstellen op het gebied van migratie, strafrecht en non-discriminatie.

Advocatenblad: *Waarom moeten advocaten dat eigenlijk weten, en waarom nu?*
Theo de Roos: ‘Wij doen proactief werk

dat voor de advocatuur en de rechtsbijstand van groot belang is. Nederland is vanaf 1 januari 2016 voorzitter van de Europese Unie, en dat is een mooi aangrijpingspunt om ons werk onder de aandacht te brengen. Ons doel is de Nederlandse regering te beïnvloeden op de onderwerpen waar wij voor stáán. Je moet als voorzittersland natuurlijk min of meer neutraal zijn, maar je zit dan wel midden in het krachtenveld. Dat kan weleens het verschil maken, althans dat is de hypothese.’

En hopen jullie dan ook meer ingang bij de Nederlandse regering te vinden?

‘Dat is al gebeurd, we hebben zowel met minister Van der Steur als met staatssecretaris Dijkhoff gesproken. Wat betreft migratie hebben we onder andere vraagtekens gezet bij de opvatting dat opvang in de regio een oplos-

sing biedt. Er gebeurt nu al ongelofelijk veel in de regio. Wel moet de EU daar aan de gang om die landen te steunen. Je kunt alleen goed opvangen als je voorzieningen hebt, en draagvlak. Maar wij richten ons vooral op de procedures: rechtsbescherming voor asielzoekers, en rechtsmiddelen waar nodig. Het gaat bij ons altijd over grondrechten en goede democratische besluitvorming, ook wat betreft strafrecht.’

Wat speelt er nu op strafrechtgebied?

‘Onder andere het Europees Openbaar Ministerie. Bedoeld om fraude met vooral landbouwsubsidies tegen te gaan. Op landelijk niveau is de handhaving op dat punt soms slecht, of zelfs afwezig: de ver-van-mijn-bedshow. Op zichzelf dus een goed idee om die vervolging aan een uitvoerend Europees orgaan op te dragen. Maar dat moet je wel inbedden in

een goede juridische structuur. Wij zien een rol voor het Europese Hof van Justitie. Van der Steur zegt dan: dat hof weet niets van strafrecht. En dan zeggen wij: dan leren ze dat maar, het is belangrijk voor de rechtseenheid in Europa. Die besluitvorming gaat stap voor stap. Wij voeren een eeuwige strijd om de stukken tijdig openbaar te krijgen. En we zijn voortdurend bezig met de tactische vraag: wanneer vraag je de aandacht? We benaderen niet alleen de bewindslieden, maar ook het Nederlandse en het Europese Parlement, we organiseren expertmeetings. Het is een kwestie van *frapper toujours*.

Die expertmeetings worden volgens EP-lid Judith Sargentini 'hogelijk gewaardeerd'. Waaraan ontleent de commissie haar gezag?
 'Dat zit hem in onze beperking: wij richten ons alleen op Europese regelgeving in wording. En in de expertise van de leden op asiel en migratie, strafrecht, discriminatie. En privacy, dat speelt op al die terreinen. Neem het Schengen-informatiesysteem, de lijst van personen die gezocht worden voor ernstige strafbare feiten, die is van groot belang voor het strafrecht. Dat is zo'n hoofdpijndossier waar wij dan bovenop zitten. En Smart Borders: een systeem waar alle niet-EU-burgers die hier bijvoorbeeld vakantie komen houden of een congres bezoeken, met vingerafdrukken en al in komen te staan, vijf jaar lang. Dat wijzen wij in de huidige vorm volledig af. Om expertise op al die gebieden te houden, moet je voortdurend bezig zijn met rekrutering.'

Als iemand er dolgraag in wil, wat moet hij dan doen?

'Dan moet hij of zij zich melden! Maar waarschijnlijk is diegene ons dan al opgevallen. Het gaat meestal via via. Het is bijvoorbeeld interessant voor advocaten die internationaal bezig willen zijn. Zoals commissielid Rob van der Hoeven, die ook voorzitter is van de Adviescommissie Strafrecht van de orde.'

Jubilerende commissie

De Commissie-Meijers was een initiatief van hoogleraar Volkenrecht Herman Meijers. Hij maakte zich in 1990, 25 jaar geleden, zorgen dat niemand zicht had op wat de (toen nog) vijf Schengenlanden afspraken over de uitvoering van hun akkoord, terwijl er op het gebied van straf- en migratierecht grote belangen op het spel stonden.

De commissie bestaat uit hoogleraren, onderzoekers, rechters en advocaten. Zij zetten zich in voor openbare en democratische besluitvorming, respect voor mensenrechten, en waarborging van de toegang tot de rechter in de EU-samenwerking op het gebied van justitie, migratie en veiligheid.

In de Commissie-Meijers is ook de wetgevingscommissie van de orde vertegenwoordigd.

Wapenfeiten van de commissie zijn onder andere: tekstvoorstellen geschreven voor het Verdrag van Amsterdam die daadwerkelijk zijn geïmplementeerd, basis gelegd voor EU Verordening 1049/2001 over de toegang tot EU-documenten, invloed op besluitvorming over voorstel Verdonk Wet inburgering ten aanzien van taaltoets Antilliaanse Nederlanders, en op wetsvoorstel Bosman.

Een zeer uitvoerig interview met voorzitter Theo De Roos en voormalig voorzitter Kees Groenendijk verscheen kort geleden in het tijdschrift *Journal Vreemdelingenrecht*.

Is er voldoende belangstelling bij advocaten voor die internationale kant?

'Ik denk nog steeds te weinig. Veel advocaten, en rechters trouwens, zien Europees recht als iets exotisch. Maar wat ik nog belangrijker vind: je bent als advocaat ook hoeder van de rechtsstaat. De orde was niet voor niks medeoprichter van de Commissie-Meijers. Mensenrechten zijn *corebusiness* van de orde, of zouden dat moeten zijn.'

Speelde ook niet een béétje mee bij jullie suggestie voor dit interview dat de orde de subsidiekraan per 1 januari dichtdraait?

'Zeker, daar draai ik niet omheen, dat zou flauw zijn. Als we steun willen, moeten we zichtbaar zijn voor advocaten. Veel mensen uit de sociale advocatuur, de mensen van de Advies-

commissie van de orde, zien ook het belang. Maar we zijn meegenomen in een algemene operatie waarin allerlei subsidies van tafel zijn gegaan. We hebben tegen de deken en de portefeuillehouder gezegd: jullie vergeten je eigen missie.'

En hoe moet het zonder die subsidie?

'Het zal wel goed komen, fondsenwerving is een vast agendapunt. De kosten zitten vooral in het salaris van de secretaris, die we echt nodig hebben om dit werk te kunnen doen.'

Los van dat algemene ideële belang, kunnen advocaten nog iets aan jullie hebben in hun zaken?

'Zeker, zo hebben wij ons in een voorstadium bemoeid met de richtlijn over toegang tot de advocaat, met de rechtsbijstand tijdens het eerste politieverhoor.'

Advocaten klagen dat er nog steeds zo veel onduidelijk is.

'Is ook zo. De richtlijn is aanvaard, er ligt nu al een tijd een implementatiewetsvoorstel, maar dat is vertraagd door het vertrek van Opstelten en Teeven.'

Maar wat mógen advocaten nou tijdens dat verhoor?

'Het gaat in elk geval verder dan erbij zitten. Zeker in de richtlijn, het wetsvoorstel is nog wat zuinig. De advocaat mag tussenbeide komen. Uiteraard mag je niet de opsporing verijdelen of obstrueren, en als het uit de klauwen loopt, dan wordt de officier van justitie gewaarschuwd. Die kan dan zeggen: je mag er niet meer bij zijn. Door een paar pilots weten we inmiddels dat dat prima gaat.'

Kunnen advocaten nog iets aan de commissie hebben in concrete zaken?

'Als het gaat om interpretatievragen, dan kunnen die adviezen later van belang zijn. Adviseren in lopende zaken doen we niet als commissie, maar de

‘Nederland is vanaf 1 januari 2016 voorzitter van de Europese Unie. Ons doel is de Nederlandse regering te beïnvloeden op de onderwerpen waar wij voor stáán’

leden doen dat individueel wel. En we geven cursussen aan advocaten en rechters. Dan bespreek je Europese regelgeving: *what's in it for you?* En we proberen uit te lokken dat over bepaalde problematiek prejudiciële vragen worden gesteld.’

U richt zich op Europa, maar u gaf ook advies aan de regering over het regeer- en gedoogakkoord van het eerste kabinet-Rutte.

‘Ja, we zeiden: Nederlandse regering, blijf vasthouden aan de kernwaarden van Europa: rechtsstatelijkheid, non-discriminatie. Ik heb daar toen nog een stuk in het *Nederlands Juristenblad* over geschreven, dat er een gure wind door die akkoorden waaide.’

Dat kabinet wilde een strengere migratiebeleid dan in EU-verband was toegestaan – had u ooit gedacht dat Europa Nederland op mensenrechtengebied in het gareel zou moeten houden?

‘Dat zag je ook in het strafrecht: Nederland liep bepaald niet voorop bij die

verhoorbijstand, om het zacht uit te drukken. En dan worden we toch meegenomen in een beweging. Die europeanisering is onvermijdelijk. Je moet het ook op wereldschaal bekijken: je kúnt onderwerpen als migratie niet op nationaal niveau regelen. En wij staan er positief tegenover, je laat veel goeds versloffen als je er niet in meegaat – denk aan het binnenhalen van buitenlands talent. Maar dan moet die europeanisering wel voldoen aan normen van rechtsstatelijkheid. Het is ingewikkeld, maar je moet je er toch voor inzetten. In de zomer was ik in Toscane, om mijn boekje te herschrijven. Daar las ik *De rebellie van de massa's* van de Spaanse filosoof Ortega y Gasset. Hij zag in 1936 het fascisme opkomen en pleitte toen al voor een verenigd Europa. Hij zag dat als een belangrijk vehikel om oorlog te voorkomen, democratie te bevorderen – te verdedigen zelfs. Dat spreekt mij aan. En dat betekent niet dat je regionale culturen platdrukt; je kunt ze zelfs bevorderen. Die positieve kant weegt

zwaarder dan de ingewikkeldheid, het exotische.’

Waar gaat uw eigen boekje Grimmig spiegelbeeld over?

‘Over de wanproducten die de wetgever zoal uit de hoge hoed tovert. Zoals minimumstraffen, de Wet beperking taakstraffen, de kostendekkende griffierechten. Ik heb daar mijn afscheidscollege in 2013 aan gewijd en die tekst nu omgewerkt en geactualiseerd. Ongefundeerd wantrouwen tegen de rechter, repressieve neigingen en het populisme van Wilders: rechters zijn softies, ze zijn allemaal D66 en ze spelen viool.’

U bent niet D66, maar klopt die viool?

‘Ik speel piano, *it comes close*, haha! Ja, rechters zijn absoluut een specifiek groepje. Maar ze zijn aantoonbaar niet soft, er wordt in Nederland streng gestraft. Alleen wil dat maar niet doordringen. Gelukkig zijn de minimumstraffen afgeschoten en ook in Europa komt het er niet door. Maar die Wet beperking taakstraffen, daar hebben we alleen maar last van. Rechters leggen nu weleens een vrijheidsstraf op voor de duur van de voorlopige hechtenis – en dan mag een taakstraf weer wel. Gelukkig maar.’

Wanneer dacht u: ja, dit heeft zin, wat ik in de Commissie-Meijers doe?

‘Bij de oprichting van Europol zijn uitvoerige privacyregels opgenomen. En bij het Schengen-informatiesysteem hebben we keihard aan de bel getrokken, dat heeft effect gehad.’

Maar bij Europol is het nu weer huilen met de pet op.

‘Ja, eh, u vroeg ernaar, dan moet u het feestje niet weer bederven! De tegenbeweging moet telkens weer georganiseerd worden.’

De reikwijdte van het verschoningsrecht

De Rechtbank Den Haag oordeelde dat een rapport van De Brauw over de derivatenpositie van Vestia niet onder het verschoningsrecht viel. Volgens sommigen staat daarmee het civiele verschoningsrecht van de advocaat op de tocht. Hoe ver reikt het verschoningsrecht eigenlijk?

Jacques Sluysmans en Regien de Graaff¹

Het verschoningsrecht heeft het afgelopen jaar de pennen flink in beweging gebracht. Concrete aanleiding voor de discussie binnen de advocatuur was een tussenuitspraak van de Rechtbank Den Haag van 14 januari 2014.² Inzet van die zaak was een zogeheten ‘governance rapport’. Daarin wordt beschreven het door de advocaten van De Brauw Blackstone Westbroek verrichte onderzoek naar de feitelijke gang van zaken rond de totstandkoming van de derivatenpositie van Vestia. De rechtbank oordeelde dat dit rapport niet viel binnen de reik-

wijdte van het verschoningsrecht van de advocaten die dit rapport hadden opgesteld. De reden hiervoor is volgens de rechtbank ten eerste gelegen in het feit dat het rapport ‘geen juridische bevindingen, kwalificaties of conclusies’ bevat. Ten tweede acht de rechtbank het van belang dat in het rapport een voorbehoud is gemaakt door het uitspreken van de verwachting dat Vestia het rapport zou (moeten) delen met de relevante autoriteiten. Ten slotte overweegt de rechtbank dat aan de commissarissen van Vestia al eerder inzage in het rapport was verstrekt.

Deze uitspraak is niet door iedereen omarmd. Zo wijst Van Breukelen er in haar kritische noot bij de uitspraak op dat *al hetgeen* aan de advocaat in zijn hoedanigheid is toevertrouwd, binnen de reikwijdte van het verschoningsrecht

valt.³ Deutz, Korsten en De Vries zien niet in waarom de reikwijdte van het verschoningsrecht ten principale anders zou zijn waar het gaat om een door een advocaat in opdracht van zijn cliënt uitgevoerd feitenonderzoek en de daarop betrekking hebbende rapportage, zo lang deze gerelateerd zijn aan het verlenen van juridisch advies en/of bijstand door deze advocaat.⁴ In het licht van de kritische ontvangst van de uitspraak lijkt het ons nuttig om nog eens beknopt in te gaan op de reikwijdte van

1 Jacques Sluysmans is bijzonder hoogleraar Onteigeningrecht aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Radboud Universiteit Nijmegen. Regien de Graaff is advocate bij Van der Feltz Advocaten in Den Haag.

2 Rechtbank Den Haag 14 januari 2015, *JOR* 2015/141 m.nt. S.R. van Breukelen. Zie met name rov. 3.67.

3 Rechtbank Den Haag 14 januari 2015, *JOR* 2015/141 m.nt. S.R. van Breukelen.

4 K.F. Deutz, L.E.J. Korsten & Y. De Vries, ‘Het civiele verschoningsrecht van de advocaat op de tocht?’, *Bedrijfsjuridische berichten* 2015/35, alsmede het – daarop gebaseerde – artikel ‘Het verschoningsrecht van de advocaat op de tocht?’ van voornoemde auteurs op LinkedIn (te raadplegen op <https://www.linkedin.com/pulse/het-verschoningsrecht-van-de-advocaat-op-tocht-kimberley-deutz>).

het verschoningsrecht. Wij zullen ons daarbij met name buigen over de vraag of – zoals de rechtbank meent – het van belang is of het document ten aanzien waarvan een beroep op een verschoningsrecht wordt gedaan, juridische bevindingen, kwalificaties of conclusies bevat.⁵

Inhoud en grondslag van het verschoningsrecht

Zoals bekend heeft iedere advocaat in beginsel een geheimhoudingsplicht.⁶ In het verlengde van de geheimhoudingsplicht ligt het recht van advocaten om wetenschap die hen ‘in die hoedanigheid’ is toevertrouwd, niet te hoeven delen. Dit verschoningsrecht is op een aantal verschillende plekken in de wet verankerd: (onder meer) in artikel 218 Wetboek van Strafvordering (Sv), artikel 165 lid 2 Wetboek van Rechtsvordering (Rv) en – het minder bekende – artikel 24 Wet op de parlementaire enquête 2008 (WPE 2008). Tekstueel zijn deze artikelen sterk vergelijkbaar. Aangenomen wordt ook dat de regels die voortvloeien uit de rechtspraak over het verschoningsrecht in strafzaken in grote lijnen van toepassing zijn op het verschoningsrecht in het civiele recht.⁷

Al sinds het zogenaamde Notaris Maas-arrest uit 1985 is duidelijk dat de grondslag van het functionele verschoningsrecht is gelegen in een ‘algemeen rechtsbeginsel’ dat meebrengt dat het maatschappelijk belang dat de waar-

Verschoningsrecht is een voorwaarde voor het juist functioneren van de rechtsstaat

heid in rechte aan het licht komt, bij zodanige vertrouwenspersonen moet wijken voor het maatschappelijk belang dat eenieder zich vrijelijk en zonder vrees voor openbaarmaking van het besprokene om bijstand en advies tot hen moet kunnen wenden.⁸ Het verschoningsrecht van de advocaat staat dus niet ten dienste van een individueel belang, maar betreft – in de woorden van Fanoy en Bannier – een voorwaarde voor het juist functioneren van de rechtsstaat.⁹

De reikwijdte van het verschoningsrecht

Uit de tekst van de hiervoor aangehaalde wettelijke bepalingen volgt al dat het verschoningsrecht aan beperkingen onderhevig is. Het verschoningsrecht geldt immers slechts voor die informatie (i) die aan de advocaat is toevertrouwd (ii) tijdens de normale uitoefening van zijn beroep, althans in zijn specifieke functie. De aard van het verschoningsrecht brengt volgens de Hoge Raad mee dat het oordeel omtrent de vraag of brieven of geschriften object van de bevoegdheid tot verschoning uitmaken, in beginsel toekomt aan de tot verschoning bevoegde persoon.¹⁰ De rechter toetst deze afweging slechts marginaal.

Ten aanzien van het criterium onder (ii) geldt dat het de rechter is die uitmaakt of er werkzaamheden zijn verricht die tot de taak van een bepaalde beroepsgroep horen. De opvatting van de beroepsgroep zelf is dus niet doorslaggevend.¹¹

Ten aanzien van het criterium onder (i) geldt dat de vraag wat moet worden verstaan onder het toevertrouwen van informatie, niet eenvoudig kan worden beantwoord. Uit rechtspraak – waaronder het hiervoor reeds genoemde Notaris Maas-arrest – volgt in elk geval dat alles waarvan de wetenschap aan de geheimhouder is medegedeeld, ook als hem toevertrouwd heeft te gelden. Daarbij mag geen onderscheid worden gemaakt tussen vertrouwelijke en minder vertrouwelijke informatie. Deze laatste overweging van de Hoge Raad valt goed te begrijpen indien men voor ogen houdt dat er – zoals Fernhout terecht opmerkt – geen ‘neutrale feiten’ bestaan. Zodra een feit van belang wordt voor de beslechting van een geschil, verliest dit feit immers zijn neutraliteit.¹² Juist daarom ligt het voor de hand om de reikwijdte van het verschoningsrecht niet te laten afhangen van een bepaalde kwalificatie van de betreffende feiten.

Ofschoon de Hoge Raad het in het Notaris Maas-arrest heeft over een ‘mededeling’, kan uit zijn latere rechtspraak worden afgeleid dat een verschoningsrecht ook kan worden toegekend zonder dat sprake is van een mededeling aan de verschoningsgerechtigde.¹³ Zo heeft de Hoge Raad aangenomen dat de geheimhoudingsplicht zich ook kan uitstrekken over het enkele feit dat een bepaalde cliënt is doorverwezen naar

5 Met de hiervoor genoemde schrijvers zijn wij overigens van mening dat ook de tweede en derde door de rechtbank genoemde gronden haar oordeel niet kunnen dragen. Gelet op het casuïstische karakter van deze overwegingen beperken wij ons in deze bijdrage tot een bespreking van de eerste (principiële geformuleerde) grond.

6 Gedragsregels 1992, regel 6; artikel 10a en 11a Advocatenwet. Dit geldt volgens de Hoge Raad evenzeer voor de advocaat in dienstbetrekking, voor zover het Unierechtelijke mededingsrecht althans niet van toepassing is. Zie HR 15 maart 2013, NJ 2013/388 (m.nt. H.B. Krans).

7 N. Fanoy en F. Bannier, ‘De advocaat’, in: F.A.W. Bannier e.a., *Beroepsgeheim en verschoningsrecht: handboek voor de advocaat, medisch hulpverlener, notaris en geestelijke*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2008, p. 79–80.

8 HR 1 maart 1985, NJ 1986/173.

9 N. Fanoy en F. Bannier, ‘De advocaat’, in: Bannier e.a. 2008, *supra* noot 6, p. 52.

10 HR 29 maart 1994, NJ 1994/537; HR 24 januari 2006, NJ 2006/109; HR 13 januari 2006, NJ 2006/480.

11 HR 8 december 1995, NJ 1996/708. Zie ook F.J. Fernhout, *Het verschoningsrecht van getuigen in civiele zaken* (diss.), Uitgeverij Gianni 2004, p. 199.

12 F.J. Fernhout, *Het verschoningsrecht van getuigen in civiele zaken* (diss.), Uitgeverij Gianni 2004, p. 211.

13 HR 18 december 1998, NJ 2000/341. Zie ook M. Tempelaar en N. Fanoy, ‘Beroepsgeheim en verschoningsrecht in het civiele recht’, in: Bannier e.a. 2008, *supra* noot 6, p. 34.

een advocaat.¹⁴ Voorts heeft de Hoge Raad in het zogenaamde Cruquiushoeve-arrest geoordeeld dat het verschoningsrecht van een verpleegkundige zich niet alleen uitstrekt tot feiten die betrekking hebben op de behandeling en de verzorging van de aan zijn zorgen toevertrouwde patiënten, maar ook tot 'feiten die hem in zijn hoedanigheid zijn meegedeeld of waarvan hij in zijn hoedanigheid kennis heeft gekregen, en waarvan de openbaarmaking het vertrouwen zou beschamen dat de patiënten met het oog op zijn hulpverlenende taak in hem moeten kunnen stellen' (cursivering auteurs).¹⁵

Het voorgaande wordt bevestigd in de conclusie van A-G Vellinga voor het arrest van de Hoge Raad van 24 januari 2006. Vellinga merkt daarin op dat het begrip 'toevertrouwd' ruim moet worden opgevat, waaronder ook andere zintuiglijke waarnemingen dan horen of lezen vallen. Ook hetgeen de geheimhouder door eigen onderzoek komt te weten, kan onder zijn verschoningsrecht vallen,¹⁶ alsmede informatie verkregen van een derde.¹⁷

Het beginsel van het verschoningsrecht of het 'legal privilege' is ook door

het Hof van Justitie van de Europese Unie in zijn rechtspraak ontwikkeld.¹⁸ In het bekende Akzo Nobel-arrest van het Gerecht van Eerste Aanleg zijn aanknopingspunten te vinden voor de bepaling van de reikwijdte van het 'legal privilege'.¹⁹ Zo wordt overwogen dat documenten die door de cliënt zelf worden opgesteld als 'working documents or summaries', in het bijzonder om informatie te verzamelen die nuttig of nodig zal zijn voor de advocaat die wordt geraadpleegd, onder het 'legal privilege' kunnen vallen. Het Gerecht merkt daarbij op dat het voorbereiden van dergelijke documenten in het bijzonder nodig kan zijn in kwesties waarin een grote hoeveelheid complexe informatie een rol speelt. Deze overwegingen bevestigen ons inziens dat het niet zozeer de aard van de gegevens (al dan niet feitelijk of vertrouwelijk) is die van belang is voor het aannemen van een verschoningsrecht, als wel de context waarin die gegevens op papier worden gezet of worden gecommuniceerd. Als dit gebeurt (mede) met het oog op een eventueel daarna uit te brengen advies, achten wij het aannemelijk dat ook een

door de advocaat opgesteld overzicht van de relevante feiten onder de reikwijdte van het verschoningsrecht valt.

Slotsom

Uit het voorgaande blijkt dat voor het aannemen van een verschoningsrecht niet vereist is dat sprake is van juridische bevindingen, kwalificaties of conclusies. Het is immers vaste rechtspraak van de Hoge Raad dat het verschoningsrecht zich uitstrekt tot (al) hetgeen de advocaat in zijn hoedanigheid als advocaat is toevertrouwd, waaronder ook valt informatie waarmee de advocaat door eigen onderzoek of inlichtingen van derden bekend is geworden. De Europeesrechtelijke rechtspraak impliceert dat niet zozeer het juridische gehalte van de betreffende gegevens van belang is voor de toepasselijkheid van het verschoningsrecht, maar de (adviserings)context waarin de gegevens worden verzameld en vastgelegd. Wij menen dus dat door advocaten ten behoeve van hun cliënten opgemaakte onderzoeksrapporten – hoe feitelijk ook – eveneens binnen de reikwijdte van het functionele verschoningsrecht vallen. Een andere insteek kan moeilijk worden gerijmd met de ruimhartige benadering van zowel de Hoge Raad als het Hof van Justitie van de Europese Unie. <<

14 HR 25 oktober 1985, NJ 1986/176.

15 HR 23 november 1990, NJ 1991/761.

16 HR 21 april 1913, NJ 1913, p. 958.

17 HR 12 december 1958, NJ 1961/270.

18 HvJ EU 18 mei 1982, zaak nr. 155/79 (AM & S Europe Limited/Commissie).

19 GvEA EG 17 september 2007, nrs. T-125/03, T-253/03 (Akzo Nobel Chemicals Ltd en Akros Chemicals Ltd/Commissie), para. 122.

advertenties

Procederen in Duitsland?

Duitse advocaten, vloeiend tweetalig,
gespecialiseerd in Nederlands-Duitse rechtszaken

Blankestijn Advocaten en Rechtsanwältinnen L.L.P.

Postbus 619, 7550 AP HENGELO

Telefoon 074 - 259 38 67

Fax 074 - 259 38 68

www.blankestijnadvocaten.nl

BLANKESTIJN
ADVOCATEN RECHTSANWÄLTIN L.L.P.

SPANDAW
BEDRIJFSRECHERCHE

Bewezen verklaard

Onafhankelijk onderzoeksbureau
op het gebied van strafrecht en civiel recht

tel. 0594 519 633

www.spandawbedrijfsrecherche.nl

Martijn van de Leemkolk,
advocaat bij Absolute Advocaten

**“Ik ben zeer
tevreden over
de gekoppelde
jurisprudentie.”**

UW SLEUTEL TOT SUCCES van de mensen van OpMaat

OpMaat voor Kleine Kantoren: uw sleutel tot succes.

Bij OpMaat weten wij dat u het als advocaat binnen een klein kantoor druk heeft en fungeert als juridische duizendpoot. U gaat verstandig om met uw budgetten en daar hoort een passende oplossing bij:

OpMaat voor Kleine Kantoren.

Voor slechts € 2.460 per jaar per fee earner krijgt u toegang tot de wet- en regelgeving, jurisprudentie, commentaren, nieuws, de praktijktijdschriften (incl. TAP en TOP) en aanvullende redactionele content van alle rechtsgebieden.

Ga naar opmaat.sdu.nl/sleutel voor uw aanbod. Of neem contact op met één van onze adviseurs via 070-378 93 13.

‘Veiligheid’, ‘flexibiliteit’ en ‘Cloud werken’ gaan wel degelijk samen!

Er is inmiddels menig artikel verschenen over de onduidelijkheid rond Cloud werken; onder tot de verbeelding sprekende titels als bijvoorbeeld ‘door de bewolking de Cloud niet zien’. Daarnaast hebben de productnamen die door aanbieders worden gebruikt ook niet meegewerkt aan een stukje duidelijkheid. Immers, waar de ene aanbieder spreekt van Online werken, noemt een ander het Cloud werkplek. Geen wonder dat de markt is lamgeslagen door al het Cloud geweld.

Dan maar over laten waaien? Er zijn diverse argumenten om juist wel te kiezen voor een veilige Cloud oplossing. In het bijzonder wanneer het aankomt op beveiliging, continuïteit en flexibiliteit. Een kwalitatief hoogwaardige Cloud oplossing vormt een stevig fundament voor uw ICT omgeving. En zoals ieder fundament aan strenge eisen dient te voldoen, zo geldt dat net zo goed voor het fundament voor uw ICT.

Waar de advocatuur op zit te wachten

Wat het advocaat wil -en in feite iedere ondernemer- is duidelijkheid. Dat gaat verder dan de vraag of de oplossing echt veilig is, want daar wilt u als jurist van op aan kunnen. Voor de uiteindelijke beslissing komen andere vragen aan bod: Krijg ik daadwerkelijk wat ik verwacht? Is de oplossing compleet zonder dat er overlap in dienstverlening is? Is het toekomstbestendig? Past de oplossing bij ons kantoor? De dynamiek van de tegenwoordige praktijk vraagt een solide, maar flexibele oplossing; schaalbaar, maar onder alle omstandigheden compleet. Afgestemd op de advocatuur, in plaats van dat de werkwijze van de advocaat zich dient te voegen naar de gekozen ICT oplossing.

Zekerheden die echt de moeite waard zijn

Het Cloud Pack van ICT Concept biedt een aantal zekerheden die echt de moeite waard zijn. Zoals vaste kosten per medewerker per maand. Dat betekent concreet dat u bij veranderingen in uw personeelsbestand direct kunt bijsturen. Moet u noodgedwongen inkrimpen? Dan krimpen uw ICT kosten mee. Heeft u extra ondersteuning nodig? Dan heeft u de flexibiliteit om het aantal werkplekken (al dan niet tijdelijk) direct uit te breiden. Daarnaast heeft u geen last van veroudering van uw ICT fundament. U maakt immers altijd gebruik van de modernste hardware en uw data worden opgeslagen in ultravelle datacentra in Nederland. Uw data staan dus nooit op onbekende servers en er wordt dagelijks een back-up gemaakt. Ook de toegang tot uw Cloud omgeving is zorgvuldig beveiligd, waarbij u inlogt middels gebruikersnaam en wachtwoord én een unieke code die u op uw smartphone ontvangt. ‘Veiligheid’, ‘flexibiliteit’ en ‘continuïteit’ gaan dus wel degelijk samen in één Cloud oplossing.

Altijd een passend Cloud Pack

Wanneer u een advocatenkantoor voert met 2 tot 5 FTE's, dan heeft u een ander ICT fundament nodig dan een kantoor met meerdere vestigingen en bijvoorbeeld 100 FTE's. Daar is rekening mee gehouden in de ontwikkeling van het Cloud Pack. Zo kunt u kiezen voor de technische oplossing, extra ondersteuning of aanvullende producten en diensten. U kiest simpelweg het Cloud Pack dat bij uw kantoor past.

Staat u op het punt opnieuw te investeren in uw ICT fundament? Twijfelt u tussen de aanschaf van een nieuwe server of de overstap naar de Cloud? Stel uw vragen aan de specialisten van ICT Concept. Zij spreken helder en duidelijk de mogelijkheden met u door, zodat u een onderbouwde keuze kunt maken. Voor een gedegen ICT fundament voor uw kantoor; passend bij uw huidige situatie, maar zeker ook voor de toekomst.

Alles voor elkaar!

T 088 002 84 83

E sales@ict-concept.nl

www.ict-concept.nl

ICT CONCEPT IS ONDERDEEL VAN

LEXXYN
GROEP

In het hoofd van de klant

De rode draad bij PLEIT2015: technologie helpt advocaten om efficiënter te werken, maar de volgende stap is de klantervaring ermee verbeteren.

Nathalie Gloudemans-Voogd

Beeld: Peter Kos

Onderzoek van ING wijst uit: advocaten gebruiken technologie nu vooral om efficiënter te werken. Er is nog een wereld te winnen door de relatie met de klant te versterken via technologie. Hoe kunnen advocatenkantoren dat doen? PLEIT2015 lijkt onbewust gewijd aan dat thema.

Drie start-ups hebben wel een idee. Tijdens het ochtendprogramma mochten zij pitchen om de winst in de Dutch Legal Tech Startup Awards. Big data analyse tool Clocktimizer leest gegevens uit tijdschrijffregels. Door die te analyseren, leren advocaten slimmer met data omgaan: zo zien ze efficiëntieverbeteringen, kunnen ze projecten beter monitoren en betere prijsafspraken maken, om uiteindelijk de dienst aan de cliënt te verbeteren. Samenwerken met de klant om de relatie te versterken is de premisse van klantportaalbouwer start-up FastPortal en leverancier van een online collaboratietool SMASHDOCs (en een klantportaal of

samenwerken in één online document levert natuurlijk efficiëntieverbeteringen op).

De oplossing van Microsoft, gebracht door keynotespeaker Daniel Canning, is: lever context. Er is zoveel data; om relevant te zijn, is context nodig. ING adviseert met de cliënt op reis te gaan. Sectormanager zakelijke dienstverlening Sasja Winters adviseert: 'Je moet in het hoofd van je klant gaan zitten.'

Aan het eind van de dag komt de confetti naar beneden voor de juridisch-technologische innovatie van het jaar: Clocktimizer, opgericht door een oud-advocaat die betere *fee quotes* wilde afgeven, wint de start-up wedstrijd. De aanwezigen stemmen voor meer inzicht in interne processen, om de efficiëntie én uiteindelijk de klantervaring te verbeteren. Om in het hoofd van je klant te gaan zitten, moet je dus misschien eerst jezelf beter leren kennen. <<

Niks is meer ver van ons bed

Asieladvocaten zien dagelijks de gevolgen van het toenemend aantal asielzoekers in ons land. Hoe ervaren zij deze situatie en wat adviseren deze professionals de regering? 'We moeten anders tegen migratie aankijken.'

Erik Jan Bolsius

Hoewel media voortdurend spreken over 'de vluchtelingen-crisis', neemt geen advocaat het woord crisis in de mond. In Syrië en Eritrea, of in de vluchtelingenkampen in de regio en aan de grenzen van Europa, daar is het crisis. Maar in ons land niet. 'Ik vind het geen asielcrisis. Het is wat drukker, maar we kunnen best een beetje opschuiven. Hier heeft nog geen mens een boterham minder gegeten vanwege het toegenomen aantal asielzoekers,' relateert advocaat Lineke Blijdorp de Nederlandse situatie. Ook asieladvocaat Frans Willem Verbaas is fel: 'Het wordt veel te makkelijk een crisis genoemd. Het probleem is voor ons heel behapbaar. Op het hoogtepunt van de Joegoslavië-oorlog kwamen er 56.000 asielzoekers in een jaar. Daar zitten we nog lang niet aan.' Het idee dat hun praktijk 'lekker vol' zit, wuiven de asieladvocaten weg. 'De IND, de Immigratie- en Naturalisatiedienst, kan het niet aan, waardoor er een enorme buffer ontstaat en er

naar verhouding weinig aanvragen doorkomen naar ons kantoor,' merkt de Leidse advocaat Jos Hemelaar. Ook Blijdorp ziet dat: 'De voorraden stapelen zich op, dus het is niet zo druk als je zou verwachten. Alle capaciteit wordt nu ingezet voor de Syriërs in de AA-procedure, de verkorte procedure van acht dagen. Dat betekent wel dat zaken van grote groepen andere asielzoekers blijven liggen.'

Versnelde intakes, weekend-openstelling voor advocaten, extra personeel aanstellen bij de IND, het is allemaal nodig, maar de advocaten zien ook een gevaar in te snelle procedures. De Amsterdamse advocaat Brian Lit: 'Nederland heeft de afgelopen jaren de opvangcapaciteit structureel afgebouwd, dat is achteraf niet slim. We hebben opvangcentra gesloten en personeel afgestoten omdat er te weinig asielverzoeken kwamen. Door dat zo rigoureuus te doen, hebben we nu paniek. En eerlijk gezegd kon men deze toename zien aankomen. De vluchtelingenkampen in Turkije, Jor-

danië en Libanon puilen al sinds 2012 uit en de oorlog is alleen maar aan het verergeren. Het was dus een kwestie van tijd voordat de stroom deze kant op zou komen. Maar het betekent niet dat we nu procedures dermate kunnen versnellen, dat er geen goed gehoor plaatsvindt. Daar heeft een Syriër die hier direct wordt toegelaten last van, als de IND over een jaar of vijf besluit dat Syrië weer veilig is en alle verleende vergunningen opnieuw beoordeelt.' Hemelaar: 'De overheid stelt momenteel nauwelijks voorwaarden aan een vergunning. Het goed documenteren van het vluchtverhaal is extra werk, maar dat heeft de vluchteling over drie jaar hard nodig. Die extra tijd steekt een advocaat er nu waarschijnlijk zelf in, uit *commitment*. We geven om die mensen.' Blijdorp: 'Het is geen verwijt, maar het hele proces hangt op de IND. Waarom moeten IND'ers iedereen zelf registreren? De registratie kan ook door anderen worden gedaan, zodat het IND-personeel kan worden ingezet voor inhoudelijke zaken.'

De juridische barricades die Europa heeft opgeworpen, zoals de verdragen van Dublin en Schengen, blijken niet bestand tegen de huidige hoeveelheid asielaanvragen in Europa. De meeste advocaten denken toch dat het beleid vooral een Europese aangelegenheid moet blijven. Lit: 'Dijkhoff moet vooral naar Duitsland en de rest van Europa kijken, het is geen Nederlands beleid, noch probleem, maar veel breder. Ik denk dat we nog harder aan een Europese verdeelsleutel moeten werken.' Blijdorp: 'De verdragen van Schengen en Dublin zijn failliet. Als ik Dijkhoff was, zou ik, toch zeker tijdelijk, stoppen met de uitzetting naar Hongarije. Dat land wil echt niet. Het Dublin-verhaal is toch al steeds zwakker geworden nu Griekenland al langer niet voldeed aan de voorwaarden, Italië en Malta de verplichtingen uit Dublin niet nakomen en er in Polen nauwelijks opvang beschikbaar is. Ik had zelf een cliënt, een homoseksuele man uit Oeganda, die hier zeker een status zou krijgen, maar toch terug moest naar Hongarije. Dat is afschuwelijk, want je weet dat hij daar de gevangenis in gaat.'

Wilderiaans

Omdat de asieladvocaten het verhaal achter de vlucht van hun cliënten kennen, zijn ze niet te betrappen op wilde-riaanse taal. Ze tonen alle begrip voor mensen die hun heil elders zoeken als het in eigen land onmogelijk is een veilig bestaan op te bouwen. Blijdorp: 'We moeten anders naar migratie kijken, stoppen met het idee dat het erg is dat er vluchtelingen hierheen komen. Dat is de realiteit, men blijft komen, ook als je het moeilijker maakt.' Hemelaar: 'Tot voor kort kwam men met het vliegtuig en de bus, maar nu fort Europa is dichtgetimmerd en men in gammele bootjes komt, is het veel zichtbaarder. Ik denk overigens dat we zelf, in het westen, de wereld zo klein hebben gemaakt. Door veel te reizen, door handel te drijven met de hele wereld hebben we ook

mensen in andere landen geïnspireerd. We moeten dat accepteren en niet zo angstig zijn. We zien dat de wereld zo klein is geworden, dat een conflict in bijvoorbeeld Syrië ook ons aangaat. Niks is meer ver van ons bed, iedereen is je buurman. De omvang van de vluchtelingenstroom als probleem zien, is symptoomdenken. We zijn ook verantwoordelijk voor ontwikkelingen die ver weg lijken, maar helemaal niet ver weg zijn. In die zin juich ik het toe dat het kabinet in elk geval begrepen heeft dat het onvoldoende is om alleen hier iets te doen. Je moet je ook bezighouden met de regio waar het conflict is.'

Het ruimhartig opnemen van vluchtelingen is goed voor Nederland, vinden de advocaten. Blijdorp: 'Dijkhoff doet het goed hoor, hij blijft zeggen dat de situatie hier beheersbaar is. En

Tips voor Dijkhoff

Wat adviseren asieladvocaten?

- Voer de asielprocedure ondanks de drukte zorgvuldig uit, zodat de asielzoeker niet over een paar jaar alsnog een probleem heeft als zijn vluchtverhaal niet meer gecheckt kan worden.
- Kijk anders naar migratie, het is geen probleem. Ook binnen de WD zouden meer mensen het moeten zien als een economische kans.
- Het asielbeleid is grotendeels Europees. Een goede verdeelsleutel over Europa moet het streven blijven.
- Denk *out of the box*: organiseer visumaanvragen in onze ambassades, zodat men met visum veilig naar Europa kan komen voor de asielprocedure.
- Zet in op integratie, niet via grote asielzoekerscentra, maar geef ze snel een definitieve woning waar nieuwkomers kunnen gaan werken aan een nieuw bestaan.
- Laat de gemeenten gezinnen uitnodigen die een status hebben, en help ze eerder het arbeidsproces in. Dan voorkom je dat er jaren verloren gaan en dat men went aan wachten.
- Draai het aantal Dublin-claims drastisch terug. Daarmee loop je vooruit op een eerlijker verdeling van asielzoekers door de EU en bespaar je jezelf een hoop procedures.

dat is ook zo. De meeste Syriërs die hier komen zijn hoogopgeleid, spreken vaak Engels. Zorg dat ze aan het werk kunnen, belasting gaan betalen en integreren. Duitsland heeft tenminste een langetermijnvisie. Als dat land over twintig jaar vergrijsd is, houden zij met de mensen die nu aankomen, de machine draaiende. Ja, dat kost nu geld, maar kijk ook naar wat we eraan kunnen winnen, wees blij! We kunnen er geld aan verdienen en bouwen met de nieuwkomers aan een toekomstbestendige economie. Ik werd heel blij van die beelden van Duitsers op een station, die met welkomstborden de trein uit Hongarije opwachtten.' <<

Met dank aan asieladvocaten Wil Eikelboom, Frans Willem Verbaas, Brian Lit, Lineke Blijdorp en Jos Hemelaar.

Collecties Advocatuur

De meest complete bron per rechtsgebied

A

Als advocaat heeft u te maken met uitdagende vraagstukken. Daarom stelt u hoge eisen aan de bronnen die u raadpleegt. De Collecties Advocatuur zijn de meest complete bron per rechtsgebied. De inhoud is actueel en van de hoogste kwaliteit, daar staan onze topauteurs garant voor.

Ervaar zelf hoe u hiermee sneller tot de essentie van uw vraagstuk komt en maak kennis d.m.v. een proefabonnement van 4 weken. Dit stopt automatisch.

V

De volgende Collecties zijn beschikbaar:

- Aansprakelijkheid, Verzekering & Schade
- Arbeidsrecht
- Banking & Finance
- Burgerlijk procesrecht
- Contractenrecht
- IE- en ICT-recht
- Insolventierecht
- Omgevingsrecht
- Ondernemingsrecht
- Openbare orde en veiligheid
- Personen-, familie- en erfrecht
- Sociale zekerheidsrecht
- Staats- en bestuursrecht
- Strafrecht
- Vastgoedrecht

Vrijblijvend en zonder kosten kennismaken?

Ga naar: wolterskluwer.nl/collectie-advocatuur

A

Navigator. Sneller tot de essentie.

U kunt alle Collecties raadplegen via onze informatieportal Navigator. Op basis van feedback van vele klanten is het gebruiksgemak sterk verbeterd. U vindt nog sneller de gewenste informatie en kunt eenvoudig documenten downloaden, printen, delen en e-mailen.

V

Wolters Kluwer

When you have to be right

Zo moet u declareren en incasseren

Per 1 januari 2015 zijn wet- en regelgeving voor de advocatuur ingrijpend veranderd, ook ten aanzien van de financiële kant van de rechtsbijstandverlening. De gewijzigde regels sluiten niet naadloos aan op andere (gehandhaafde) regels. Verder zit de tuchtrechter niet stil en leggen de artikelen 6:230a en verder Burgerlijk Wetboek¹ extra verplichtingen op.² Tijd voor een checklist voor alle verplichtingen rond declareren, incasseren en, als het niet anders kan, procederen. Plus: de relevante verplichtingen ten aanzien van gefinancierde rechtshulp ('toevoegingen').

Leonie Rammeloo en Anneke Groenewoud³

Voorafgaand aan de rechtsbijstand

Het codewoord anno 2015: de opdrachtbevestiging. Art. 7.5 van de Verordening op de Advocatuur ('Voda') schrijft hem voor en de dekens controleren tijdens kantoorbezoeken of u hem gebruikt.

Tuchtrechters vragen er ter zitting steeds meer naar. Kortom: u kunt niet meer zonder.

In de opdrachtbevestiging omschrijft u de inhoud van de opdracht, bevestigt u uw uurtarief⁴ en geeft u een inschatting van de totale kosten van de rechtsbijstand (gedragsregel 26). Als u andere financiële afspraken hebt gemaakt dan 'uurtje-factuurkje', bevestigt u natuurlijk die afspraken. Aan particuliere cliënten bevestigt u uw tarief inclusief btw.⁵ Vergelijkbare verplichtingen legt art. 6:230d BW u overigens op 'op verzoek van de cliënt'.

Werkt u op toevoegingsbasis, dan doet u er goed aan toch alvast uw uurtarief te vermelden voor het geval de toevoeging wordt ingetrokken.⁶ Vergeet u nooit te vermelden dat u de mogelijkheid van gefinancierde rechtshulp hebt besproken én wat de uitkomst van dit gesprek was (gedragsregel 24 lid 1). Eenmaal werken op toevoegingsbasis sluit een aanvullend honorarium uit (gedragsregel 24 lid 2). Aan resultaat gerelateerde honoraria – *no cure no pay* en *pars quota litis* (lees: een percentage van de opbrengst) – mogen nog steeds niet, zegt art. 7.7 Voda (en bepaalt ook gedragsregel 25 lid 2 en 3). Dit met uitzondering van het

1 Onder andere deze artikelen zijn ingevoerd ter implementatie van een aantal artikelen uit Richtlijn 2006/123/EG, ook wel bekend als de Dienstenrichtlijn.

2 De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) heeft ter uitleg van de in noot 1 genoemde artikelen een Richtlijn opgesteld (<http://regelgeving.advocatenorde.nl>). Deze richtlijn verwoordt de visie van de NOvA over de informatieverplichtingen uit genoemde artikelen. Zie ook N. Gloudemans-Voogd, *Vertelt uw website voldoende?*, *Adv.bl.* 2015-9, p. 68-69.

3 Leonie Rammeloo en Anneke Groenewoud zijn werkzaam bij respectievelijk Van Doorne NV in Amsterdam en Van Iersel Luchtman NV in Breda. Anneke Groenewoud is ook redactielid van het *Advocatenblad*.

4 Een uurtarief is geen vaste prijs in de zin van art. 6:230b aanhef en onder 9 BW.

5 Zo bepaalt art. 38 Wet op de omzetbelasting 1968.

6 Ook hier gelden op grond van art. 6:230d BW vergelijkbare verplichtingen, zie ook de in noot 2 vermelde Richtlijn.

experiment in letsel- en overlijdensschadezaken (artt. 7.9 e.v. Voda).⁷

De opdrachtbevestiging of uw algemene voorwaarden moeten verplicht een klachtenregeling bevatten (art. 6.28 Voda, uitvloeisel van art. 28 lid 2 sub b Advocatenwet). Let wel: dit doet u ter voorkoming van escalatie én voor een efficiënte behandeling van een eventueel declaratiegeschil. Ook het hebben van zo'n regeling controleert de deken steekproefsgewijs. In de regeling mag u zelf bepalen tot welke klachtenfunctionaris de (ontevreden) cliënt zich moet wenden. De klachtenfunctionaris mag intern of extern zijn (u mag het ook zelf zijn); crux is dat er een gesprek met de cliënt plaatsvindt en/of een poging voor een minnelijke oplossing wordt gedaan. Dat voorkomt immers escalatie en wellicht een geschil.

Voor het geval het (bij) de klachtenfunctionaris niet lukt een oplossing te bereiken, moet de bijbehorende geschillenregeling bepalen welke onafhankelijke instantie bevoegd is in het geschil een bindende uitspraak te doen. U mag hier de civiele rechter noemen⁸ of, wanneer u aangesloten bent, de Geschillencommissie Advocatuur. Maar u mag ook een andere arbiter of bindend adviseur bevoegd verklaren (zie art. 6:29 Voda). Let wel: particuliere cliënten moet u in de regeling de mogelijkheid geven om, binnen een maand na het einde van de fase bij de klachtenfunctionaris, naar de civiele rechter te stappen. Zonder die *escape* staat een bindend adviesclausule en (sinds 1 januari 2016⁹ ook) een arbitrageclausule op de zwarte lijst van

Ook tijdens de rit moet u afspraken over uw werkzaamheden schriftelijk bevestigen

onredelijk bezwarende bedingen en is zo'n beding vernietigbaar.

U mag de cliënt een voorschot op de declaratie vragen, mits dat in geld is (gedragsregel 28 lid 1). Auto's (of de bijbehorende 'autopapieren'¹⁰), schilderen, horloges, volbloedpaarden:¹¹ het mag niet. Ook een hypotheek van de cliënt (of een derde) ten gunste van de advocaat¹² en een cessie van vorderingen van de cliënt op derden¹³ zijn geen toelaatbare vormen van zekerheid voor de betaling van uw declaratie. Een garantstelling door een derde is dat evenmin. Civielrechtelijk – als nakoming van de zekerheidsafpraak wordt afgedwongen in rechte – kan dit leiden tot een geslaagd beroep op art. 3:44 BW (misbruik van omstandigheden) van degene die de zekerheid heeft gesteld.¹⁴

De cliënt betaalt uw declaratie giraal; dat is het uitgangspunt (art. 6.27 Voda). U mag alleen contante betalingen aanvaarden (of verrichten) wanneer de omstandigheden dat rechtvaardigen. Ook bij bedragen onder de vijfduizend euro moet die rechtvaardiging er zijn: bijvoorbeeld ter inning van de eigen bijdrage of griffierecht, wanneer de cliënt geen bankrekening kan krijgen of zijn

rekening is geblokkeerd. Bij ontvangst of betaling van bedragen boven de vijfduizend euro moet u altijd overleggen met de deken (art. 6:27 lid 3 Voda), voorafgaand aan de contante betaling. Lukt dat niet, doe het dan zo snel mogelijk erna. Let wel: de grens van vijfduizend euro betreft een totaalbedrag per jaar per cliënt; opknippen in kleinere bedragen voorkomt deze verplichting niet.

Tijdens de rechtsbijstand

U gaat aan de slag. Vergeet u niet uw cliënt tussentijds steeds op de hoogte te houden van relevante ontwikkelingen? Ook tijdens de rit moet u afspraken over uw werkzaamheden schriftelijk bevestigen (gedragsregel 8); dit doet u overigens ook met het oog op uw declaratie voor deze werkzaamheden. Zodra u namelijk ziet aankomen dat uw kosten aanmerkelijk hoger zullen worden dan u aanvankelijk had ingeschat, moet u uw cliënt op de hoogte stellen (gedragsregel 26 lid 2).

Uit uw declaratie moet blijken op welke werkzaamheden deze ziet, en welke verschotten en omzetbelasting u in rekening brengt (gedragsregel 25 lid 4). Verlangt uw cliënt een specificatie, dan maakt u die; niet alleen wanneer u op betalende basis werkt, maar onder omstandigheden ook in toevoegingszaken.¹⁵ Let wel: zonder de daarmee gemoeide extra tijd in rekening te brengen (gedragsregel 27 lid 5). Overigens moet uw tarief altijd 'redelijk' zijn (gedragsregel 25 lid 1). Hebt u bijvoorbeeld voor een procedure een vaste prijs afgesproken (dat mag uiteraard), maar voldoet de wederpartij al na uw eerste sommatiebrief, dan rijst wellicht bezwaar tegen het declareren van de vaste prijs. Wat in zo'n geval 'redelijk' is, hangt uiteraard van de omstandigheden af. Als ondergrens van uw declaratie hanteert de tuchtrechter dat uw tarief kostendekkend is.¹⁶

7 Een advocaat die aan het experiment wil deelnemen, moet dit de plaatselijke raad van de orde melden. Ook moet de advocaat telkens wanneer met een cliënt een beloningsafpraak wordt gemaakt de raad van de orde (RvdO) daarvan in kennis stellen.

8 Op grond van de artt. 17 en 112 Grondwet mag immers niemand van de gewone rechter worden afgehouden.

9 Zie art. 6:236 lid 2 sub n BW en op dit punt ook: J.W. Bitter, 'Modernisering van het arbitragerecht', *TBR* 2015/5.

10 Rvd Arnhem, 19 augustus 2013, ECLI:NL:TADRARN:2013:55.

11 Hvd 15 mei 2009, ECLI:NL:TAHVD:2009:YA0535.

12 Rvd Noord-Nederland, 22 augustus 2014, ECLI:NL:TADRRL:2014:283 en Rvd Amsterdam 2 december 2014, ECLI:NL:TADRAMS:2014:320.

13 Hvd 14 april 2015, ECLI:NL:TAHVD:2015:134.

14 Hof Den Bosch 29 mei 2012,

ECLI:NL:GHSHE:2012:BW7211 en Hof Amsterdam 3 juni 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:2410.

15 Hvd 19 juni 2015, ECLI:NL:TAHVD:2015:213

16 Rvd Den Bosch 11 mei 2015, ECLI:NL:TADRSH:2015:117. Bij een kostendekkend basistarief

Als de cliënt, door ontwikkelingen in de zaak of veranderingen in zijn omstandigheden, gedurende de rechtsbijstandverlening alsnog in aanmerking komt voor een toevoeging, moet u dat tussentijds opnieuw bespreken 'telkens wanneer daartoe aanleiding bestaat' (gedragsregel 24 lid 1). Dit laatste houdt in dat er sprake moet zijn van een voor de advocaat kenbare wijziging in negatieve zin in de omstandigheden van de cliënt.¹⁷ Ook de inhoud en uitkomst van die tussentijdse gesprekken moet worden vastgelegd (gedragsregel 24 lid 1). Zo kan de cliënt-ondernemer wiens inkomen of vermogenspositie door ontslag of echtscheiding verslechtert, 'verschieten' van betalende naar toevoegingscliënt. Dat uw kantoor, dat bijvoorbeeld vooral ondernemers bijstaat, geen toevoegingszaken doet, is geen valide excuus voor het achterwege laten van zo'n gesprek; zo nodig moet u de zaak maar verwijzen naar een andere advocaat, die wel bij de Raad voor Rechtsbijstand is ingeschreven.¹⁸

Bezwaar tegen de declaratie

Maakt de cliënt bezwaar tegen de hoogte van een declaratie, dan verplicht gedragsregel 27 lid 1 u om de cliënt te wijzen op de hem ter dienste staande mogelijkheden.¹⁹ Dat valt best mee: zo uitgebreid is het scala van mogelijkheden niet (meer).

Vanwege de verplichte klachtenregeling heeft u altijd een klachtenfunctionaris. Daar verwijst u de cliënt in elk geval naar.

De tuchtrechter behoort niet direct tot dit scala; in beginsel buigt die zich niet over declaraties. De tuchtrechter kan zelfs een klacht over declaraties direct

doorverwijzen naar de bevoegde klachten- of geschilleninstantie (art. 46 g lid 3 sub b Advocatenwet). Alleen als declaraties zo buitensporig zijn dat ze het predicaat 'excessief' verdienen, worden deze tuchtrechtelijk relevant (en mogelijk ook laakbaar). Alleen in dat geval is de klacht over de declaratie mogelijk gegrond. Overigens heeft de cliënt daarmee zijn geld nog niet terug. Het is namelijk maar zelden dat de tuchtrechter de mogelijkheid van een 'bijzondere voorwaarde' van art. 48a Advocatenwet benut als dwangmiddel om een betaalde declaratie terug te laten storten. Recent is op deze manier een advocaat wel gedwongen een (ten onrechte bedongen) voorschot vrij te geven.²⁰ Kortom: bij een zuiver declaratiegeschil hoeft u de cliënt niet te wijzen op de gang naar de tuchtrechter en dus evenmin op de mogelijkheid een klacht in te dienen bij de deken, als voorfase van een tuchtrechtelijke procedure.

Voor wie het heeft gemist: per 1 januari 2015 is de begrotingsprocedure op grond van de artt. 32-40 van de Wet tarieven in burgerlijke zaken (Wtbz) afgeschaft; bij de raden van toezicht (die overigens ook niet meer bestaan en vervangen zijn door raden van de orde) ligt dus geen bevoegdheid meer tot het beoordelen van de redelijkheid van declaraties.

Zodoende is de civiele rechter nu bevoegd om te oordelen over declaraties in elk soort zaken, tenzij uw geschillenregeling een andere instantie bevoegd verklaart. In dat geval wijst u uw cliënt op de instantie die u hebt aangewezen voor het beslechten van het geschil. Die instantie is bevoegd en de civiele rechter niet!²¹ In het geval van een zakelijke

cliënt moet de civiele rechter zich onbevoegd verklaren op grond van art. 1022 lid 1 Rv. Een particuliere cliënt moet niet-ontvankelijk worden verklaard.²² Dit lijkt alleen uitzondering als u en de cliënt afspreken van de geschillenregeling af te wijken of wanneer de particuliere cliënt al binnen een maand na de klachtfase naar de civiele rechter stapt.

Een mogelijk bevoegde instantie is de Geschillencommissie Advocatuur. Zowel de cliënt als u kan daar een geschil voorleggen (hierna onder 'Incasso' bespreken we wanneer dat voor u zinvol is). Om een geschil voor te kunnen leggen aan de Geschillencommissie Advocatuur moet u bij de Geschillenregeling Advocatuur zijn aangesloten of moet u met de cliënt een 'akte van compromis' (een soort forumkeuze) sluiten. De partij die het geschil aan de Geschillencommissie voorlegt, moet 'klachtengeld' betalen.²³ De Geschillencommissie is overigens bevoegd om de totstandkoming en de uitvoering van de overeenkomst van opdracht te beoordelen, de declaratie te wegen en zo nodig te matigen en een schadevergoeding van maximaal tienduizend euro toe te kennen aan de cliënt. Uitspraak op een klacht van een zakelijke cliënt geschiedt bij arbitraal vonnis en op een klacht van een particuliere cliënt in beginsel bij bindend advies.

Incasso

Wat doet u als de cliënt niet betaalt? Hebt u een voorschot (in geld) bedongen, dan mag u daarmee de declaratie verrekenen (gedragsregel 28 leden 1 en 2). Verrekening mag alleen niet wanneer op de gelden geen beslag mogelijk is; lees: wanneer deze onder de beslagvrije

is een aan het behaalde resultaat gekoppelde verhoging van het uurtarief op zich toelaatbaar.

17 Zie bijvoorbeeld HvD 16 mei 2014, ECLI:NL:TAHVD:2014:206.

18 HvD 21 juni 2013, ECLI:NL:TAHVD:2013:114 en 115 en HvD 7 juli 2014, ECLI:NL:TAHVD:2014:221.

19 In de schrappingsbeslissing van het hof van discipline (22 mei 2015, ECLI:NL:TAHVD:2015:163) betrof dit een van de gegrond verklaarde klachtonderdelen.

20 In appel handhaafde het hof van discipline de bijzondere voorwaarde niet omdat het voorschot was terugbetaald: 8 juni 2015, ECLI:NL:TAHVD:2015:191.

21 Hof Den Bosch 3 maart 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:685. In een vergelijkbare zaak achtte het Hof Den Bosch (16 oktober 2012, ECLI:NL:GHSHR:2012:BY0800) zich toch bevoegd, in plaats van de Geschillencommissie, omdat de niet-betalende cliënt nooit bezwaar had gemaakt over de werkzaamheden of tegen de declaratie.

22 P.E. Ernste, a.w., blz. 46-50.

23 Art. 10 Reglement Geschillencommissie Advocatuur. Voor de particuliere cliënt bedraagt dit 52,50 tot 102,50 euro, afhankelijk of en voor welk bedrag schadevergoeding wordt gevorderd. De zakelijke cliënt is klachtengeld verschuldigd van 325 tot 425 euro (steeds vermeerderd met btw), eveneens afhankelijk van (de hoogte van) een eventuele schadevergoeding.

voet vallen (gedragsregel 28 lid 3 en art. 475c Rv). U mag niet zomaar uw onbetaalde nota verrekenen met gelden van de cliënt op uw derdengeldenrekening. Alleen wanneer de cliënt daar ondubbelzinnig mee instemt en u die instemming onverwijld schriftelijk vastlegt, met verwijzing naar de desbetreffende declaratie én het verschuldigde bedrag. Instemming op voorhand volstaat dus niet, net zomin als instemming die op grond van algemene voorwaarden aanwezig verondersteld wordt (gedragsregel 28 lid 2 en art. 6:19 lid 5 Voda).

Een veelgebruikt pressiemiddel om betaling van onbetaalde nota's af te dwingen, is het retentierecht op het dossier: daarvan zal alleen sprake zijn als u ook de overeenkomst van opdracht met uw cliënt heeft beëindigd en uw voormalig cliënt (of diens nieuwe advocaat) overdracht van uw dossier vraagt. Van retentierecht op uw dossier mag slechts 'behoedzaam' gebruik worden gemaakt (gedragsregel 27 lid 4). Dit betekent allereerst dat u de voormalig cliënt moet wijzen op de mogelijkheid het bedrag onder de deken te storten ofwel aan de deken een andere regeling te vragen. De tuchtrechter verwacht op dit punt van u een actieve houding: onder omstandigheden dient u zelf de deken te benaderen over de door de deken noodzakelijk geachte voorwaarden, waaronder u het dossier aan dossier moet afgeven.²⁴ Ook bent u verplicht met de opvolgend advocaat daarover overleg te voeren (gedragsregel 22, lid 2). Hoe sneller en dus dringender een opvolgend advocaat uw dossier nodig heeft, hoe behoedzamer u te werk moet gaan bij het toepassen van uw retentierecht en hoe eerder overleg met de deken geïndiceerd is. Soms wordt van u verwacht dat u in elk geval delen van het dossier afgeeft die voor de opvolgend advocaat cruciaal zijn voor de voortzetting van de zaak. Bijvoorbeeld een door u uitgebrachte appeldagvaarding, die tijdig bij het hof

In toevoegingszaken is volgens het hof van discipline het retentierecht 'doorgaans' niet toegestaan

moet worden aangebracht. Soms mag u helemaal geen gebruikmaken van het retentierecht.²⁵ Doorgaans heeft de tuchtrechter toch begrip voor het retentierecht als laatste pressiemiddel voor incasso, mits de formaliteiten zijn gevolgd.²⁶ In toevoegingszaken ten slotte is volgens het hof van discipline het retentierecht 'doorgaans' niet toegestaan.²⁷ Waaruit bestaat 'het dossier' dat u al dan niet mag achterhouden? Daarover bestaat nauwelijks relevante rechtspraak. Persoonlijke aantekeningen van de advocaat vallen er in elk geval niet onder,²⁸ de correspondentie (ook die met de cliënt) wel.²⁹ Vertaald naar de huidige tijd: e-mailverkeer dus ook.

U kunt een incassoprocedure bij de civiele rechter starten. Als gezegd: die zal zich bevoegd verklaren, tenzij uw geschillenregeling een andere instantie bevoegd verklaart.³⁰ In deze procedure mag u gemachtigdensalaris vorderen,³¹ ook wanneer u zelf (of een kantoorgenoet) de procedure voert. Het voor de procedure veiligstellen van verhaalsmogelijkheden door middel van con-

servatoir beslag ten laste van de cliënt is overigens – op grond van gedragsregel 27 lid 7 – niet toegestaan, tenzij u eerst overlegt met de deken.³² Hetzelfde geldt overigens voor het aanvragen van het faillissement van uw voormalig cliënt (gedragsregel 27, lid 7). De ratio van dit overleg is dat u – als advocaat – meestal een kennisvoorsprong heeft ten opzichte van andere crediteuren.

Bent u aangesloten bij de Geschillencommissie en staat dit in uw klachten- en geschillenregeling, dan moet (of kunt) u een – onbetaalde – declaratie ter incasso voorleggen aan de Geschillencommissie. U draagt daartoe bij in de 'kosten van de procedure', variërend van 75 tot tweehonderd euro (vermeerderd met btw), afhankelijk van de hoogte van de te incasseren declaratie. Naast de relatieve snelheid en de lage kosten hiervan, is het – vrij onbekende – onderdeel van een dergelijke incassopoging op een particuliere cliënt dat de cliënt het openstaande bedrag in depot moet storten bij de Geschillencommissie.³³ Op die manier krijgt u de zekerheid dat u bij een gunstig bindend advies uit het depot betaald krijgt. Stort de cliënt het bedrag van de openstaande declaraties niet in depot, dan verschiet de procedure van kleur: van bindend advies naar arbitrage. Arbitrage levert uiteraard (bij toewijzing) een voor ten uitvoerlegging vatbare titel op. Bovendien is denkbaar dat de – aldus aantoonbare – weigering van de cliënt om geld te deponeren een argument vormt om in uw (in gedragsregel 27 voorgeschreven) overleg met de deken het voornemen van conservatoire beslaglegging te rechtvaardigen.

Een waarschuwing: aan de incassoprocedure bij de Geschillencommissie kleeft een risico. Ziet de Geschillencommissie namelijk aanleiding om de openstaande declaratie aanzienlijk

25 HR 15 januari 1994, NJ 1995, 640.

26 Hvd 19 december 2014, ECLI:NL:TAHVD:2014:351, Hvd 30 juni 2014, ECLI:NL:TAHVD:2014:238, Hvd 6 juni 2014, ECLI:NL:TAHVD:2014:133

27 Hvd 30 mei 2005, nr. 4359.

28 F.A.W. Bannier, *Zoals een behoorlijk advocaat betaamt, Advocatengedragsrecht*, tweede druk, Apeldoorn, 2010, p. 62.

29 Hvd 12 november 2007, nr. 4866.

30 Een uitzondering hierop vormt Hof Den Bosch, 16 oktober 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BY0800; zie noot 14.

31 Hof Den Haag 17 januari 2012, LJN: BV1406 en Hof Arnhem 15 december 2009, LJN BK6816.

32 De beslagyllabus (§. 23) raadt advocaten zelfs aan om in het beslagrekest te vermelden of overleg met de deken heeft plaatsgevonden.

33 Artt. 11, 12 en 21 Reglement Geschillencommissie Advocatuur.

te matigen, dan kan de cliënt (of de deken, wanneer die kennisneemt van de uitspraak) klagen over excessief declareren. De tuchtrechter zal in beginsel de klager (of de deken) ontvankelijk achten in een dergelijke klacht (of het bezwaar), ondanks het feit dat de Geschillencommissie al over hetzelfde heeft geoordeeld. Net als de tuchtrechter pleegde te doen naar aanleiding van begrotingsprocedures op grond van de Wtbz, waarin declaraties met minstens dertig procent werden gematigd, kan de tuchtrechter ook na een aanzienlijke matiging doch de Geschillencommissie een klacht wegens excessief declareren gegrond verklaren. Kortom: weeg dit risico af vóór u naar de Geschillencommissie stapt. Uw klachtenregeling moet u dan wel een keuzemogelijkheid geven natuurlijk.

Niet betaalde eigen bijdrage bij toevoeging

Ten slotte nog een opmerking over een wanbetalende toevoegingscliënt. Als de toevoegingscliënt de eigen bijdrage niet betaalt, geldt sinds 1 januari 2015 een ander regime dan voorheen. De route van art. 38 lid 4 Wet op de rechtsbijstand (langs de president van de rechtbank ter vaststelling van het bedrag én het verkrijgen van een bevelschrift en vervolgens incasso van de eigen bijdrage) is een dode letter geworden, omdat de Wtbz (met daarin art. 39, de basis voor het bevelschrift) is vervallen. Voor verdere incasso van het door de president vastgestelde bedrag moet u nu een 'gewone' incassoprocedure voeren. Dat is gezien de kosten van uitbrengen van de dagvaarding en het griffierecht (vrijwel) nooit lonend.

U kunt u nog steeds de Raad voor Rechtsbijstand verzoeken de toevoeging in te trekken (art. 33 lid 1 sub c Wrb). Daartoe toont u aan dat u de cliënt tijdig (dat is in elk geval binnen drie maanden na oplegging van de eigen bijdrage) minstens tweemaal – vergeefs – hebt gesommeerd tot betaling. De raad hoort daarna de cliënt. Gevolg van de intrekking is dat de cliënt voor hetzelfde rechtsbelang nooit meer een toevoeging kan aanvragen (mogelijk is dit een laatste pressiemiddel om alsnog betaling te krijgen). U kunt daarna uw toevoeging bij de raad declareren en krijgt die vergoed, onder aftrek van de laagste eigen bijdrage.³⁴ <<

³⁴ Let op: bent u een opvolgend advocaat, dan wordt daarnaast de eerst opgelegde eigen bijdrage volledig in mindering gebracht op de vergoeding, zelfs als deze niet is voldaan.

advertenties

Jansen Van Gaal
ADVOCATEN

Jansen & Van Gaal advocaten is per direct op zoek naar een:

**BEGINNEND
ADVOCaat -MEDEWERKER /
GEVORDERD STAGIAIR(E)**

voor onze letselschadepraktijk.

Stuur uw CV met motivatie naar jansen@jansenvangaal.nl t.a.v. mr. A.C.H. Jansen.

Kijk op onze website voor de uitgebreide vacature omschrijving.

WWW.JANSENVANGAAL.NL

Acquisitie n.a.v. deze vacature wordt niet op prijs gesteld.

DEN BESTEN **ADVOCATEN**
Almere

Commerciële

gevorderde stagair(e)/medewerk(st)er gevraagd
algemene praktijk bij voorkeur met arbeidsrecht

Reactie aan: denbesten@denbestenadvocaten.nl
ter attentie van mr. H den Besten

Info: www.denbestenadvocaten.nl

Tel: 036 5480800

De blijvende onmogelijkheid

Wanneer is er sprake van een blijvende onmogelijkheid tot nakoming in de zin van artikel 6:80 lid 1 sub a BW?

Martijn Loth en Otto Sleeking¹

Op grond van art. 6:80 lid 1 sub a BW treden de gevolgen van niet-nakoming in voordat een vordering opeisbaar wordt indien vaststaat dat nakoming zonder tekortkoming onmogelijk zal zijn. Dit betekent dat de verzuimregeling niet van toepassing is en de schuldeiser 'vroegtijdig' een beroep kan doen op een aantal rechtsmiddelen.² Zo kunnen schulden worden verrekend, kan vervangende schadevergoeding worden gevorderd of kan de overeenkomst direct worden ontbonden.³

Van blijvende onmogelijkheid in de context van art. 6:80 lid 1 sub a BW is sprake wanneer een prestatie blijvend onmogelijk zal zijn zodra deze opeisbaar wordt⁴ en dit (naar menselijke berekening) objectief vaststaat.⁵ Hier van is sprake bij de aanschaf van een uniek schilderij dat voor levering in vlammen opgaat. De onmogelijkheid is in dat geval evident (absoluut) met het tenietgaan van het schilderij. Deze blijvende onmogelijkheid moet worden onderscheiden van de situatie waarin

niet langer *tijdig* kan worden nagekomen, bijvoorbeeld als een fatale termijn is gemist. In dat geval is de verzuimregeling wel van toepassing maar treedt verzuim in beginsel van rechtswege in.

Naast de *objectieve* blijvende onmogelijkheid is in de rechtspraak geoordeeld dat ook een *relatieve* blijvende onmogelijkheid voldoende kan zijn voor een beroep op art. 6:80 lid 1 sub a BW. In 1981 oordeelde de Hoge Raad dat wanneer een verschuldigde prestatie al is verricht en herstel enkel nog mogelijk zou zijn door het gehele werk ongedaan te maken en het opnieuw, maar nu deugdelijk, tot stand te brengen, sprake is van (relatieve) blijvende onmogelijkheid.⁶ In een arrest uit 2012 ging het Hof Amsterdam echter verder en oordeelde dat onder omstandigheden ook sprake kan zijn van blijvende onmogelijkheid wanneer een verrichte prestatie ondeugdelijk is en deze enkel met veel extra tijd deugdelijk kan worden gemaakt.⁷ In het specifieke geval ging het om de vaststelling dat met de basisstructuur van bepaalde software in het geheel geen redelijk systeem zou kunnen worden gerealiseerd. Herstel zou enkel mogelijk zijn door het fundamenteel wijzigen van de software, bijvoorbeeld door deze voor een belangrijk deel te vervangen. Kortom: ook als een prestatie volledig

opnieuw dient te worden verricht of hiervoor onredelijk veel werk moet worden verricht, kan onder omstandigheden sprake zijn van blijvende onmogelijkheid tot nakoming. Dit kan bijvoorbeeld nuttig zijn bij IT-projecten, waarin in de meeste gevallen zou kunnen worden hersteld door (een deel van) het project opnieuw uit te voeren. Door de vaststelling dat enkel met fundamentele wijzigingen nog deugdelijk kan worden nagekomen kan de relatieve blijvende onmogelijkheid een grondslag bieden om een heilloos project te staken en de overeenkomst te ontbinden. Bij een succesvol beroep op blijvende onmogelijkheid is de verzuimregeling niet van toepassing wat discussies over de ingebrekestelling, redelijke hersteltermijnen en het intreden van verzuim voorkomt. Wel zal het aantonen van relatieve blijvende onmogelijkheid niet altijd even eenvoudig zijn.

Ook in geval van relatieve blijvende onmogelijkheid moet wel objectief kunnen worden vastgesteld dat nakoming zonder tekortkoming onmogelijk zal zijn. Het enkele verlies aan vertrouwen in de goede afloop bij de contractuele wederpartij – bijvoorbeeld naar aanleiding van ontstane vertrageningen in de uitvoering – blijft onvoldoende om te kunnen spreken van onmogelijkheid van correcte nakoming.⁸

1 Advocaten bij Kennedy Van der Laan in Amsterdam.

2 Zie art. 6:81 BW.

3 Voor dat laatste moet uiteraard wel sprake zijn van een tekortkoming die ontbinding rechtvaardigt (art. 6:265 BW).

4 A.J. Feenstra, Ontbinding door middel van een verklaring; wel en wee in het NBW, *WPNR* 1990, 5973, p. 560.

5 Parlementaire geschiedenis Boek 6, p. 280, zie verder B.J. Broekema-Engelen, Groene Serie Verbintenissenrecht, aantekening 6 bij art. 6:80 BW en Rb. Amsterdam 4 juli 2007, *NJF* 2007/382 en Rechtbank Rotterdam, 27 februari 1997, *NJ* 1998, 15.

6 Hoge Raad, 22 mei 1981, *NJ* 1982, 59 (Van der Gun/Farmex).

7 Hof Amsterdam, 9 oktober 2012, zaak nr. 200.068.692/01, *itenrecht.nl* nr. 903.

8 Rechtbank Amsterdam, 10 maart 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:BM3882 (SAP/Waterdrinker).

PO Deal All Inclusive: 12 maanden zoveel cursussen volgen als u wilt voor €1995,-

- Onbeperkt cursussen volgen
- Keuze uit meer dan 200 cursussen, events en webinars
- Kwalitatieve hoogwaardige cursussen met prominente sprekers en een waardering van 8+

Profiteer van dit voordeel en meld u aan op
www.sdujuridischeopleidingen.nl/podeal

Opleidingen & Events

Sdu

oprecht
de beste
keuze

AGENDA

5 en 6 november 2015

SJBN Jonge Balie Congres met als thema 'The T-shaped Lawyer'
 Voor informatie en inschrijven
www.jongebaliecongres.nl, vol = vol!

Februari 2016

SJBN Advocaat & Ondernemer-dag

Maart 2016

Gedragrechtquiz tijdens de
 opleidingsdagen te Woudschoten

Juli 2016

SJBN Besturendag

MEDEDELINGEN

Congres- leden

Wil jij deel uitmaken van de SJBN Jonge Balie Congres Commissie 2016? Meld je dan zo snel mogelijk aan bij de secretaris van jouw eigen plaatselijke Jonge Balie. De plaatselijke Jonge Balies dragen vervolgens een mogelijk lid voor aan de Portefeuillehouder Congres van de SJBN.

Best Practices

De Best Practices studieverlof die de SJBN recentelijk heeft gepresenteerd, kunnen worden geraadpleegd op de website: www.sjbn.nl. Daar is ook andere opleidingsgerelateerde informatie terug te vinden. Vragen over de opleiding of aanmeldingen voor de klankbordgroepen kunnen worden gemaïld naar opleidingen @sjbn.nl.

COLUMN

Noëlle Bynoe

Portefeuillehouder Opleidingen

Ode aan de patroon

Op 29 september 2015 had voor de tweede maal in de historie van de Stichting Jonge Balie Nederland een Informatieavond Opleidingen plaats. Op deze door de SJBN georganiseerde gelegenheid kregen Portefeuillehouders Opleidingen van alle lokale Jonge Balieverenigingen en andere geïnteresseerde bestuursleden de kans het geluid van hun achterban te laten horen. Zowel de Nederlandse orde van advocaten (NOvA) als het Uitvoeringsorgaan (UO) hoorde toe en gaf antwoord op opleidingsgerelateerde vragen. Vragen over toetsen, toetslocaties en de Digitale Leeromgeving werden beantwoord, misvattingen werden ontzenuwd.

De niet meer zo nieuwe Beroepsopleiding Advocaten (BA) levert komend jaar de eerste lichting advocaat-stagiaires af. Beviel de opleiding? De feedback op de infoavond en geluiden uit door de SJBN gevormde en bevraagde klankbordgroepen leert: de BA was 'even wennen'. Maar met de nodige aanpassingen staat een opleiding waarmee stagiaires *overall* niet (het blijven advocaten) onverdeeld ontevreden over zijn.

Toch resoneren er nog enkele negatieve geluiden. Advocaat-stagiaires die hun patroon willen doen doordringen van de gewijzigde eisen van de BA richten zich – zo lijkt het – tot dovemansoren. 'De patroon' schijnt niet te weten of te *willen* weten dat de BA aanmerkelijk meer dagdelen studietijd kent, een zwaardere studielast heeft en daardoor een aanzienlijk grotere tijdsinvestering van de advocaat-stagiaires vergt. Zijn hun grieven terecht?

Hoewel ik als Portefeuillehouder Opleidingen dergelijke geluiden zeer serieus neem en mij tot taak stel de belangen van deze advocaat-stagiaires zo goed mogelijk te behartigen, kan ik mij niet aan de indruk onttrekken dat 'de patroon' er in de visie van stagiaires bekaaid van af komt. Geïnspireerd door mijn bezoek aan Woudschoten op 22 september 2015, waarbij de nieuwe lichting advocaat-stagiaires (cohort 5) de alom bekende opdracht kreeg een ode aan hun patroon te brengen, waag ik mij hier aan eenzelfde lofzang op dé patroon.

In mijn ogen is de ideale patroon degene die zichzelf, uitzonderingen daargelaten, exact zeven jaar na de eigen beëdigingsdatum 'patronabel' zag worden. De patroon die zich – naar de definitie van het woord – daadwerkelijk tot taak stelt zich als beschermheer of -vrouwe op te stellen. De patroon die trots deelneemt aan de door de NOvA georganiseerde patroonsbijeenkomsten in Woudschoten en leert wat de BA nu eigenlijk inhoudt. De patroon die begeleidt, beoordeelt, een goede leeromgeving creëert en de eigen expertise overdraagt. De patroon met wie de advocaat-stagiaire in goede harmonie samenwerkt. De patroon aan wie de door de SJBN gepresenteerde Best Practices voor studieverlof niet zijn besteed. De patroon die namelijk allang weet dat de BA de oude Beroepsopleiding niet is en daarom zelf met de advocaat-stagiaire afspraken heeft gemaakt over de werkdruk en studieverlofdagen. Voor zulke patroons, en ze zijn er echt, zing ik mijn hoogste lied!

Van Niekerk Cieremans

advocaten

VanNiekerkCieremans is een jong kantoor met ruime kennis van en ervaring op de terreinen van aansprakelijkheid en verzekering. Onze cliënten zijn professionele partijen.

Wij houden kantoor in Het Witte Huis in Rotterdam.

Voor de versterking van ons team zijn wij op zoek naar een:

beginnend advocaat-medewerker (3 à 5 jaar ervaring)

Functie-eisen:

- wens om te werken op het terrein van het aansprakelijkheids-, verzekerings- en procesrecht (volgen van een specialisatieopleiding is mogelijk);
- enthousiasme en humor, analytisch, ondernemend en commercieel vaardig;
- goede beheersing van de Nederlandse en Engelse taal in woord en geschrift.

Ben jij geïnteresseerd in deze functie op ons kantoor? Stuur dan een bericht met CV en studieresultaten naar eric.vanniekerk@vanniekerkcieremans.nl.

CASSATIE

IN CIVIELE ZAKEN

AantjesZevenberg ADVOCATEN

Mr K. Aantjes tel. 070 - 390 62 60
aantjes@ aantjeszevenberg.nl

ALT KAM BOER ADVOCATEN

CIVIELE CASSATIE?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging
- zie onze website voor voorbeeldzaken

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag
Tel.: 070 - 358 94 79, fax: 070 - 358 51 97
alt@altkamboer.com, www.altkamboer.com

Haafkes Nijkamp & Van Gorp Advocaten

maakt graag kennis met talentvolle advocaten met interesse in een positie als:

Advocaat-medewerker personen- en familierecht

Stuur uw motivatie en CV ter attentie van: mr. A.J.C. van Gorp, Postbus 171, 7550 AD Hengelo of mail naar: a.van.gorp@hnv.nl
Bekijk onze website: www.hnv.nl

Expertgroep Alimentatienormen hield zich doof

Na tien maanden onzekerheid heeft de Hoge Raad beslist: het kindgebonden budget wordt niet in mindering gebracht op de behoefte van het kind. Duizenden ouders hebben onterecht maanden te weinig kinderalimentatie ontvangen of ten onrechte gedacht minder te hoeven betalen. De vraag is nu: hoe heeft de Expertgroep Alimentatienormen het zover kunnen laten komen?

Ariane Hendriks en Ingrid Vledder¹

De Hoge Raad heeft beslist: het kindgebonden budget wordt niet in mindering gebracht op de behoefte van het kind (ECLI:NL:HR:2015:3011). Na tien maanden onzekerheid over deze kwestie buigen familierechtadvocaten zich nu over de vraag wat deze uitspraak voor hun cliënten betekent.

Vanaf het begin af aan is er veel kritiek geweest op de aanbeveling van de Expertgroep dat ook na invoering van de Wet hervorming kindregelingen (WHK) op 1 januari 2015, waarbij de alleenstaande-ouderkorting is vervangen door een alleenstaande-ouderkop boven op het al bestaande kindgebonden budget, het gehele kindgebonden budget in mindering moet worden gebracht op de behoefte. Het gevolg van die aanbeveling is een daling van de te betalen kinderalimentatie; als de behoefte van het kind niet zo hoog is zelfs een nihilstelling. De Expertgroep stelt dat de wetgever dit gevolg heeft beoogd. Zij beroept zich op een uitspraak van PvdA-minister Lodewijk

Asscher van Sociale Zaken en Werkgelegenheid tijdens de behandeling van de wet in de Eerste Kamer.

Velen vinden dat gevolg echter onbillijk en een verkeerd signaal: waarom zou de overheid de kosten van het kind dragen en niet de onderhoudsplichtige ouder? De minister zal dat toch niet bedoeld hebben. De rechtbanken in Den Haag en Noord-Holland wijzen al in de loop van januari 2015 een aantal beschikkingen waarin goed gemotiveerd van de aanbeveling van de Expertgroep wordt afgeweken.

Je zou verwachten dat de Expertgroep meteen in crisisberaad bijeen zou komen. Maar nee, pas op 17 april 2015 vergadert de Expertgroep. In de tussenliggende maanden proberen advocaten hun cliënten uit te leggen dat een alimentatieprocedure in Den Haag hoogstwaarschijnlijk een andere uitkomst zal hebben dan in bijvoorbeeld Amsterdam. En wat komt er uit dat langverwachte overleg? Niets. De Expertgroep negeert de kritiek, houdt vast aan de eerdere aanbeveling, en verwijst naar de Hoge Raad: die moet het finale oordeel maar vellen.

Vijf dagen na het overleg mengt de wetgever zich in de discussie. Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid Lodewijk Asscher (PvdA) schrijft een brief aan de Tweede Kamer waarin hij afstand neemt van de wijze waarop de Expertgroep eerdere uitlatingen van hem had uitgelegd: hij had helemaal geen specifiek standpunt in willen nemen over de gevolgen van de WHK op de berekening van kinderalimentatie. Asscher schrijft: 'De expertgroep zou, indien daartoe aanleiding zou bestaan, bij een volgende periodieke aanpassing haar aanbevelingen hierop kunnen aanvullen.' Vindt de Expertgroep het dan wél nodig om iets te doen met deze duidelijke hint van de minister? Nee hoor, nog steeds niet. Ook niet nadat Asscher in juni tijdens een Algemeen Overleg nóg een keer zegt dat zijn eerdere uitspraken niet zo uitgelegd had mogen worden als de Expertgroep heeft gedaan.

Het Hof Den Haag stelt in diezelfde maand prejudiciële vragen aan de Hoge Raad. Advocaat-generaal Alfred Hammerstein concludeert op 4 september 2015 en beveelt de Hoge Raad aan om te beslissen in afwijking van

¹ Ariane Hendriks en Ingrid Vledder zijn cultuurwetenschappers en familierechtadvocaten in Amsterdam.

de aanbeveling van de Expertgroep (ECLI:NL:PHR:2015:1711). De A-G somt tien (!) redenen op waarom de Expertgroep het mis had. Tamelijk vernietigend stelt hij: 'In geen geval kunnen de uitlatingen van de minister, zoals de Expertgroep kennelijk heeft gedaan, als aanwijzing worden beschouwd voor toerekening aan de behoefte. De wetsgeschiedenis biedt daartoe volstrekt onvoldoende aanleiding en de minister heeft afstand genomen van deze zienswijze.' De Hoge Raad volgt in zijn arrest van 9 oktober de conclusie van de A-G.

Terugkijkend op deze kwestie dringt het beeld zich op van een Expertgroep die star vasthoudt aan het eigen gelijk

terwijl de vanaf het begin af wankelende grondslag daarvoor, de vermeende uitspraken van de minister, al na een paar maanden wegvalt. Ook heeft het bij de Expertgroep aan elk gevoel voor urgentie ontbroken. Als er openlijk wordt gerebelleerd tegen aanbevelingen die voorheen als algemeen geldend werden beschouwd, waarom vervroeg je je vergadering dan niet? Het is niet alsof er niets op het spel staat.

Duizenden ouders hebben onterecht maandenlang te weinig kinderalimentatie ontvangen; duizenden ouders hebben ten onrechte gedacht minder te hoeven betalen. Er wordt een nieuwe *hausse* aan procedures verwacht waarin

dit allemaal weer moet worden gecorrigeerd. En dat in een rechtsgebied waarin elke procedure grote emotionele gevolgen heeft voor de betrokkenen – in de eerste plaats voor de kinderen. Wij vragen ons dan ook af: hoe nu verder met deze Expertgroep? Gaat zij deze blamage evalueren? Wat gaat de Expertgroep doen om het vertrouwen terug te winnen? Hoe wordt een herhaling van deze situatie, waarin de Expertgroep zich ten onrechte doof heeft gehouden voor alle kritiek van binnen én buiten de eigen gelederen, voorkomen? En zou een excuus aan alle getroffen ouders, de alimentatiegerechtigden én de alimentatieplichtigen, niet op zijn plaats zijn? <<

advertenties

Ready for take off... destination 15!

Op onze vlucht naar het 15-jarig jubileum komend voorjaar, zoekt Justion Advocaten naar een 15e collega. Om de praktijk te versterken halen we graag een ervaren, ambitieuze

advocaat-medewerker (m/v)

aan boord. Kom jij onze crew versterken op de vestiging bij Rotterdam The Hague Airport? Kijk voor meer informatie:

www.justionadvocaten.nl/vacatures

W
Guido de Wit
advocaten

Vacature advocaat-medewerker vastgoedrecht en/of ondernemingsrecht

Guido de Wit advocaten is een dynamisch advocatenkantoor met gedreven advocaten gevestigd op een unieke locatie aan de westrand van Alkmaar in het Witte Huis. Guido de Wit advocaten combineert professionele hoogwaardige juridische dienstverlening met een menselijke en vriendelijke benadering, zowel tussen de collega's onderling als naar klanten en andere relaties die wij ontvangen in de prettige sfeer van onze huiskamer. De advocaten van Guido de Wit advocaten zijn gespecialiseerd in het ondernemingsrecht, arbeidsrecht, contractenrecht en insolventierecht; ook maakt onze vastgoedpraktijk een stevige groei door. Voor de versterking van ons team zijn wij op zoek naar een advocaat-medewerker met ervaring op het gebied van het vastgoedrecht en/of ondernemingsrecht, bij voorkeur met een afgeronde Grotius specialisatieopleiding

Onze nieuwe collega is vooral een prettig mens en een uitstekend jurist met een goed gevoel voor humor die de ambitie heeft om zich blijvend te ontwikkelen zowel persoonlijk, juridisch inhoudelijk als commercieel. Verder ben je in staat om zelf dossiers te behandelen en daarin verantwoordelijkheid te dragen, maar vind je het ook leuk om in grote dossiers in teamverband te opereren.

Ben jij na het lezen van het bovenstaande geïnteresseerd in een fulltime dienstverband bij Guido de Wit Advocaten?

Stuur dan jouw sollicitatiebrief en curriculum vitae vóór 15 november 2015 naar denisevandonk@witadvocaten.nl; voor meer informatie bezoek onze website www.witadvocaten.nl of bel 072-3032000 en vraag naar Guido de Wit.

Voor stad en orde

De Haagse advocaat Faber van Riemsdijk nam zijn verantwoordelijkheid als waarnemend burgemeester in de Franse tijd. Hij legde de grondslag voor gratis rechtshulp in de stad en was decennialang deken.

Robert Sanders

Reeds bij zijn geboorte op 3 juni 1786 leek Jeremias Cornelis Faber van Riemsdijk voorbestemd voor een carrière als jurist en bestuurder. Zijn grootvader (Jeremias van Riemsdijk, nog zonder 'Faber') was gouverneur-generaal van Oost-Indië geweest en zijn vader was advocaat en burgemeester van Haarlem. Na voltooiing van zijn rechtenstudie aan de toenmalige Hogeschool van Utrecht werd J.C. Faber van Riemsdijk op 10 juni 1807 bij het Hof van Holland toegelaten als advocaat. Een jaar later volgde zijn inschrijving bij het Hoog Nationaal Gerechtshof van het Koninkrijk Holland.

Als leermeester fungeerde zijn zwager C.A. Fannius Scholten (1767-1832), die bijzonder streng was voor zijn jonge confrère. Die harde leerschool leidde er wel toe dat Faber van Riemsdijk uitgroeide tot een vooraanstaand Haags advocaat met een bloeiende praktijk.

Inmiddels was wat nu Nederland heet door Frankrijk ingelijfd. De jonge Faber van Riemsdijk viel bij het Franse bestuur in positieve zin op en in 1811 werd hij bij keizerlijk besluit benoemd tot adjunct-burgemeester (*'adjoind maire'*) van Den Haag. Toen in de herfst van 1813 het napoleontische gezag in rap tempo begon af te brokkelen, nam Faber van Riemsdijk zijn verantwoordelijkheid als waarnemend *maire*. Tegen wil en dank overigens: burgemeester Van Schinne verbleef op dat moment voor een werkbezoek in Parijs en de

J.C. Faber van Riemsdijk
(1786-1863)

andere twee adjuncten wensten hem niet te vervangen. Toen de spanningen in de stad opliepen, verliet de Franse prefect spoorlags Den Haag en droeg op 17 november 1813 het gezag aan Faber van Riemsdijk over, die zich echter niet aansloot bij de Oranjegezinden, uit zorg om de terugkeer van het vermolmd bestuur van vóór 1795. Op dat moment nam Van Hogendorp met een groep vertrouwelingen de macht over uit naam van de Prins van Oranje. Faber van Riemsdijk weigerde mee te werken aan wat hij beschouwde als een staatsgreep. Hij achtte zich gebonden aan zijn eed aan de keizer en trok zich terug uit het gemeentebestuur.

Binnen de Haagse Orde van advocaten, die naar Frans model bij de Hoge Raad was gevestigd, vervulde Faber van Riemsdijk eveneens een prominente rol. Hij was een van de grondleggers van het Bureau van Consultatie, een instantie die moest beoordelen of on- en minvermogenden voor gratis rechtshulp in aanmerking kwamen. In 1813 werd hij voorzitter van het Bureau en bleef dat tot het einde van zijn lidmaatschap in 1817. Het lot van de minderbedeelden bleef overigens zijn aandacht

houden. Toen de Maatschappij van Weldadigheid tot kolonisatie van behoeftigen werd opgericht, nam hij plaats in het dagelijks bestuur. Bijna veertig jaar lang leverde hij als bestuurder en raadsman een wezenlijke bijdrage aan de ontwikkeling en het beheer van de Maatschappij.

Faber van Riemsdijk, die inmiddels fungeerde als stadsadvocaat, werd in 1827 benoemd tot deken van de Orde van advocaten in Den Haag. In 1837 volgde zijn aanstelling tot landsadvocaat. Als vertrouweling van koning Willem I werd hij in november 1839 belast met een geheime zending naar Brussel in het kader van de verevening van zaken met België.

Naast zijn praktijk en het dekenaat bleef Faber van Riemsdijk actief in het algemeen bestuur, eerst in de stedelijke raad en na 1840 als lid van Provinciale Staten van Zuid-Holland. Tussendoor was hij lid van de Tweede Kamer. Bij zijn eerste verkiezing versloeg hij niemand minder dan Johan Rudolf Thorbecke, met één stem verschil. Bij de Kamerverkiezingen van 1846 kreeg hij, in de derde stemmingsronde, evenveel stemmen als Thorbecke, maar werd als oudste kandidaat verkozen verklaard.

Faber van Riemsdijk bleef overigens tot zijn dood advocaat. Hij overleed in Den Haag op 6 oktober 1863, nadat hij ruim een halve eeuw de advocatenpraktijk had uitgeoefend en na een dekenaat van 36 jaar.

Johan van Oldenbarnevelt (1594-1659)
 Paulius Merula (1598-1667)
 Hugo de Groot (1623-1685)
 Willem de Groot (1633-1685)
 Pieter Paulus (1657-1682)
 Willem Bilderdijk (1735-1796)
 Joannes van der Linden (1756-1835)
 Rutger Jan Schimmelpenninck (1761-1825)
 C.F. van Meenen (1767-1846)
 Jonas Daniel Keizer (1767-1834)
 Tobias Asser (1838-1915)
 Abraham Hartogh (1844-1901)
 Engelbert Nicolaas de Brauw (1849-1918)
 J.P.A. W. Cavotij (1857-1918)
 Pieter Jelles Troelstra (1850-1938)
 Thom Fruin (1859-1942)
 Adolphe Edouardine Mok (1873-1928)
 Johannes Drost (1880-1934)
 Johannes van Niek (1885-1948)
 Frida Katz (1885-1985)
 Ali Visser van IJzendoorn (1893-1975)
 G.W. van der Does (1894-1972)
 Pieter Willem van Doorne (1896-1971)
 Hendrik Mulderije (1896-1970)
 Benno Stolvis (1901-1971)
 Otto Verpaalen (1912-1991)
 Edu Brooghever Forstijn (1914-1996)

Foto: Shutterstock

Schrijven voor de klik

Hoe voorkomt u dat uw cliënt bij het lezen van uw nieuwsbrief denkt: spam. In drie stappen naar een goed gelezen nieuwsbrief.

Dido Schipper

De meeste (middel)grote advocatenkantoren versturen nieuwsbrieven over juridische ontwikkelingen aan cliënten. Maar lezen zij die nieuwsbrieven ook? Wanneer ook uw nieuwsbrieven ongelezen worden weggeklikt, heeft u, vriendelijk verwoord, de cliënt geen plezier gedaan en uzelf ook niet. Drie belangrijke aandachtspunten bij het maken van een nieuwsbrief.

Doel: bied een service

Een nieuwsbrief met geen ander streven dan het etaleren van kennis, schiet zijn doel voorbij. De hoop is kennelijk dat mensen dermate onder de indruk raken dat ze onmiddellijk bellen. Maar zo werkt het niet. *'Nobody cares about how much you know, until they know how much you care about them,'* zei de bekende Amerikaanse president Theodore Roosevelt al. Is een drukbezette arbeidsjuriste echt

geïnteresseerd in een nieuwsbrief over de betwisting van meerwerk? Of zal zij dit ervaren als spam en een gebrek aan inlevingsvermogen van haar advocaat? Wilfred Groen, voorzitter van de praktijkgroep vastgoed van Loyens & Loeff: 'Het doel van de nieuwsbrief is om kennis te delen op een compacte manier waar iemand wat aan heeft.' Aladár Bleeker, verantwoordelijk voor Client Relations en Partner bij Rutgers

& Posch: 'Het is geen marketingtool op zich. Wij versturen heel gericht nieuwsbrieven over onderwerpen waarvan wij denken dat het belangrijk is voor iemands bedrijfsvoering om het zo snel mogelijk te weten.'

'Bedenk goed dat het een service is die je biedt,' aldus Mark Maathuis, communicatieadviseur bij NautaDutilh. 'Advocatuurlijke kennis is goud waard en die gebruik je om vertrouwen te creëren bij je cliënt. Maar doe dat niet alleen in je advieswerk. Je wilt dat de cliënt ook na het lezen van een nieuwsbrief denkt: mijn advocaat houdt voor mij het speelveld in de gaten en kan voor mij relevante ontwikkelingen goed en in voor mij begrijpelijk taal duiden. Dan creëer je voor je cliënt toegevoegde waarde.' Van belang is dus dat onderwerpen geselecteerd worden die voor de bedrijfsvoering van de cliënt van direct belang zijn. Vervolgens moet dit onderwerp op een compacte wijze worden gebracht.

Verplaats u in de lezer

Het juiste nieuws selecteren, is lastiger dan het lijkt. Als u louter op rechtsgebied selecteert, of de cliënt laat aanvinken van welk rechtsgebied hij op de hoogte gehouden wil worden, is er geen sprake van maatwerk. Dit brengt het risico met zich mee dat er iets wordt gemist dat van belang is voor uw cliënt. Daarom is er maar één echt goede methode om te weten wat belangrijk is voor uw cliënt: u moet zich in uw cliënt verplaatsen en zijn bedrijfsvoering goed kennen.

Groen: 'Ons kantoor bestaat voor ongeveer de helft uit belastingadviseurs. Zij nemen regelmatig op kwartaalbasis de bedrijfsvoering van de cliënt door. Veel relevante aspecten komen daarbij aan de orde; niet alleen onderwerpen als btw-huishouding, vpb exposure en/of het benutten van faciliteiten, maar ook expansieplannen, beoogde reorganisa-

ties en nieuwe businessplannen. Mede daardoor leert Loyens & Loeff haar cliënten ontzettend goed kennen en bouw je aan een veel intensievere relatie dan een gemiddelde M&A-advocaat die "bij gelegenheid" komt invliegen voor een transactie. Diegenen die een dergelijke relatie met cliënten hebben opgebouwd,' legt Groen uit, 'voeden vervolgens de redactie van de nieuwsbrief met onderwerpen waar cliënten wat aan hebben. Belangrijk bij de selectie is er bovendien van uitgaan dat ook voor directieleden en bedrijfsjuristen tijd geld is. Selecteer dan ook alleen die juridische ontwikkelingen waarop een onderneming zijn bedrijfsvoering moet aanpassen.'

Schrijven: kort en bondig

Nu helder is welk nieuws aan wie gestuurd kan worden en waarom, resteert de vraag: hoe breng ik het? De valkuil van menig advocaat is dat hij chronologisch en juridisch-inhoudelijk volledig wil zijn. De lezer, vaak niet-jurist, wil op een begrijpelijke en bondige manier van een belangrijk nieuws op de hoogte gebracht worden. Daar zit een spanningsveld. Een belangrijke stelregel is dat wanneer u iets zelf goed begrijpt, u het ook kort en bondig uit

kunt leggen zonder jargon te gebruiken.

Bij NautaDutilh heeft Maathuis, jurist en voormalig freelance buitenlandcorrespondent, een 'Schrijf- en Stijlwijzer voor e-Newsletters' gemaakt. Belangrijk uitgangspunt van deze schrijfwijzer is de journalistieke benadering. Wat dat wil zeggen? Maathuis vat het als volgt samen: 'Een journalistiek geschreven nieuwsbericht is: feitelijk juist, helder verwoord, relevant voor de doelgroep en op tijd gebracht. Deze vier aspecten moeten in evenwicht zijn.'

Maathuis: 'Er kan maar één onderwerp het nieuwsfeit zijn. Bedenk daarom vooral en allereerst wat je wilt zeggen en schrijf dit in een intro van een paar regels zo op dat iemand denk: 'Ik kan het me niet veroorloven om dit artikel niet te lezen.' Een belangrijk regel is ook dat het artikel zelf vervolgens tussen de driehonderd en vijfhonderd woorden moet bedragen. 'Wat ook helpt, is een pakkende titel. Maathuis: 'Enige tijd geleden verstuurden wij een nieuwsbrief met de titel "Honey, is that a drone outside my window?". Toen ik die kop zag, wist ik direct dat dat artikel goed gelezen zou worden.' Een geheide klik naar de eigen website.

advertentie

**Uw confrère
doet het beter!**

www.benchmarkadvocatuur.nl

Advertentie lezen en analyseren van belasting- arresten

FISCALE GESCHRIFTEN

Door de vaak lange zinnen en het soms eigenaardige taalgebruik van de Hoge Raad is het lezen en analyseren van belastingarresten voor velen een onplezierige en tijdrovende bezigheid. Bovendien worden belastingarresten nogal eens verkeerd geïnterpreteerd.

Dit boek beoogt zowel studenten als in de praktijk werkzame fiscalisten een praktische handleiding te bieden voor het lezen en analyseren van belastingarresten. Na het lezen van dit boek kunt u:

- veel sneller zien welke arresten toegevoegde waarde hebben;
- veel sneller rechtsregels opsporen in de arresten;
- veel beter inschatten wat de betekenis en reikwijdte van die rechtsregels is.

Prof. dr. A.O. Lubbers was in de periode 1 september 1995 tot en met 31 december 2000 verbonden aan het Wetenschappelijk Bureau van de Hoge Raad der Nederlanden. Hij geeft al jaren cursussen over belastingarresten en schrijft regelmatig over de Belastingkamer van de Hoge Raad.

Bestel via: www.sdu.nl

Sdu

oprecht
de beste
keuze

ORDEBERICHTEN

Vervaldatum advocatenpas

De advocatenpas is drie jaar geldig en heeft een vervaldatum (zie achterzijde pas) waarna de pas onbruikbaar is. Half december verlopen de eerste advocatenpassen. U ontvangt ruim voor het verstrijken van de vervaldatum bericht over het aanvragen van een nieuwe pas. Alle machtigingen en rechten van uw oude pas worden overgezet op uw nieuwe pas.

Eerder toevoegingszaken

Advocaat-stagiaires van 'high trust'-kantoren kunnen nu eerder in de stage op toevoegingsbasis werken. Daarover heeft de NOvA nieuwe afspraken gemaakt met de Raad voor Rechtsbijstand. Zodra de stagiaires aan de eisen voldoen, mogen zij op naam van de patroon toevoegingszaken behandelen, mits er sprake is van een 'high trust'-kantoor. Wanneer stagiaires voldoen aan de reguliere inschrijffvoorwaarden, kunnen zij op eigen naam een toevoe-

Digitale facturatie

Met ingang van 1 januari 2016 zal de NOvA de facturen voor de financiële bijdrage uitsluitend digitaal versturen. Communicatie hierover volgt op bij de NOvA bekende e-mailadressen van advocaten. In november kunt u het eerste bericht over de digitale facturatie verwachten.

ging aanvragen. De afspraken betreffen de rechtsgebieden:

- strafrecht (eis: gestart met onderwijs van de minor strafrecht);
- vreemdelingenrecht;
- asiel- en vluchtelingenrecht (eis: major bestuursrecht en module 1 en 2 van beroepsattitude en beroeps-ethiek afgerond).

Voor aanvullende eisen zie de verklaring van de Raad voor Rechtsbijstand op de website van de raad.

ORDEBERICHTEN

Gerbrandydebat

Op woensdag 11 november vanaf 17.30 uur organiseert de NOvA de zesde editie van het Gerbrandydebat in Sociëteit De Witte in Den Haag. Die avond debatteren politici en advocaten over de kwaliteit van rechtspleging en de afluisterpraktijken die leiden tot onrust binnen de advocatuur. *Debaters* zijn onder meer hoogleraar advocatuur Britta Böhler, Peter Oskam (CDA), Linda Voortman (GroenLinks), Jeroen van Wijngaarden (VVD), Michiel van Nispen (SP), Foort van Oosten (VVD) en advocaat Michiel Pestman. U kunt het Gerbrandydebat kosteloos bijwonen. Aanmelden is mogelijk via de e-mail die u hierover van de NOvA ontvangt.

Innovatieplatform

Na de eerste bijeenkomst van het Innovatieplatform over Alternative Business Structures en Mediation heeft op 1 december een tweede sessie plaats in het West-Indisch Huis te Amsterdam. Op de agenda staat onder meer de rol van ICT bij vertrouwelijkheid. U kunt u kosteloos aanmelden voor het Innovatieplatform via de e-mail van de NOvA over dit onderwerp.

Voorlichting KEI

In november en december organiseert de Rechtspraak een aantal bijeenkomsten over digitaal procederen in asiel- en bewaringszaken. Op rechtspraak.nl staan de locaties en data van deze voorlichtingsbijeenkomsten. U kunt u aanmelden door een e-mail te sturen naar kei@rechtspraak.nl onder vermelding van kantoornaam en aantal personen.

COLOFON

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Nederlandse orde van advocaten

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten. De Orde verzorgt de rubrieken Van de Orde, Geschillencommissie, Tuchtrect, Transfers en de column Ten slotte van de landelijk deken.

Samenstelling algemene raad Nederlandse orde van advocaten

- Walter Hendriksen (algemeen deken)
- Bart van Tongeren (plaatsvervangend deken)
- Hans Vogels
- Bert Fibbe
- Bernard de Leest
- Ruben Alderse Baas
- Leonard Böhmer
- Aai Schaberg

Bureau van de Orde

Raffi van den Berg (algemeen secretaris)

Bezoekadres

Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 – 335 35 35
Fax 070 – 335 35 31
E-mail info@advocatenorde.nl
KvK-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01
Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Helpdesk

helpdesk@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

Nederlandse orde van advocaten

Facebook

Nederlandse orde van advocaten

TRANSFERS

Wie, wat, waar?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail ons kort uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenorde.nl.

OPKOMEN VOOR DE
ZWAKKERE PARTIJ

Per 1 oktober begon **Joran Wildeboer** (29) bij Beer advocaten, dat gespecialiseerd is in letsel- en overlijdensschade en uitsluitend optreedt voor slachtoffers. 'Ik merkte dat letselschadezaken in het bijzonder mijn interesse hadden en bij dit advocatenkantoor kan ik me daar volledig op toelagen. Voor verzekeraars is een geschil een zakelijke aangelegenheid, maar voor slachtoffers ligt dat anders. Zij zijn bovendien in elk opzicht de zwakkere partij. Het optreden voor cliënten die mij écht nodig hebben motiveert mij. In de toekomst zou ik me graag nog verder willen verdiepen in het medische aansprakelijkheidsrecht.'

NIEUWE STAP NA ACHT JAAR

Na acht jaar bij de Sectie ICT van Kennedy Van der Laan stapte **Irene Feenstra** (36) onlangs over naar Project Moore Advocaten, ook in Amsterdam. 'Een groeiend nichekantoor dat bijna vijf jaar bestaat, met interessante cliënten en dito zaken. Twee van mijn nieuwe collega's kende ik al; dat maakte de drempel om eens te praten wat lager. Er was op persoonlijk vlak direct een klik en onze ideeën over samenwerken en werkwijze matchen goed. Ik kan hier naast algemeen IT-recht nog meer IT-aanbestedingen doen, de korte lijnen zijn erg prettig en mijn nieuwe werkplek is in alle opzichten aangenaam. Ik nam met pijn in het hart afscheid, maar ben erg blij met deze nieuwe uitdaging!'

NAAR ANDER
KANTOOR

Admiraal, mw. mr. M.F.: Stein Advocaten Zwolle te Zwolle
Alkilić, mr. G.: Advocatenkantoor Hoefkade te Den Haag
Beljon, mr. D.: Van Diepen Van der Kroef Advocaten te Amsterdam
Bhulai, mw. mr. S.: De Loos & Schrijver Advocaten te Wassenaar
Borne-Verheijen, mr. C.H.D.W. van den: Dirkzwager advocaten & notarissen N.V. te Arnhem
Brevé, mw. mr. B.B.A.: Van den Biezenbos Advocaten te Eindhoven
Brommersma, mr. S.D.: DLA Piper Nederland N.V. te Amsterdam
Burg, mw. mr. M van der.: Roza Advocaten B.V. te Zwolle
Daalen, mr. O.L. van: Project Moore Advocaten te Amsterdam
Demper, mw. mr. S.N.: Loyens & Loeff N.V. te Amsterdam
Dijk, mw. mr. A.A.M. van: Beer advocaten te Amsterdam
Dijkstra, mw. mr. D.: Jurion te Utrecht
Doubi, mr. A.: Full Circle Law te Amsterdam
Dubbeldam, mr. H.W.: Bilt Advocaten te Utrecht
Evers, mw. mr. L.G.H.M.: Kaper Nooijen Advocaten te Eindhoven
Feenstra, mw. mr. I.S.: Project Moore Advocaten te Amsterdam
Gebel, mr. R.G.: Holla Advocaten te 's-Hertogenbosch
Graaf-Fokkema, mw. mr. C.M.L. de: Noomen Advocatuur & Scheidingsmediation te Bergambacht
Heuving, mr. J.C.: Van Diepen Van der Kroef Advocaten te Amsterdam
Henriquez, mr. J.M.: Conway & Partners te Rotterdam
Herk, mr. P. van: De CLERCQ Advocaten Notarissen te Leiden
Heslinga, mr. J.B.: Rutgers Posch Visée Eendedijk te Amsterdam
Hilhorst, mw. mr. L.: AV & L

Advocatuur en Mediation te Arnhem
Homveld, mr. R.E.D.: Stek te Amsterdam
Homveld, mr. T.F.: Labré advocaten te Amsterdam
Honerbom, mr. B.: Brouwer Legal te Enschede
Huizing, mr. P.J.F. de: Allen & Overy LLP te London
Ides Peeters, mw. mr. A.M.L.E.: Asselbergs & Klinkhamer Advocaten te Etten-Leur
Is, mw. mr. B.E.: RESOR N.V. te Amsterdam
Jaeger, mr. M.A.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Janse, mw. mr. M.: ReezigtRouwette advocaten te Apeldoorn
Jonker, mw. mr. W.G.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
Keizer, mr. J.: Machiels Advocaten te Drachten
Kerkhof, mr. P. van de: Linssen . Woodrow . De Ruijter advocaten te Tilburg
Klauw, mw. mr. B.S. van der: Wybenga Advocaten te Rotterdam
Klinkers, mw. mr. M.M.G.E.: Norton Rose Fulbright LLP te London
Kok, mr. L. de: RechtStaete vastgoedadvocaten & belastingadviseurs B.V. te Amsterdam
König, mr. B.M.: Hekkelman Advocaten N.V. te Arnhem
Koot, mw. mr. E.J.: Windroos Advocatuur te Alkmaar
Krommendijk, mr. J.M.: Bos Van der Burg Advocaten te Zoetermeer
Kruitwagen, mw. mr. L.: Stijl advocaten te Amsterdam
Kruijff, mr. S. de: ISS Nederland B.V. te De Meern
Kuiper, mr. J.S.: The Legal Group te Den Haag
Laan, mr. R.G. van der: Diekstra Van der Laan Advocaten te Leiden
Lange, mr. L.C. de: Ausma De Jong Advocaten te Utrecht
Leentfaar, mr. F.C.M.: Taylor Wessing N.V. te Amsterdam
Leunissen, mw. mr. L.E.: Westland Partners Notarissen en Advocaten te Naaldwijk
Leyendeckers, mr. F.M.G.M.: SOLV te Amsterdam
Lith, mw. mr. E.J.H. van: Cleerdin & Hamer Advocaten te Almere
Los, mw. mr. F.J.: Holland Van Gijzen Advocaten LLP te Rotterdam
Luijk, mw. mr. N. van: Wel Advocaten te Breda
Lunshof, mw. mr. A.I.: Neijzen & Kramer advocaten te Amsterdam
Maasen, mr. B.W.A.M.: AKD te Eindhoven
Maats, mr. D.: Bruggink & Van der Velden Advocaten Belastingadviseurs BV te Utrecht
Machiels, mr. G.: Klopstra Volders advocatuur notariaat te Stadskanaal
Manning, mw. mr. M.M.E.: Bruggink & Van der Velden Advocaten Belastingadviseurs BV te Utrecht
Mijnke, mr. N.: Severijn Hulshof Advocaten te Den Haag
Mulder, mw. mr. M.C.: De Jong Van Leeuwen Advocaten te Arnhem
Ortgies, mr. J.U.: Clifford Chance LLP te Amsterdam
Oosterhuis, mr. G.: Houthoff Buruma te Amsterdam
Peer, mr. P.W.J.C. van: Advocatenkantoor Visser te Breda
Petit, mr. S.A.E.: De Vos & Partners Advocaten te Amsterdam
Pirone, mw. mr. C.R.: VTH Advocatuur te Tilburg
Pors, mw. mr. H.A.J.: Knepelhout & Korthals N.V. te Rotterdam
Ravelli, mr. J.J.M.: Linklaters LLP te Amsterdam
Renssen, mw. mr. N.A.: Stijl advocaten te Amsterdam
Riel, mw. mr. B.L. van: Dommerholt Advocaten te Groningen
Roepnarain, mw. mr. J.S.: Aegon Nederland N.V. te Den Haag
Roest, mr. J.A.G.: Heron Legal B.V. te Eindhoven

Sandberg, mw. mr. L.: Eujen Advocatuur BV te Hoogeveen
Sesver, mw. mr. C.: Sesver De Jong te Purmerend
Stoop, mw. mr. A.: Seebregts & Saey Strafrechtadvocaten te Rotterdam
Stouten, mr. T.: Houthoff Buruma te Rotterdam
Timmerman, mr. N.: Boels Zanders Advocaten te Eindhoven
Ullersma, mw. mr. C.J.: Van der Woude De Graaf Advocaten te Amsterdam
Veersen, mw. mr. J.A.C.: Orange Clover Advocaten B.V. te Amsterdam
Veninga, mr. J.: Tanger Advocaten N.V. te Haarlem
Vennegoor, mr. R.H.A.: Advocoer Morsink te Enschede
Verduijn, mr. R.: Huisadvocaat, Gemeente Amsterdam te Amsterdam
Verweijen, mr. P.T.: Cleerdin & Hamer te Rotterdam
Vestering, mr. M.B.: Shearwaters Advocatuur B.V. te Amsterdam
Vesters, mr. D.J.A.: Boontje Advocaten te Amsterdam
Vis, mw. mr. A.Q.: Simmons & Simmons LLP te Amsterdam
Vivolo, mr. Z.: Kirkland & Ellis LLP te New York
Voorde, mw. mr. Ten: Geerdink Advocaten te Oldenzaal
Voskuil-van Dijk, mw. mr. De Boorder Schoots Familierechtadvocaten, Mediators en Collaborative te Amsterdam
Wallast, mr. A.E.: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
Webbink, mr. F.J.: Gaastra Advocaten te Schiphol
Wit, mr. M.de: AKD te Brussel
Wiebosch, mr. R.J.: SWDV Advocaten te Haarlem
Wildeboer, mr. J.R.: Beer advocaten te Amsterdam
Wilms, mr. T.A.: CMS Derks Star Busmann N.V. te Amsterdam
Wit, mw. mr. M.Y.C.L. de: Conway & Partners te Rotterdam
Withaar, mw. mr. M.: Verkruijsen Advocaten te Assen

NAAR NIEUW(E) KANTOOR OF ASSOCIATIE

Achttienribbe Advocatuur (mw. mr. R. Achttienribbe te Amsterdam)
Advocatenkantoor mr. G.E. Creijghton-Sluijk (mw. mr. G.E. Creijghton-Sluijk te Bussum)
Advocatenkantoor Heeren (mr.

J.A. Heeren te Haarlem)
Advocatenkantoor Voor-Recht & Recht Voor Allen (mr. E.M. Prins te Den Haag)
Advocaat Paul Saris (mr. P.C. Saris te Eindhoven)
Advocatenkantoor Van Galen
Nonnemaker (mr. I.E. van Galen te Eindhoven)
Besell Service Company B.V. (mw. mr. H.L. Brower te Rotterdam)
Bikker Advocatuur (mr. M.T.C. Bikker te Utrecht)
Bus & Van Osch Advocaten (mr. M.J.W. van Osch, mr. R.H.M. Bus te Buren)
BVD advocaten (mr. A. Klaassen, mr. D.C.J. Bogerd, mr. E. Koekoek, mw. mr. A.M. Slootweg te Barneveld)
Clifford Chance (mr. J.U. Ortgies te Parijs)
Cotty Vivant Marchisio & Lauteral (mw. mr. L. Kunst-den Teuling te Singapore)
Curia Advocaten (mw. Mr. Y.A.G.M. Verleisdonk te Leuven)
Debevoise & Plimpton (mr. M.J. Ubbens te New York)
De Wal Advocatuur (mw. mr. L.E. de Wal te Geldermalsen)
Dinkel Advocaten (mr. M. Tijken, mr. M. van Leussen, mw. mr. W.G. ten Brummelhuis te Oldenzaal)
Fam. Advocaten (mw. mr. D. Kroezen, mr. M.A. Stammes, mw. mr. S.C.A. van Vlijmen, mw. mr. J.H. van der Tol te Amsterdam)
Firm | Law arbeidsrecht (mr. H.J. ter Haar Romeny te Amsterdam)
FTW Advocaten (mw. mr. K.L.C.M. Boelens te Koog aan de Zaan)
Goyaerts (mr. M.A.H.J. Goyaerts te 's-Hertogenbosch)
Habets Advocatuur (mw. mr. S.G.J. Habets te Kerkrade)
Heron Legal B.V. (mr. M.A. van Valen te Eindhoven)
Hijink Advocaten (mr. O.A.M. Hijink te Nijmegen)
Hoentjen Advocatuur (mr. J.W. Hoentjen te Eindhoven)
Hunza Legal (mr. M.A. Slagter te Badhoevedorp)
Kimmenade (mr. C.C.B.M. van Kimmenade te Amsterdam)
Knoester en van der Hut Advocaten (mw. mr. Y.H.G. van der Hut, mr. J.A.W. Knoester te Den Haag)
Koopman & Willems Advocaten (mw. mr. Willems-Reinacher, mw. mr. S.A.J.C. Koopman-van Lieshout te Rosmalen)
Legaltree Westerbeek (mw. mr. M. Westerbeek te Amsterdam)
Mr. J.van Bennekom, advocaat (mr. J. van Bennekom te

Amsterdam)
mr. P.A. Montagne-Helmig (mw. mr. P.A. Montagne-Helmig te Heemstede)
Muller Tax & Legal Fiscale Advocatuur (mr. M. Muller te Amsterdam)
NewBaze-Legal Support (mevr. mr. F.A. Verberk-Elich te Zwijndrecht)
Nineyards Law (mr. A.R.T. Odle, mr. J.O. Hoekstra, mw. Mr. N.C. Six-Scheffer, mr. O.A.J.M. Hellenberg Hubar, mr. G.A.M. Lieshout, mr. M.G.M. Muffels, mr. S. Remers, mr. B. Westerhout, mr. E. van der Wiel, mr. H.J.J.M. Limpens te Amsterdam)
Norton Rose Fulbright LLP (mw. mr. M. Kim te Tokyo)
Oilinvest (Netherlands) B.V. (mr. M.H. Mennema te Den Haag)
Oosterbaan-van Veen Strafrechtadvocaat (mw. mr. W. Oosterbaan-van Veen te Ede)
Pink advocaten (mw. mr. W.C.D.E. Wolfhagen, mw. mr. T. Quist-Koppelaar te Oosterhout)
RPH-advocaten (mw. mr. A.W.M. Beckx te Roermond)
Schouten & van Scherpenzeel advocaten (mr. H.P. Schouten te Den Haag)
Siemens AG (mr. C. van der Graaf te Bocholt)
Siemens Healthcare Nederland B.V. (mr. E.J.P. de Jongste te Den Haag)
Simpson, Thatcher & Bartlett LLP (mr. W.B. Meijer te Amsterdam)
Spirit Advocaten B.V. (mw. mr. A.P.G. Gielen, mr. R. Dufour, mw. mr. L. Martens te Amersfoort)
Taylor Wessing N.V. (mw. Mr. N.Y. Wong te Amsterdam)
Tergau Advocatuur (mr. R.E. Tergau te Rotterdam)
Van Akenborgh Dogan Advocaten (mr. P.H. van Akenborgh, mr. A. Dogan te Rotterdam)
Verhagen Familierecht (mw. mr. R.E. Verhagen-Kiela te Lochem)
Vierkant Vastgoedadvocatuur (mr. F. Ooslander te Heemstede)
Vorst Advocatuur (mw. mr. I.M. van der Vorst te Amsterdam)
VR advocatuur (mw. mr. M.W.M.J. van Rooij te Uden)
WATTS Water Technologies EMEA B.V. (mr. G. Roffel te Amsterdam)
Wefers Bettink (mr. H.W. Wefers Bettink te Amsterdam)
Werdmuller (mr. P.B.J. Werdmuller te Rotterdam)
Wereldhave Management Nederland B.V. (mr. J.J. Bijl te Schiphol)
Wildeboer AVS (mw. mr. S.

ADVOCATUUR 2.0

Oud-collega's **Tatiana Quist-Koppelaar** (32) en Désirée Wolfhagen (45) vormen sinds kort Pink advocaten in Oosterhout. Quist-Koppelaar: 'Ik wilde na zeven jaar als bedrijfsjurist bij een tabaksfabrikant de advocatuur weer in en Désirée bleek na vijftien jaar bij een groot kantoor in Breda ook haar stempel op een eigen praktijk te willen zetten. Zakelijk klikte het net zo goed als persoonlijk. We vullen elkaar aan, van haar ervaring met hippisch recht tot mijn achtergrond in strafrecht en tabaksrecht. Een naam bedenken was nog het lastigst, maar hij blijft hangen en is niet traditioneel. Net als wij.'

EEN NIEUWE KOERS

Een dubbele verandering voor **Suzan de Lange** (37): ze werd onlangs voor het eerst moeder én werd eigen baas bij Advocaten van Nu te Den Bosch. 'Ik wilde me naast het advocaat zijn ontwikkelen op andere vlakken, zoals het ondernemerschap. Een spannende uitdaging, maar niet lang daarvoor had ik vier maanden met een rugzak door Zuid-Amerika getrokken en als ik dat kon, moest dit me ook lukken. Ik sloot me aan bij de maatschap die Saskia Klingeman en David Lagarrigue hebben opgericht en werk daar nu als advocaat op het gebied van medezeggenschapsrecht, arbeidsrecht en ambtenarenrecht.'

Binkhorst te Terneuzen)
Zwolsche Meesters (mw.
mr. M.E. Dekker te Zwolle)

UIT DE PRAKTIJK

Baaren, mr. G. van
Bunshoten-Spakenburg
29-09-2015
Baltus, mr. M. Den Haag
28-09-2015
Bastian, mw. mr. S.V.
Amsterdam 02-09-2015
Boer, mr. S.E. de
Amsterdam 08-10-2015
Boer, mw. mr. S.G.A. de
Utrecht 01-10-2015
Boer, mw. mr. M.E.
Eindhoven 01-10-2015
Boezem, mr. H.C.M. van
den Goes 01-10-2015
Bollen, mw. mr. M.J.
London 01-10-2015
Boots, mr. N. Amsterdam
01-10-2015
Brinkman, mr. D.M. Utrecht
01-10-2015
Bruijn, mw. mr. C.J.A. de
Amsterdam 01-10-2015
Cenik, mw. mr. Y.
Apeldoorn 01-10-2015
Chin-Oldenzijl, mw. mr.
drs. Den Haag 01-10-2015

Collard, mr. G.F. Utrecht
01-10-2015
Coomans-Piscaer, mw. mr.
E.F. Amsterdam 07-10-2015
Cunha, mr. C.M. da
Amsterdam 01-10-2015
Dekker, mr. V.C. Den Haag
01-10-2015
Delden, mw. mr. G.P. van
Amsterdam 01-10-2015
Duijvis, mw. mr. L.E.
Amsterdam 01-10-2015
Dun, mr. P.L.J.M. van
Tilburg 01-10-2015
Dwars, mw. mr. A.M.
Amsterdam 08-09-2015
Efdée, mr. H.J.H. Almere
23-09-2015
Eshuis, mw. mr. M.W. Den
Haag 01-10-2015
Ezzaki, mw. mr. S.
Amsterdam 08-10-2015
Fagel, mw. mr. F.E. Utrecht
01-10-2015
Fikkers, mr. T.M. Den Haag
30-09-2015
Florijn, mr. E.S. Vught
09-10-2015
Gerritsen, mw. mr. S. Den
Haag 01-10-2015
Hageman, mr. R.H.P.
Rotterdam 07-10-2015
Heinen, mr. R.
Lichtenvoorde 01-10-2015
Hoekstra-Krosenbrink,
mw. mr. H.D.W. Zeist 01-
10-2015
Hoeven, mr. S. van der Den
Haag 06-10-2015
Hoft, mr. R. van 't
Middelburg 01-10-2015
Holm-Robaard, mw. mr.
H.A.H. Groningen 21-09-
2015
Holsbeek, mw. mr. J.A.
Rotterdam 08-09-2015
Janssen, mw. mr. L.J.M.
Amsterdam 01-10-2015
Jelsma, mr. R.S. Amsterdam
02-10-2015
Jong, mr. M.A. de
Amsterdam 01-10-2015
Jonge, mr. P. de Amsterdam
01-10-2015
Jongejan, mw. mr. A.
Capelle aan den IJssel
24-09-2015
Kar, mw. mr. L.H. van de
Amsterdam 01-10-2015
Karthus, mw. mr. C.A.
Amsterdam 09-09-2015
Kerkhoff, mw. mr. A.
Haarlem 05-10-2015
Kimmenade, mw. mr.
C.C.B.M. Amsterdam 16-
09-2015
Klaseboer, mr. T.C. Tiel
01-10-2015
Koopal, mr. M.A.
Amsterdam 01-09-2015

Koppen, mr. M.C. van
Rotterdam 01-10-2015
Koppelman, mr. T.J.
Amsterdam 01-10-2015
Kruis-Olthof, mw. mr.
M.R. Utrecht 14-09-2015
Laddé, mr. ir. R.C.
Amsterdam 15-09-2015
Linde, mw. mr. A. van der
Eindhoven 05-10-2015
Morée, mw. mr. E.J.
Amsterdam 15-09-2015
Neven, mr. R.L.A. Heerlen
01-10-2015
Nijensteent, mw. mr. M.
Utrecht 18-09-2015
Nizamoeeddin, mw. mr.
S.S.D. Rotterdam 01-10-2015
Offerhaus, mw. mr. F.I.
Amsterdam 30-09-2015
Oosterlaken, mr. P.
Amsterdam 01-10-2015
Oosting, mr. P. Utrecht
31-08-2015
Oskam, mr. A.J. Dordrecht
01-10-2015
Osmic, mr. D. Maastricht
01-10-2015
Pieters, mw. mr. E.G.
Deventer 08-09-2015
Ramboer, mw. mr. E.M.P.
Amsterdam 01-10-2015
Reintjes, mr. T.C. Duiven
09-09-2015
Rietrae, mw. mr. M.

Maastricht 01-10-2015
Roos, mr. A.J.M. Rotterdam
01-10-2015
Ruijs, mw. mr. V. Breda
15-09-2015
Schijf, mr. A.C.M.
Amsterdam 01-10-2015
Schouten, mr. C.E.
Amsterdam 04-09-2015
Simons, mw. mr. P.J.M.
Bloemendaal 10-09-2015
Smit, mw. mr. M.L.
Amsterdam 01-10-2015
Speelman, mr. G.A.
Amersfoort 17-09-2015
Steeghs, mr. G. Utrecht
30-09-2015
Swart, mw. mr. M.B.
Amsterdam 01-10-2015
Thissen, mw. mr. P.M.
Amsterdam 01-10-2015
Toenbreker, mw. mr. D.S.
Nieuw-Vennep 01-10-2015
Veldhof, mw. mr. M.J.
Rotterdam 01-10-2015
Vermeulen, mr. Y.E.Y.
Tilburg 01-10-2015
Vidal, mw. mr. M.J. Breda
09-10-2015
Vissers, mr. L.B. Den Bosch
01-10-2015
Voet, mr. M.L.M. van der
Amsterdam 01-10-2015
Vollebregt, mw. mr. C.E.
Papendrecht 14-09-2015

Voskamp, mw. mr. B.A.
Singapore 17-09-2015
Vreeman, mw. mr. N.L.
Amsterdam 01-10-2015
Vries, mr. R. de Rotterdam
22-09-2015
Werff, mw. mr. L. van der
Enschede 30-09-2015
Westerhof, mw. mr. Den
Haag 01-10-2015
Witt, mw. mr. K. de Den
Bosch 17-09-2015
Witte, mw. mr. E. de Den
Haag 01-10-2015
Yilmaz, mr. C.U. Amsterdam
01-10-2015

OVERLEDEN

Leeuwen, mr. F. van Den
Haag 31-05-2015

RECTIFICATIE

Ten onrechte is de
kantoorverplaatsing van
mr. Luyn op 01-09-2015
verwerkt. De verplaatsing
zal 01-01-2016 uitgevoerd
worden.

UITSPRAKEN

Van de tuchtrechter

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Hester Uhlenbroek, Ed van Liere, Peter Drion, Harro Knijff, Carel Gaaf en Robert Sanders. De letterlijke tekst van de uitspraken is te vinden op tuchtrecht.nl.

VERHOUDING MET CLIËNT GAAT BOVEN DIE MET RECHTSBIJ- STANDVERZEKERAAR

- Raad van discipline Amsterdam, 19 augustus 2014, zaak nrs. 13-379A en 13-380A, ECLI:NL:TADRAMS:2014:215.
- Gedragsregel 6, geheimhoudingsplicht.
- Verhouding van advocaat en cliënt gaat vóór de verhouding van advocaat en rechtsbijstandverzekeraar.

Een rechtsbijstandverzekeraar bracht een rechtsbijstandzaak met instemming van klager onder bij een van zijn netwerk kantoren. De polisvoorwaarden verplichtten de verzekerde om de verzekeraar op de hoogte te houden van de voortgang; bovendien diende de advocaat met de verzekeraar te overleggen over de door hem te nemen maatregelen, zoals het aanwenden van rechtsmiddelen. In de overeenkomst tussen het netwerk kantoor en de verzekeraar werd bepaald dat de advocaat de verzekeraar alleen zou informeren over

het eindresultaat van de zaak en dat tijdens de behandeling van de zaak geen correspondentie over de zaak aan de verzekeraar zou worden verstuurd, tenzij deze dat zou verzoeken. Volgens deze overeenkomst bestond er geen recht op dekking als er naar de gemotiveerde opinie van de advocaat geen redelijke kans van slagen (meer) was.

Mr. X schreef klager dat hij de kans van slagen in een procedure zeer gering achtte en ontraadde ook overigens tot procederen over te gaan. Van de brief ging tegelijkertijd een afschrift

naar de verzekeraar.

De klacht luidde dat mr. X het procesadvies en vertrouwelijke stukken uit het dossier aan de verzekeraar had gezonden zonder klager daarin vooraf te kennen of over de inhoud te informeren.

De raad stelt vast dat mr. X met klager een advocaat-cliëntrelatie had zoals bedoeld in de Advocatenwet en de gedragsregels; dat mr. X betaald wordt door de verzekeraar doet daar niet aan af. Daarom moet mr. X de in art. 46 Advocatenwet opgenomen zorgplicht jegens de cliënt in acht

nemen. Bovendien is hij verplicht tot geheimhouding.

Van een advocaat mag worden verwacht dat hij een (proces)advies eerst met de cliënt bespreekt alvorens het naar de verzekeraar te zenden, want de cliënt kan aanvullingen wensen of opmerkingen hebben. Bovendien is het aan de verzekerde te bepalen welke invulling die wil geven aan de polisverplichtingen jegens de verzekeraar.

Dat mr. X ook de verzekeraar als zijn cliënt beschouwt en in dat kader afspraken met de verzekeraar heeft, doet daaraan vanzelfsprekend niet af. De verhouding advocaat-client gaat vóór de verhouding advocaat-rechtsbijstandverzekeraar.

In beginsel alle informatie die de cliënt aan de advocaat heeft toevertrouwd, dient als vertrouwelijk te worden aangemerkt; daarop is de geheimhoudingsplicht van toepassing. Uit de polis noch de overeenkomst tussen mr. X en de verzekeraar volgt de verplichting voor de advocaat alle stukken die hij van de cliënt ontvangt zonder diens toestemming aan de verzekeraar te sturen.

Het verweer dat de geheimhoudingsplicht niet is geschonden omdat de verzekeraar geen derde is en een eigen geheimhoudingsplicht heeft, slaagt niet. Een contractuele geheimhoudingsplicht van de verzekeraar is niet gelijk aan de geheimhoudingsplicht van de advocaat. Zo heeft de verzekeraar geen zelfstandig wettelijk verschoningsrecht.

Waarschuwing.

Noot

Deze uitspraak is voor de rechtsbijstandverzekeringspraktijk van groot belang. De tuchtrechter oordeelt hier dat de verhouding van advocaat en rechtsbijstandverzekerde primair is en dat de daaruit voortvloeiende verplichtingen (onder andere geheimhouding) beperkingen opleggen aan de communicatie in de verhouding van advocaat en rechtsbijstandverzekeraar. Daarom zullen advocaten die zijn ingeschakeld door rechtsbijstandverzekeraars (of stichtingen

die namens die verzekeraars de rechtsbijstandverzekering uitvoeren) steeds van tevoren hun cliënt moeten inlichten en zo nodig om toestemming moeten vragen.

VERNIETIGING VERZOCHT VAN TOEVOEGING WEDERPARTIJ

- Raad van discipline 's-Gravenhage, 15 september 2015, zaak nr. R.4411/13.318, ECLI:NL:TADRSGR:2014:220.
- Gedragsregel 1.
- Een advocaat mag zich niet mengen in de financiële verhoudingen tussen wederpartij, diens advocaat en de Raad voor Rechtsbijstand.

Mr. X stond de voormalig werkgever van een werknemer bij. Deze voormalig werknemer werd op basis van een toevoeging bijgestaan door mr. Y. Mr. X verzocht de Raad voor Rechtsbijstand die toevoeging te vernietigen omdat de werknemer geen rechtens te respecteren belang zou hebben bij de op basis van de toevoeging te verrichten handelingen. Een kopie van zijn brief aan de Raad voor Rechtsbijstand stuurde mr. X aan de Rechtbank Limburg, waar een procedure tussen de werknemer en de cliënt van mr. X aanhangig was. Zowel de werknemer als zijn advocaat dient een klacht in.

Mr. X stelt in haar verweer dat zij in toenemende mate ziet dat advocaten van werknemers standpunten innemen die zich niet verdragen met hetgeen in het kader van een arbeidsrelatie van een goed werknemer en in het kader van de advocaat-clientrelatie van een goede advocaat mag worden verwacht. De onderhavige zaak zou nooit aanhangig zijn gemaakt als de Raad voor Rechtsbijstand het procesbelang materieel zou hebben getoetst.

De raad is van oordeel dat mr. X zich heeft gemengd in de financiële

verhouding tussen de werknemer, mr. Y en de Raad voor Rechtsbijstand door zich rechtstreeks, al dan niet namens klager sub 2, te wenden tot de Raad voor Rechtsbijstand. Aldus heeft zij niet gehandeld zoals het een behoorlijk advocaat betaamt. Zij had het ten onrechte entameren van een procedure kunnen aankaarten bij de rechtbank. De raad acht het ook tuchtrechtelijk verwijtbaar dat zij een kopie van haar brief aan de Raad voor Rechtsbijstand aan de rechtbank heeft gestuurd, nu niet is gebleken dat daarbij enig redelijk belang bestond. Waarschuwing.

TUCHTKLACHT ONTVANKELIJK NA UITSPRAAK GESCHILLEN- COMMISSIE

- Hof van discipline, 1 december 2014, zaak nr. 7163, ECLI:NL:TAHVD:2014:374.
- Artikel 46d, leden 1 en 2 Advocatenwet.
- Gedragsregel 1.
- Een uitspraak van de Geschillencommissie Advocatuur leidt alleen tot niet-ontvankelijkheid bij de tuchtrechter indien een schikking is getroffen, en bindt de tuchtrechter niet.

Mr. X en zijn kantoorgenoot mr. T stonden klager bij in een procedure tegen A, waarbij klager in het ongelijk werd gesteld. Na onenigheid beëindigde mr. X de relatie met klager, die zich daarop tot de Geschillencommissie Advocatuur wendde. De Geschillencommissie honoreerde bij bindend advies de klacht dat mr. X het beroep van A op art. 6:82 BW (ontbreken van een ingebrekestelling) had moeten onderkennen, en kende een schadevergoeding van 1.400 euro toe. Volgens stapte klager naar de deken, omdat niet al zijn bezwaren door de

Geschillencommissie voldoende zouden zijn beoordeeld. Daarnaast had klager ook klachten over de opstelling van mr. X in de geschillenprocedure. De raad verklaarde nagenoeg alle klachtonderdelen gegrond, onder het opleggen van de maatregel van berisping.

Het hof overweegt ten aanzien van de ontvankelijkheid dat het advocatentuchtrecht van toepassing blijft als partijen hun geschil aan de Geschillencommissie voorleggen en partijen daarbij niet tevens op grond van art. 46 d, lid 1 en 2 Advocatenwet een, mede door de deken ondertekende, minnelijke schikking treffen. Daarom is in dit geval klager ontvankelijk. Een beslissing van de Geschillencommissie bindt de tuchtrechter niet; het hof toetst zelfstandig aan art. 46 Advocatenwet.

Het enkele feit dat de civiele rechter de vordering van klager heeft afgewezen op grond van het ontbreken van een (toereikende) ingebrekestelling, brengt nog niet mee dat mr. X een zorgplicht heeft geschonden. Mogelijk is het thema ingebrekestelling wel door mrs. X en T onderkend en in de civiele procedure toegelicht, maar heeft de rechtbank meer waarde en geloof gehecht aan het standpunt van A. Mr. X heeft onbestreden aangevoerd dat A al in gebreke was gesteld en een ingebrekestelling overigens niet nodig was. Het is niet bekend waarom de rechtbank deze aspecten niet in haar beoordeling heeft betrokken. Ook de Geschillencommissie en de raad hebben er geen blijk van gegeven dit aspect in de beoordeling te hebben betrokken. Het is bovendien niet, althans niet in de eerste plaats, aan de tuchtrechter om te oordelen over dit juridisch dispuut, maar aan de rechter in hoger beroep. Klager heeft evenwel afgezien van hoger beroep.

Klacht ongegrond (maar waarschuwing wegens gegrond verklaarde klachten over uitlating over medische toestand van klager en over ontbrekende declaratie).

TEN SLOTTE

*Algemeen deken
Walter Hendriksen*

De juiste kant

Wat is innovatie? ‘Het proces van innoveren omvat het geheel van menselijke handelingen gericht op vernieuwing van producten, diensten, productieprocessen enzovoort’, leert Wikipedia ons. Ik vind dit een leerzame definitie, omdat hierin menselijke handelingen centraal staan en zowel het middel als het doel van innovatie vormen. Technologie is slechts één van de wegen daartoe.

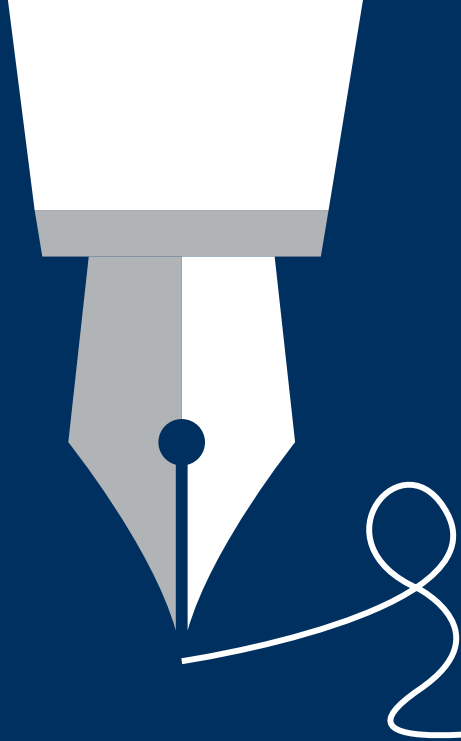
Tijdens het eerste Innovatieplatform van de NOVA op 13 oktober vatte Bas Boris Visser (Clifford Chance) dit als volgt samen: ‘Het begint bij de vraag waarom verandering nodig is. Voor wie doe je dat? Kern is de vraag van de cliënt. De cliënt vraagt om verandering, om meer cliëntvriendelijke manieren om diensten te verlenen.’ Voor zover ik kon vaststellen was de hele zaal het daarmee roerend eens.

Tijdens de discussies tussen de panelleden onderling en met aanwezigen (zowel fysiek als via de live-uitzending op internet), viel me iets bijzonders op. Eigenlijk kunnen we de advocatuur grosso modo in tweeën verdelen: enerzijds zij die innovatie vooropstellen en vinden dat de gedragsregels daarin geen hindernis mogen zijn.

En anderzijds zij die pleiten voor een heroriëntatie op wat een ‘moderne advocaat’ is en doet, om daarna te bezien welke gedragsregels eventueel moeten worden aangepast om die moderne advocaat in staat te stellen zijn werk optimaal te doen.

Hoewel deze verschillende benaderingen makkelijk kunnen botsen (en verwijten van nieuwlichterij of juist conservatisme dan snel gemaakt zijn), bleek tijdens het Innovatieplatform toch ook dat er een gemeenschappelijk uitgangspunt bestaat. Namelijk dat innovatie is wat de cliënt wil en verwacht. En dat de advocatuur die cliënt daarin wil faciliteren.

Dit stemt mij hoopvol voor de toekomst. De discussie over hoe, waarom en wanneer innoveren zal nooit af zijn. Het einde van de geschiedenis is wat dat betreft nog lang niet in zicht. En er zal ook altijd strijd blijven tussen de ‘rekkelijken’ voor wie het niet snel genoeg gaat en de ‘preciezen’ voor wie het juist te snel gaat. Maar de advocatuur heeft het belang van de cliënt nadrukkelijk vooropstaan. Zolang dat het geval blijft, gaat onze innovatie per definitie de juiste kant op.

"Dankzij de arbeids-
ongeschiktheidsverzekering
van M is mijn financieel
dossier op orde"

M-VERZEKERINGEN

Dossier op orde

Arbeidsongeschiktheid heeft een grote impact op uw leven en carrière. Weet u wat er gebeurt met uw inkomen als u door omstandigheden niet meer kunt werken? Een AOV kan uw wegvallende inkomen (deels) opvangen. De AOV van M-verzekeringen geeft u zekerheid en zorgt ervoor dat uw financieel dossier op orde is; voor nu en in de toekomst.

M biedt als specialist verzekeringen voor advocaten, notarissen, accountants en andere business professionals. Door onze inkoopkracht kunnen wij scherpe premies bieden voor een zeer complete dekking. Ook uw dossier op orde met M? Kijk voor ons complete aanbod op www.m-verzekeringen.nl of neem gerust contact met ons op.

M-VERZEKERINGEN.NL

Ringbaan West 240 • Tilburg • T 013 594 28 28 • m@mutsaerts.nl

Software voor het advocaten- kantoor...

Kent u NEXTmatters van Trivium Software?
Dit handige jonge zusje van ons bekende
pakket FORTUNA doet alle andere specifieke
software voor de advocatuur verbleken.
Het helpt uw kantoor heel gemakkelijk
efficiënter werken en kosten besparen.

Trivium Software BV | Paterserf 3 | 4904 AA Oosterhout
T 0162 49 89 89 | E info@trivium.nl | www.trivium.nl

ict concept.

...altijd en overal probleemloos te gebruiken

Met de cloud-diensten van ICT Concept
kunt u NEXTmatters overal gebruiken waar
een internetverbinding is. Op uw kantoor,
thuis, bij een cliënt of onderweg...
met een paar klikken hebt u veilig
toegang tot uw volledige systeem.

T 088 002 84 82
www.ict-concept.nl

Amersfoort Amsterdam Eindhoven
Joure Oosterhout Rotterdam